

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

MINEVIKU AKTUALISEERIMINE EESTI TELEUUDISTES VEEBRUARIS JA MÄRTSIS 2009

Magistritöö (30 EAP)

Siim Boikov

Juhendaja: dots. Halliki Harro-Loit

Tartu

2010

Sisukord

Sissejuhatus	4
Teoreetilised lähtekohad.....	6
(Uudis)ajakirjandus kollektiivse mälu kujundajana.....	6
Televisiooni spetsiifika kollektiivse mälu loojana.....	8
Tähtpäeva ajakirjandus	10
Ajakirjaniku roll	11
Uurimisküsimused	15
Meetodid.....	16
Näited	16
Mineviku aktualiseerimise võimalused uudistes.....	20
Valim.....	22
Kontentanalüüsi empiiriliste tulemuste esitus.....	23
Uudiskünnis	23
Eesti ajalugu, mis seotud veebruari ja märtsiga.....	33
Kvalitatiivse tekstianalüüsi tulemused	36
Küüditamise tähtpäeva kajastavad teleuudised	36
Ohvrite kannatused	36
Süü otsimine.....	39
Mälestamise rituaal.....	40
Uudislugude visuaalne külg.....	40
Hoiakud	41
Väärtused	42
Vastandamine.....	42
Trauma	43
Ajakirjaniku roll.....	43
Uudislugudes esinevad isikud.....	45
Institutsiooni ja tavainimese vahekord	46
Tulevikulootused	46
Mälupoliitika aja ajaloo tõlgendamine teleuudistes	48

Meie-teie rollid	49
Järeldused ja diskussioon	53
Kokkuvõte	56
Summary	57
Kasutatud kirjandus.....	58
LISAD.....	59
LISA 1: Kontentanalüüsi kodeerimisjuhend	59
LISA 2	60
Lisa 2.1 Veebruari kodeerimistabel.....	60
LISA 2.2: MÄRTSI KODEERIMISTABEL	70
LISA 3 Kүүditamisuudiste transkriptsioonid	84
LISA 4: Mineviku tõlgendamise uudiste transkriptsioonid.....	90

Sissejuhatus

Mineviku konstrueerimine tänapäeval toimub pidevalt ja läbi väga erinevate meediumide: kooliõpikud, filmid, raamatud, muuseumid, kunst, meie jutustused, akadeemilised uurimused ja ajakirjandus. Mineviku üle arutlemine on nii maailmas kui Eestis olnud pidevalt oluline teema ja selle tõlgendamine kütnud kirgi. Kui maailmas on üheks populaarsemaks teemaks näiteks holokausti olemuse analüüs, siis Eestis võib välja tuua II maailmasõja sündmuste tõlgendamise.

Käesolev uurimistöö valib erinevatest minevikku konstrueerivatest meediumitest ajakirjanduse, täpsemalt uudisajakirjanduse ja keskendub sellele, kuidas igapäevastes teleuudistes aktualiseeritakse minevikku hetkel aktuaalses kontekstis. Ajalugu võib olla uudise peamiseks fookuseks (eriti ajalooa seotud tähtpäevade puhul), lisaks sellele on aga paljude uudislugude tõlgendav osa seotud minevikusündmuste aktualiseerimisega.

Töö sisuanalüüsi puudutava osa uurimisküsimusteks ongi leida uudistest üles need paljud erinevad võimalused, kuidas uudises esitatakse ajalugu või kuidas viidatakse erinevatele minevikuperioodidele, sündmustele, meenutatakse minevikus elanud isikuid.

Eraldi tähelepanu pööran ajalooliste sündmustega seotud tähtpäevade kajastamisele teleuudistes.

Tähtpäeva puhul on minevikuga seotud sündmus nõ uudisväärtustatud mitte ainult – nagu tavaliselt – ajakirjanduse poolt. Riiklikud tähtpäevad (nt vabariigi aastapäev, võidupüha jm) sisaldavad rituaale, mille jälgimise teeb osaliselt just televisioon kogu rahvale juurdepääsetavaks. On ka tähtpäevad, mis on seotud kollektiivse traumaga (nt küüditamise aastapäev, Tallinna pommitamine, Molotov-Ribbentropi pakti allkirjastamine) – selliste tähtpäevade puhul on nn uudisväärtuslikeks sündmusteks nii rituaalid, mälestuspaikades toimuvad sündmused kui ka ajaloo tõlgendamised.

Seega, kuigi sellised sündmused on ajakirjanduse jaoks nõ eelplaneeritavad sündmused, siis raamid, kuidas eelpoolmainitud ajalooliste tähtpäevade tähistamist kajastatakse või kui palju uudisväärtusi tõlgendusi, määrab ajakirjandus.

Sõna saavad erinevad kõneisikud, kes esitavad, taasesitavad või loovad nõnda minevikusündmusest mingi narratiivi.

Uurimistöö empiiriliseks materjaliks on teleuudised. Televisioonil on mineviku konstrueerimise seisukohalt oma spetsiifilised omadused. Televisioon võimaldab mängida ajaga läbi visuaalse materjali (dokumentaalkaadrid) ja seega kasutada tänapäeva ning minevikku segamini. See loob olukorra, kus uudistetegija otsustab, mida ühiskond mäletab ja mida unustab (Hoskins 2001).

Teoreetilised lähtekohad

Erinevates miljöödes, olgu siis tegemist perekonna, religioossete kogukondade, töö või mänguga, on meil erisugused mälestused. Meenutades aga ei kutsu me esile objektiivset minevikku, vaid kujutlust minevikust, mis sõltub sellest grupist, millega me end seome. Oluline on ka see, kuidas mineviku meenutamist oleviku huvides kasutatakse (Kõresaar 2001: 43-44).

Sotsiaalsed grupid kujundavad oma arvamuse minevikust viisidel, mis sobib nende praeguste eesmärkide ja väljakutsetega (Meyer 2007: 721). Kes nõuab kellelt, mida mäletada või unustada, kelle nägemus minevikust säilitatakse? Selline mälu ajaloo uurimine on keskendunud peamiselt avaliku mälukultuuri tasandile (monumendid, mälestusmärgid, muuseumid, mäletamise ja mälestamisega seotud rituaalid, nagu paraadid, tähtpäevad jmt.) (Kõresaar, 2001: 43-45).

Ka ajakirjandus osaleb avaliku mälukultuuri loomises. Kuna eestikeelne ajakirjandus on suunatud eeskätt eestlastele, siis saab öelda, et meie igapäevane ajakirjandus selekteerib, konserveerib ja blokeerib sündmusi ja situatsioone lähtuvalt nendest sotsiaalsetest raamidest ja nendes raamides, mida loob eestlaste kollektiivne mälu.

(Uudis)ajakirjandus kollektiivse mälu kujundajana

Mälukollektiivid muutuvad ajas (Petersoo & Tamm 2008). Faktoreid, mis sellele kaasa aitavad, on mitmeid. Näiteks kool, diskussioonid perekonna sees ja teistega. Samuti ei ole kollektiivne mälu staatiline. Üks tähtis roll selle muutumises on ka ajakirjandusel. Carolyn Kitchi (2002) järgi on meenutav ajakirjandus ajakirjanike ja auditooriumi vaheline dialoogiline looming. Need kaks osapoolt konstrueerivad kollektiivse mälu ja seeläbi ka jagatud, rahvusliku identiteedi läbi aja.

Ajakirjandus toodab iga päev materjali, mis mõjutab kogukonna kollektiivset mälu. Seda tehakse mitmete kanalite ja žanrite kaudu materjaliga, mis käsitleb kas otse või kaudselt ajalugu. See materjal on sageli üles ehitatud erinevatel viisidel, kuid sageli lähtutakse ka ise mälukollektiivi seisukohtadest. Uudised võivad konstrueerida minevikku erinevatel viisidel või tasanditel.

Ajalooteemalised uudised saab uudiskünnisest lähtuvalt jaotada mitmesse erinevasse kategooriasse:

1. Minevik on uudisväärtuslik iseenesest (näiteks uudiseks on see, et 200 aastat tagasi toimus mingi sündmus, mitte selle tähistamine tänapäeval) – seda on uudistes siiski harva, kuna uudised olemuslikult on suunatud „värskusele“.
2. Tänapäevaste sündmuste antakse diakrooniline mõõde, tänapäevaste sündmusi interpreteeritakse otseselt minevikus asetleidunuga. Näiteks nn pronkssõdur-konflikt, kus tänapäeval toimunud massirahutusi seostati Teise Maailmasõja sündmustega; mõne isiku tõlgendus mõne ajaloo sündmuse kohta (Soome ekspresident Mauno Koivisto leidis, et Soome ei peaks vabandama seoses Eesti iseseisvuspüüete mittetoetamisega). Uudises võib tänapäeva siduda diakroonilise mõõtmega ka ainult pealkirjas. Näiteks: „Halvim ilm 50 aasta jooksul“ või suurim börsilangus sel sajandil“ (Netta Ha-Ilan 2001:207-208).
3. Uudise fookuses ongi ajaloo tõlgendamine – ajendiks ajalooteemalise raamatu esitlus (Sofi Oksanen ja Imbi Paju teos „Kõige taga oli hirm“ Helsingis) või nõukogude aegse kunsti näituse kohta käiv uudis.
4. Uudise žanri osad koosnevad tavaliselt juhtlõigust, attributeerimisest (info omistamisest mingile allikale) ja tekstiosast, milles on erinevad struktuurikomponendid. Üks struktuurikomponentidest võib olla (igas uudises ei pruugi see esineda) nn ajalooline taust, mille kaudu uudisväärtustatud sündmusele antakse ajaline mõõde, seos eelnevate sündmustega. (Näiteks on uudisväärtustatud kellegi vahistamine, ajalooline taust on kokkuvõtte uurimise käigus ilmnunud pattudest).

Aspekte on sageli raske eristada. Näiteks võib uudise põhifookus olla nii vana ürik ise kui selle ülesleidmise fakt. Juhul, kui uudise põhifookus on ülesleidmise fakt, siis ajalooline taust kui uudise struktuurielement võib selgitada vaid kaevamistöde algust ja asjaolusid, kuid samas võib see selgitada arheoloogide võimalusi minevikku tõlgendada. Sõltub uudise loojatest, kas põhifookuses on pigem vana ürik või selle leidmine st ajaloolaste töö või juhuslik leidmise lugu.

5. Viies võimalus on see, et ajakirjandus nõ retsirkuleerib teatud sündmusi: taasaktualiseerib sündmusi, millele on ise kord juba uudisväärtuse andnud (rubriik „Täna 30 aastat tagasi Postimehes“)

Uudisväärtustamise loogika arvessevõtmine uudistes mineviku aktualiseerimise puhul on oluline. Uudisväärtused on mõjukus, ebatavalisus (ootamatus, ülivõrdelisus), prominendid, konflikt, lähedus (nii füüsiline kui psüühiline, värskus ja aktuaalsus (päevakajalisus) (Hennoste 2001).

Televisiooni spetsiifika kollektiivse mälu loojana

Tänapäeval luuakse minevikunarratiive erinevate meediumide abil, millel kõigil on erinevad vahendilised võimalused. Imaginaarne ja „tegelik“ on näiteks filmide puhul raskesti eraldatav, sest vaataja jaoks luuakse elav – ehk siis seeläbi „tõeline pilt“. Sama kehtib ka fotode ja kogu visuaalse meedia kohta. Näiteks (sh televisioonis kasutatavad) dokumentaalfotod (lahingufotod, sõjafotod, mis näitavad ohvreid) mõjutavad sotsiaalset mälu väga tugevasti, samas on foto ühelt poolt reaalse fikseerimine, teisalt aga on see fotograafi vaatenurk, mida vaataja näeb. Fotograaf määrab selle, kas fotol on jäädvustatud näiteks Nagasaki tummapommi ohvri meeleheitel vaade või seesama meeleheitel laps koos emaga (mis pole enam emotsionaalselt nii mõjuv) . Seega kas foto on mineviku „objektiivne“ fikseerimine või siiski subjektiivne narratiiv? (Morris- Suzuki 2005: 75-81).

Televisioon on kahtemata üks mõjukamaid minevikutõlgendajaid: meelelahutus, publitsitika, ajaloo erikanalid. See teebki televisioonist erilise meediumi: populariseerimine ja fiktsionaalne eksisteerib kõrvuti akadeemiliste ajalookäsitlustega, televisioon on postmodernistliku visuaalse ajalookäsitluse ere näide (Andersson: 2001). Hoskinsi (2001:334) järgi ei ole elektrooniline meedia (sh televisioon) tekitanud kollektiivse mälu vastupidavat vormi. Selle asemel televisioon hoopis fragmenteerib meie minevikku. Hoskins kasutab toodetud, manipuleeritud ja eeskätt vahendatud kollektiivse mälu kohta mõistet "uus mälu" ning ütleb otse välja, et uutes tingimustes on see "katki".

Samuti polevat televisioon pelgalt kollektiivse mälu vahendaja ja manipuleerija. Sageli vahendab televisioon ka oma toodangut. "Autentne mälu" on seeläbi üleviidud elektroonilisse meediasse, eriti televisiooni (Hoskins 2001).

See tähendab, et televisioon toodab ise palju ajaloolisi dokumentaale, mängufilme ja programme. Nendes säilivad inimeste personaalsed mälad ja neid vahendatakse ekraanil näitamise kaudu ka teistele. Selliste personaalsete autentsete mälude elektrooniline salvestamine toob kaasa selle, et hiljem saab nendega manipuleerida.

Televisiooniuudised toovad pildid minevikust konstantselt olevikku, et tekitada võrdlusmoment aja lõikes. Televisioonipildid on tsüklilised, nende taastöötlus sõltub uudislugude pikaajalisusest või uute lugude saabumisest, kuhu nad omistatakse või taasomistatakse külge. Mõned suure ulatusega pildid lähevad kaugemale oma originaallugudest (Hoskins 2001: 342-343).

Näiteks Steve McCurry 1984. aasta foto "Afgaani tüdruk" ilmus originaalis ajakirja National Geographic kaanel, kuid muutus sümboliks põgenike raskustest üle maailma.

Samamoodi Kevin Carteri 1993. aasta foto "Raisakotkas ja Laps" illustreeris näljahäda Aafrikas, aga hiljem tekkisid kuulujutud, et fotograaf kulutas 20 minutit pildi tegemiseks, selmet aidata last. Seega on see heaks näiteks mitmesugustele tööetikaga seotud teemade puhul.

Che Guevara kuulus portreefoto aga saanud lausa popkultuuri osaks.

On pilte, mis on äärmiselt ikoonilised, nii et nad ei vaja palju või isegi üldse lisainformatsiooni või kontekstualiseerimist, et anda edasi piisavat tähendust. Need pildid moodustavad uue "lõpetatuse", mitte originaalmomendiga sünkroniseeruvalt, vaid pigem diakrooniliselt, kogu ajaperioodi ajalugu ja aega alates sellest hetkest (Hoskins 2001: 343).

Peamine erinevus televisiooniuudiste "katkendlike hetkede komplektis" on see, et see sageli moodustab eesmärgipäraselt toimetatud järjekorra, kui et toob kaasa ebausaldusväärsed meenutused inimlulust. Kui mõni tunnistab, et televisiooniuudised mõjutavad kollektiivseid ja loomulikult globaalseid mälestusi, siis see mineviku ja oleviku piltide taastoomine on mõnel juhul see, mida ühiskond "mäletab ja mida "unustab" (Hoskins 2001: 343).

Netta Ha-Ilan (2001) toob välja kolm efekti, kuidas teleuudised, kasutades minevikku kui interpretatsiooniskeeme, toimivad identiteedikujundajatena.

1. Uudised loovad identiteedikollektiivide sümboolse ajalise jätkuvuse. 2. Teleuudised loovad kollektiivse minevikuga seotud ruumi, rõhutades ruumi/maastikku geograafilises mõttes 3.

Teleuudised loovad „meie“ pilti (Ha-Ilan 2001: 221, 222). Käesoleva uurimuse aspektist on oluline visuaalse teksti puhul analüüsida, kuidas – kasutades minevikku interpretatsiooniskeemidena – telepildi ja teksti koosmõjuna luuakse ruumilisi mineviku narratiive.

Tähtpäeva ajakirjandus

Igasugused tähtpäevad on mineviku kaasavates uudistes sageli kesksel kohal, kuna see toob kaasa mõne teema intensiivsema kajastuse, kui seda mõnel muul ajal. Tihti piisab üksnes tähtpäevast endast, et mõnele asjale tähelepanu pöörata. Seda teevad nii ajakirjanikud ise, kel on välja kujunenud teatud toimetuse-sisesed rutiinid ja ka allikad, kes on huvitatud meediasse pääsemisest.

Ben-Aaroni (2005) sõnul on riigipühad keerulised modernsed konstruktsioonid, mis nõuavad miljonitelt inimestelt oma igapäevarutiinis muudatuste tegemist. Enamikes ühiskondades on selle koordineerimise peamine agent uudistemeedia, kes vastavalt uudisväärtusele neid kajastavad.

Uudisväärtus jaguneb rutiinseteks, oodatavateks uudisväärtuslikeks sündmusteks ning ootamatuteks sündmusteks (õnnetused, ootamatud avaldused, katastroofid jms). Üks toimetusevälistest rutiinidest on tähtpäevad: riiklikud pühad, rahvakalender, sündmuste ja sotisaalsete rollidega seotud tähtpäevad (naistepäev, leinapäev, õpetajate päev, jõulud, suurmeeste sünni- ja surmapäevade tähistamine). Osa neist kalendriga (tähistatud kuupäevadega) seotud päevadest on mineviku komemoratsiooniga seotud.

On üldine kokkulepe, et klassikaline kõva uudis keskendub sündmusele, mis ähvardab sotsiaalset korda. Üks osa tähtpäeva ja tähistamise uudised üldiselt sellesse mustrisse ei sobi; õigupoolest on selliste uudislugude keskne sündmuse sotsiaalse korra taastootmine (Ben-Aaron 2005: 692). Erinevalt tavalistest kõvadest uudistest on tähtpäevauudistes väärtused natuke teistsugused: nimelt eelistatakse siin järjepidevust ja ennustatavust, mitte negatiivsust ja ootamatust.

Kuna väljaanded nende tähtpäevade tähistamist kirjeldavate uudiste läbi uudisväärtustavad tähtpäevi ja nendega seotud minevikuseiku, tagab see mineviku kihistatud tõlgenduse, mis saab

kollektiivseks mäluks. Selle laia missiooni täitmiseks võtavad ajakirjanikud kultuuriliidrite ja ajaloolaste rolli (Carey 1989: 43). Kitchi (2007 : 48) järgi on tähtpäev seda järgiva kogukonna rituaalne tähistamine, mis tugevdab identiteeti ja väärtusi läbi sündmuste mäletamise. Tähtpäeva ajakirjandus tugevdab seega ajakirjanduse rolli kollektiivse mälu konstrueerimisel.

Riigipühade uudiste kaudu kodeerivad ajakirjanikud vastuvõetava ja vastuvõetamatu käitumise ideoloogia, konkreetsel juhul peavad pühaks kalendrit, mis juhib nende endi töörütme (Ben-Aaron 2005).

Kuigi tähtpäeva ajakirjanduses räägitud lood on esitatud kui ajalooline tõde, on nad tegelikud narratiivsed vaated, ühteaegu nii normatiivsed kui kirjeldavad, sama palju mütoloogiad kui raporteerimised (Kitch 2002: 61). Kuna juttu hakatakse auditooriumite ja ajakirjanike ühise koostööprotsessi tulemusena „mäletama“, saab sellest „dokumentaalne“ produkt, sel on kollektiivne ja ideaalis reaalne tähendus (Kitch, op cit).

Ajakirjaniku roll

Eyal Zandberg (2010) leidis Israeli pressis Holokausti kajastamist uurides viis erinevat autoriteedigruppi ehk allikat, kes ajaloo taustaga lugusid mõjutavad: biograafiline allikas (vahetud tunnistajad ja nende lähedased, aga ka Holokausti toimepanemiskohtades käinud noored Israeli kodanikud), ametlik allikas (poliitikud ja riigiametnikud), akadeemiline allikas (teadlased), kultuuriallikas (kunstnikud, kirjanikud, poeedid, režissöörid jne), professionaalne-ajakirjanduslik allikas. Seejuures leidis Zandberg oma teema piires, et ajakirjanikud olid kõige nõrgema autoriteediga grupp ja pidid kasutada enim erinevaid tehnikaid selle hoidmiseks.

Ainult harvatel juhtudel oli tõendeid ajakirjanikust, kes kirjutas Holokaustist ainult oma professionaalse autoriteedile lootma jäädes. Ajakirjanikud vajavad alati autoriteetseid lisaallikaid: poliitilised ajakirjanikud otsisid kirjutajaid, kes olid osaks riigiparaadidist ja kommertsajalehed leidsid ajakirjanikud, kes olid ühtlasi Holokausti üle elanud (Zandberg 2010: 18). Nii kaldub press loovutama autoriteedi välistele faktoritele: poliitikutele, intellektuaalidele, poeetidele, popkultuuri tegelastele ja teistele.

Tõsi, nende gruppide mõju aja jooksul muutub. Mida aeg edasi, seda vähemaks jääb näiteks biograafilise allika roll, kas või seetõttu, et vahetuid kogemusi omanud inimeste arv ajapikku väheneb. Akadeemilise allika roll suurenes aga siis, kui ühiskonnas tekkis suurem konflikt (1967. aasta kuue päeva sõda). Siis pöördutakse teadlaste kui erapooletute, aga samas asjatundlike tegelaste poole.

Edy ja Daradanova (2006) uurisid ajakirjanikku rolli 2003. aastal toimunud kosmosesüstiku Columbia õnnetuses, kui meedias toodi paralleele 17 aastat varem toimunud teise süstiku Challenger õnnetusega. Selle uurimuse järgi võivad ajakirjanikud olla autoriteedid ka üksteise jaoks. Näiteks väljaande Knight Ridderi meeskonna töö ei olnud mõjukas ainult seepärast, et seda kasutasid ka teised ajalehed vaid seepärast, et lugu pääses Pulitzeri auhinna nominendiks (Edy ja Daradanova 2006: 144).

Kui eelnevalt sai kirjeldatud seda, kuidas ajakirjandus mõjutab kollektiivset mälu, siis kerkib küsimus, mis roll on konkreetsetl ajakirjanikul ajaloo kujundajana. Ka ajakirjanik ei ole kõigest sõltumatu ning tedagi mõjutavad mitmed asjaolud, kuidas ja mis nurga alt ajalugu esitatakse. Edy (1999) sõnul annab ajakirjanike töö dokumentaalne stiil neile unikaalse volituse rääkida mineviku lugu.

Siit tuleb küsimus – kes või mis kujundab ajakirjanike agenda. Shoemaker ja Reese (1991) nimetavad seda väga keeruliseks küsimuseks. Nende sõnul tulevad mõjud nii ajakirjanike keskkonna seest kui väljast, isikutevahelise kommunikatsiooni kaudu, t  rutiinide ja normide, läbi uudisteallikate p  udluste saada tähelepanu. Põhjuseid on teisigi. Bennett (2005) lisab, et just uudisteallikate p  udlused p  asesa „pildile“ on üha enam ajakirjanikke mõjutavad. Igasugused PR-sõnumid on kurjakuulutatavalt esitletud kui uudised: videouudised, näiteks, asendatakse raha ja aega kokkuhoidvate sõltumatute reportaa  idega teleuudistes.

Ajakirjanikud aktualiseerivad mineviku neljal moel: et piiritleda ajastut, et varustada seda m   dupuudega, mille abil hinnatakse sündmuse olulisust või mille abil antakse kiireid lahtiseletusi; ja, kuna ajaga isiklikud mälestused tuhmuvad, siis mida kaugemal sündmus on, seda tähtsam vahend see m  letamiseks on (Lang ja Lang 1989).

Hiljem on Edy (1999) arendanud veel ühe ajakirjanike kollektiivse mälu käsitlemise tüpoloogiat. Ta tuvastas kolm vihjetüüpi minevikule: komemoratsioonid ehk mälestused, ajaloolised analoogiad ja ajaloolised kontekstid.

Komemoratsioonid ehk mälestused annavad võimaluse minevikku uuesti uurida. Muide, seetõttu, et need jutud tavaliselt ei näita minevikku praeguses olukorras asjakohaselt, on nende mõju suuresti vähenenud. Ajaloolised analoogiad on tänapäeva suhtes teemakohasemad, aga ei edenda mineviku kriitilist uurimist. Samamoodi ei anna lähemat pilku minevikule ka ajaloolised kontekstid, kuna minevik on esitatud kui tõend.

Komemoratsioon esineb juhtumitel, kus on tegemist näiteks mõne mälestusmärgi avamisega. Eesti tingimustes on ehk tuntuim Pronksõduriga seotud sündmused, aga ka näiteks Lihula Saksa poolel sõdinud eestlastele püstitatud mälestusmärk, küüditamisohvrite mälestusmärgid jne.

Ajaloolised analoogiad on juhtumid, kui mõne tänapäeva sündmuse puhul tuuakse paralleel minevikuga. Uurimistöö kirjutamise aegu aktuaalsetest sündmustest näiteks majanduskriisi võrdlemine 1930-ndatel aastatel olnud kriisiga ja sellega kaasnev despootlike jõudude positsioonide paranemise eest hoiatamine.

Seega mineviku ajakirjanduslikke mainimisi kasutatakse sündmuste analüüsiks ja dramatiseerimiseks ilma erilise mureta kollektiivse mälu konstrueerimise või säilitamise osas. Edy märgib (1999: 83), et ajakirjandus võib tagada kriitilise foorumi ühiste tähenduste üle läbirääkimiseks olukorras, kus mineviku ühtne arusaamine pole veel ilmnenud.

Oren Meyers (2007) kasutab mõistet ajakirjanikud kui mäluagendid. Kui ajakirjanikud käituvad kui mäluagendid, on nende töö kolm erinevat dimensiooni. Põhitasandil teevad nad seda, mida alati: räägivad avalikkuse lugusid, mis on avalikkuse vahetust vaateväljast eemal. Teisel tasandil kajastavad ajakirjanikud minevikku alati mingi laiema kultuurilise või sotsiaalse konteksti osana. Kolmandaks, kui ajakirjanikud jutustavad minevikku, siis räägivad nad jutte iseenda tööst ja rollist, mida nad on mänginud ja ikka mängivad sotsiaalsete mälestuste kujundamises (Meyers 2007:721).

Üks faktor, mis mõjutab ajakirjanike rolli kollektiivse mälu loomisel, on ka rutiin. Rutiini protsessis kasutab ajakirjanik loo tootmiseks kasutatud vorme ja harjumuslikke meetodeid. See mõjutab loomulikult seda, mida ja kuidas tekstis väljendatakse (Erjavec 2005).

Uurimisküsimused

Uurimustööl on kolm eesmärki. Esiteks, kaardistada kontentanalüüsi abil mineviku uudistevoog. Teiseks, vaadata kvalitatiivsete meetoditega neid uudiseid, mis on seotud ajaloolise tähtpäevaga ja kus on tegemist ajaloo aktualiseerimisega ja kolmandaks, millised narratiivid ja kelle läbi tekivad.

Lisaks on töö oluline ka selliste uurimuste metodoloogia väljatöötamise aspekti tõttu.

1. Mil määral ja kuidas aktualiseeritakse teleuudistes minevik ja esitatakse ajalugu? Mõistet minevik käsitlet antud töö kontekstis laiemalt, see on igasugune 2-3 aasta taha jäänud aeg ja sündmused, millele viidatakse. Ajalugu on teatud minevikukäsitlus, sh mineviku (sündmuste) kohta esitatavad narratiivid.
2. Esimesest uurimisküsimusest – mil määral ja kuidas aktualiseeritakse minevikku ja esitatakse ajalugu – tuleneb alaküsimus: kuidas mineviku ja ajalooesitused ekstraheerida, uudistest eraldada, märgatavaks muuta? Seega töö teine küsimus on metodoloogiline: millised sisuanalüüsi kategooriad võimaldavad kaardistada mineviku ja ajaloo väga erinevaid representatsioone? Mida võimaldab välja tuua kvalitatiivne tekstianalüüs?
3. Kolmas küsimus on seotud hüpoteesiga, et ajaloo ja mineviku representatsioon uudistes on intensiivsem ajalooliste sündmustega seotud tähtpäevade puhul. Antud uurimistöös võtsin vaatluse alla rahvuslikku identiteeti puudutavad tähtpäevad (vabariigi loomisega seotud tähtpäevad ning küüditamise aastapäev).

Meetodid

Uurimistöö empiirilise osa meetoditeks on kontentanalüüs ning kvalitatiivne tekstianalüüs.

Kontentanalüüsil ei olnud test-kodeerijat, mistõttu sellest väga täpseid järeldusi teha ei saa. Töö eesmärgiks olnud minevikuga seotud uudiste kajastamise üldise pildi kaardistamise eesmärgi see aga täidab.

Kontentanalüüsi kategooriate väljatöötamisel tuli esmalt otsustada, kas ajalugu on seal peateema, kõrvalteema või taust. Peateema oli siis, kui uudiskünnise ületamine oli seotud otseselt mõne mineviku või ajalugu puudutava teemaga. Kõrvalteema puhul oli ajalugu mõnes uudises olnud kõrvalloona ja taustana esines ajalugu näiteks juhtudel, kui uudis oli jätkulooks mõnele ajalooga seotud uudisele. Oluline on, et minevik kodeeriti peateemaks ka minevikku ulatuvate traditsioonide puhul, peateema ise ilmneb uudise pealkirjas ja nn juhtlõigus.

Näited

Ajalugu peateemana:

Tartu Rahu sünnikohas täna peetud kõnekoosolekul rõhutati vajadust selle ajaloolise sündmuse jäädvustamiseks (02.02.2009, ETV, Aktuaalne Kaamera)

See on näide uudisest, kus rutiinne tähtpäev tõstab ajaloo üle arutlemise ise fookusesse. „*Tartu Rahu sünnikohas täna peetud kõnekoosolekul rõhutati vajadust selle ajaloolise sündmuse jäädvustamiseks.*“ Uudises märkis Riigikogu esimees Ene Ergma, et mäletamine on oluline: „*Ma saan aru, ajaloos kõik asjad, mida kaugemale, seda tundub, et need ei ole enam nii tähtsad, kuid minule ja meile kõigile on siiski Tartu Rahu see, mis on kõigest kõige tähtsam.*“

Vabaõhumuuseumis peeti vabariigi vastlaid (24.02.2009, ETV, Aktuaalne kaamera)

Rakvere tähistab Jakob Liivi juubeliaastapäeva (28.02.2009, ETV, Aktuaalne kaamera)

Jakob Liivi juubeliaastapäev on nüüdisajal toimuv uudisväärtustatud sündmus, kuid minevikusündmuste (sh ajas kaugele aega ulatuva) sisu on see, mis annab uudisele peamise sisu. Samad sõnad vastlapäeva tähistamise kohta.

Ajalugu kõrvalteemana:

Suri operaator Kalju Johanson (06.03.2009, ETV, Aktuaalne kaamera)

Uudises „Suri operaator Kalju Johanson“ on fookuses isiku surm. Kõrvallooks saab pidada aga tema senise elukäigu ja tähtsuse kirjeldust.

Täna süüdati Lennart Meri mälestuslõkked (29.03.2009, ETV, Aktuaalne kaamera)

Uudis „Täna süüdati Lennart Meri mälestuslõkked“ on heaks näiteks uudisest, kus on olemas nii kõrvalteema kui taust. Sellised uudised oli rohkem, kui uudiseid, kus minevik oli vaid kõrvalteema. Peateema oli mälestuslõkete süütamise akt „Paarikümnes vallas Väike-Maarja ja Kaali järve vahel süüdati täna Lennart Meri mälestuslõkked.“, kõrvalteema aga Kaali kraatri tekkimine „Tuleplatside jada jälgib umbes 10 000 aastat tagasi Saaremaale langenud meteoriidi tuleteed atmosfääris.“ Taust seisneb Lennart Meri isiku mälestamises.

Ajalugu taustana:

Vanemuise balletitrupp tähistab 70ndat sünnipäeva (04.03.2009, ETV, Kultuuriuudised)

Kuigi diktori sissejuhatav tekst teatab Vanemuise juubelist, keskendub lugu hoopis lavastus „Kevade“ tegemisele ja kõrvalteemana on loos välisartistide osakaal balletitrupis. Tähtpäeva juurde pööratakse alles uudise lõpuosas ja seega võibki seda võtta taustana: „Pika ajalooga teater võib aga jätkuda oma balletitrupi üle uhkust tunda. Tantsijate mitmekülsus on miski, mille poole balletijuhi Mare Tomminga sõnul on püüelnud kõik Vanemuise balletijuhid. Sünnipäeva puhul esitleb Vanemuine ka oma tantsuteatri ajalugu käsitlevat raamatut ning DVD-d, kus on üle kahe tunni materjali erinevates tantsulavastustest läbi aegade.“

Anne Veskit võetakse Venemaal tänaseni hästi vastu (09.03.2009, ETV, Kultuuriuudised)

Minevik taustana avaldub uudise jooksul mitmete viidete läbi tema karjäärile nõukogude ajal, kuid ajakirjanik Krister Paris annab siin ka oma hinnangu, kus ta kasutab minevikku tänase

sündmuse tõlgendamisel: „*Muidugi on Anne Veskis professionaalsust, kuid võimalik, et kui poleks olnud nõukogude aega, poleks ka tänaseni jätkuvat tähelendu.*“

Ajalugu kõrvalteemana ja taustana:

Tuleb ära märkida, et neid uudised, kus ajalugu oli puhtalt kas ainult pea- või kõrvalteema või taust, oli vähemuses. Enamikes oli ajaloo erinevaid kilde mitmel moel ja näiteks väga palju esines uudiseid, kus ajalugu oli nii kõrvalteemana kui taustana.

Unelmavabrikud, tööstus ja romantism 1945-1990 (05.02.2009, ETV, Kultuuriuudised)

Uudisloo fookuseks on näituse avamine. Kõrvallugu räägib rahvusvahelise näituse Eesti panusest Helgist, kes on maanaise võrdkuju: "*Eesti kangelane on põllumajandust õppinud ja kolhoosi tööle läinud Helgi, kes ei ole päriselt kunagi elanud, vaid on Eesti tegusate maanaiste koondkuju.*" Taustaks on aga näituse teema ajalooline taust, et tavainimese elu pärast teist maailmasõda tööstuse näitel.

Uudiskünnise ületamise ajenditena on kodeerimisjuhendis välja toodud fiksatsioon, komemoratsiooniakt, tähtpäev, rutiinne tähtpäev, isik, (ajalooga seotud) avaldus ja muu põhjus.

Hea näide uudisest, mille põhjustas komemoratsiooniakt on "Mälestustahvel kirikus meenutab Eesti liitmist Venemaaga". Künnise ületamisel ei mänginud rolli tähtpäev ega isiku avaldus ning uudisest ei selgu, miks sada aastat kirikus seisnud tahvel just nüüd tähelepanu pälvis. "*Koos Peeter Esimese ausamba avamisega Tallinnas 1910. aastal paigutati Toompea lossi naabrusse Püha Aleksander Nevski katedraali mälestustahvel. Tahvliga tähistati 200 aasta möödumist Eesti liitmisest Vene tsaaririigi koosseisu. Muutlikele ajalookäsitlustele vaatamata seisab tahvel seal tänagi.*"

Fiksatsiooniuudise näiteks võib võtta "Mihkel Muti mälestusteraamat võtab vaatluse alla Eesti Vabariigi esimese eliidi". Uudiskünnise ületamise ajend oli minevikku käsitleva raamatu ilmumine.

Sarnaselt ajaloo rollile uudis oli ka siin võimalikud juhtumid, kus uudiskünnise ületamise ajend oli mitmest kategooriast komplekteeritud. Näiteks võis oli uudiskünnise ületamise ajend mõne isiku avaldus (isik + avaldus). Samuti said teatud isikud sõna seetõttu, et tegemist oli tähtpäevaga.

Näiteks uudises "Koivisto: soomlased mõistavad alalhoidlikku poliitikat Eesti iseseisvuse taastamise suhtes" parafraseerib ajakirjanik Soome ekspresident Mauno Kivistot: *"Ekspresidendi sõnul otsustati toona mitte sekkuda asjadesse, mis käisid soomlastele üle jõu. Koivisto väitel võib sellist suhtumist tagantjärelegi põhimõtteliselt edukaks pidada."*

Kodeerimisjuhendis oli eraldi välja toodud tähtpäev ja rutiinne tähtpäev. Kodeerija eristas siin rutiinset tähtpäeva, kui aastast-aastasse tsükliliselt uudiskünnist ületavaid riigipühasid (näiteks Tartu rahu, Vabariigi aastapäev).

Kodeerimisjuhendi neljas kategooria oli ruum, mille piires ajalugu esineb. Kõige väiksemaks ühikuks sai võetud linn/maakond, seejärel Eesti, Venemaa, Euroopa, USA ja muu.

Järgmise sammuna vaadati uudise juures, mis perioodi või ajastule see viitab. Uudisest otsiti üles kõik viited (näiteks erinevad mainitud aastaarvud) ja pandi tabelisse kirja kümneni täpsusega. Samuti leidsid tabelis kümneni täpsusega märkimist ajastutele viitamised, kus ei olnud konkreetselt mainitud aastaid ("Esimese vabariigi aeg", "Pätsu-aeg", "Nõuka-aeg" jne.). Sel juhul sai mainitud perioode kümneni täpsusega siiski tuvastada (näiteks nõuka aeg = 1940ndad kuni 1990ndad).

Uudisloos kasutusel olnud allikad ja erinevad kategooriad olid: dokumendid, ajaloolane, muu ekspert, osalenu/pealtnägija, arhiiv, Eesti ajakirjandus, muu ajakirjandus, muu (etteantud tõed jms).

Tegemist oli mõnevõrra probleemse kontentanalüüsi punktiga, kuna väga paljudel juhtudel ei olnud selgelt viidatud, kust uudisloos tekst pärineb ja seetõttu sai väga paljude uudiste juures allikana märgitud ka kui "muu (etteantud tõed)".

Kõnelejate puhul oli lihtsam. Tabelisse märgiti, kas ekraanil sai sõna ajakirjanik, ekspert, poliitik, (ajaloolise sündmuse) osaleja või muu isik.

Žanrivalik oli piiratud lühiauudise ja laiendatud uudisega. Üldiselt oli siin eristamine paratamult subjektiivne, kuid selle juures sai hinnatud teemade ja kõnelejate arvu ning uudisloo pikkust. Aktuaalse kaamera lugude juures sai märgitud lühiauudisteks näiteks need lood, kus diktor luges otse stuudios pildile teksti peale (mitte ei olnud eetris eelnevalt valmis tehtud lugu).

Lisaks eelnevatele kategooriatele sai ka jah/ei meetodil küsitud, kas uudise juures on "ideoloogia või hinnang suunatud minevikku", "otsene kõrvutamise tänapäevaga" ja "need, mis räägivad ajaloost kui konstruktsioonist".

Kõige keerulisem oli hinnata ideoloogiat või hinnangut minevikku, kuna ühest küljes on igas uudises mingi ideoloogia ja hinnangulisus. Uudises „Afganistanis tähistati 20 aasta möödumist Nõukogude okupatsiooni lõpust“ teatas diktor järgmist: *„Tähtpäeva puhul tegi Afganistani pöördumise, milles ülistab nõukogude vägedega võidelnute vaprust ja ennastsalgavust. Nõukogude Liit okupeeris Afganistani kümme aastat, kasutades ära USA suhtelist nõrkust.“* Ühelt poolt annab siin hinnangu minevikku uudise allikas (vaprus ja ennastsalgavus), teisalt ka ajakirjanik (suhteline nõrkus).

Igal juhul, kui uudises oli kas autoritekstis või mõne kõneleja sõnavõttus midagi neist täheldada, siis see märgiti ka kohe kodeerimistabelis ära.

Mineviku aktualiseerimise võimalused uudistes

Kontentanalüüsi põhjal võib uudised tinglikult jagada viide rühma:

- Tähtpäevaga seotud uudised
- Tähtpäevauudised, millega on seotud keegi konkreetne isik
- Fiksatsiooniuudised (nt elulooraamatute teemalised uudised)
- Ajalugu tõlgendavad uudised
- Uudised, kus ajalugu või ajaloo alase teadmise loomine / ajaloo uurimine on uudisväärtustatud.

Selle jaotuse juures tuleb siiski tõdeda, et osad uudised võivad mahtuda mitme kategooria alla.

Näiteks kategooria tähtpäevaga seotud uudis on üsna lai ja sellesse võib paigutada ka mitmeid teistesse kategooriatesse mahtuvaid uudislugusid.

Siiski lahterdaksin siia eelkõige need, mis kuhugi mujale ei sobi ja mille uudiskünnise ületamise põhjuseks oli tähtpäev. Näiteks "Tartus tähistati Tartu rahu aastapäeva" (02.02.2009, Reporter) ja "Vabaõhumuuseumis peeti vabariigi vastlaid (24.02.2009, Aktuaalne kaamera). Sageli on tegemist lühiuudistega, millele ei anta laiemat mõõdet

Tähtpäevauudis, millega on seotud ka keegi konkreetne isik hõlmab neid tähtpäevauudiseid, mille aluseks ei ole mõni sündmus, vaid persoon. Näiteks "Johan Laidoneri sünnist möödub 125 aastat" (12.02.2009, Aktuaalne kaamera), "President Ilves viis Jaan Poska hauale pärja" (02.02.2009, Reporter) ja "Rakvere tähistab Jakob Liivi juubeliaastapäeva (28.02.2009, Aktuaalne kaamera).

Fiksatsiooniuudised on sellised, mille uudiskünnise ületamise ajendiks oli mõne raamatu, näidendi, filmi, kunstinäituse ilmumine. Need võivad, aga ei pruugi olla seotud tähtpäevaga. Näiteks "Näidend 1924. aasta riigipöördekatse ajast (02.02.2009, Kultuuriuudised) ja "Ilmus raamat Urmas Otist" (10.03.2009, Aktuaalne kaamera, Kultuuriuudised).

Ajalugu tõlgendavad uudised võivad kuuluda ükskõik, millisesse kolme eelpoolmainitud kategooriasse, kuid neid eristab see, et nad annavad minevikule omapoolse tõlgenduse. Näiteks "Tartu Rahu sünnikohas täna peetud kõnekoosolekul rõhutati vajadust selle ajaloolise sündmuse jäädvustamiseks (02.02.2009, Aktuaalne kaamera), "Naši korraldas pronksiöö neliku suhtes toetava piketi (02.02.2009, Aktuaalne kaamera) ja "Uus tõde ajaloost: Kas Tallinna märtsipommitajatetöö jäi pooleli? (09.03.2009, Reporter).

Viies kategooria sisaldab uudised, kus ajalugu on ise uudisväärtus või on uudisväärtustatud ajaloo või ajaloo alase teadmise loomine / ajaloo uurimine. See on teistest selgelt eristuv kategooria siis hulka kuuluvad ka ajalooliste leidude uudised. Näiteks "Vabaduse väljakult leiti keskaegse keldri jäänused (01.02.2009, Aktuaalne kaamera).

Valim

Käesoleva uurimistöö empiirilise osa valimiks on ETV igapäevaste uudistesaadete Aktuaalse kaamera ja Kultuuriuudiste ning Kanal 2 uudistesaaete Reporter (nädalavahetuseti Reporter +) uudislood.

Ajavahemikuks sai valitud eelmises peatükis nimetatud põhjustel 2009. aasta 1. veebruar – 31. märts. Aktuaalse kaamera puhul sai jälgitud vaid igapäevast põhisaadet (algusega kell 21.00), kuna päeva varasemad ja hilisemad saated on lühemad ja põhisaade kajastab kõiki tähtsamaid teemasid.

Need kaks kuud valiti just seetõttu, et kontrollida hüpoteesi: tähtpäevaajakirjandus on üks mineviku mäletamise peamisi katalüsaatoreid.

Kontentanalüüsi ehk sisuanalüüsi tegemiseks sai koostatud kodeerimistabel (vt lisa 1), mille alusel selekteeriti välja ajaloo ja minevikuga seotud uudised. Seejuures ajaloona käsitleti vähemalt paari-kolme aasta tagust sündmust.

Kontentanalüüsi empiiriliste tulemuste esitus

Kontentanalüüsi valimikriteeriumitesse (Lisa 1) mahtus 115 uudislugu, millest 67 oli Aktuaalses kaameras (ETV), 29 Kultuuriuudistes (ETV) ja 29 Reporteris (Kanal 2). Kui need kolm arvu kokku liita, saame tulemuse 125, kuid see tuleneb sellest, et kümme uudislugu oli esitatud nii Aktuaalses kaameras kui Kultuuriuudistes ja seetõttu olid need kodeerimistabelis kajastatud topelt. Statistikas on käsitletud nii Aktuaalses kaameras kui Kultuuriuudistes eetris olnud lõike ühe uudisena, välja arvatud siis statistikareal, kus võrreldatakse erinevaid uudistesasaateid. Žanriliselt oli valimis lühiauudiseid 35 ja laiendatud uudiseid 80.

Kõigi kolme uudistesasaate peale oli kahe kuu jooksul umbes 1750 uudislugu. Uudislugusid, mille peateema oli ajalugu, oli 38. Kõrvalteemana esines see 31 ja taustana 86 korda. Seega on enamikes uudistes ajalugu esindatud vaid taustana uudisväärtustatud päevakajalisele sündmusele.

Uudiskünnis

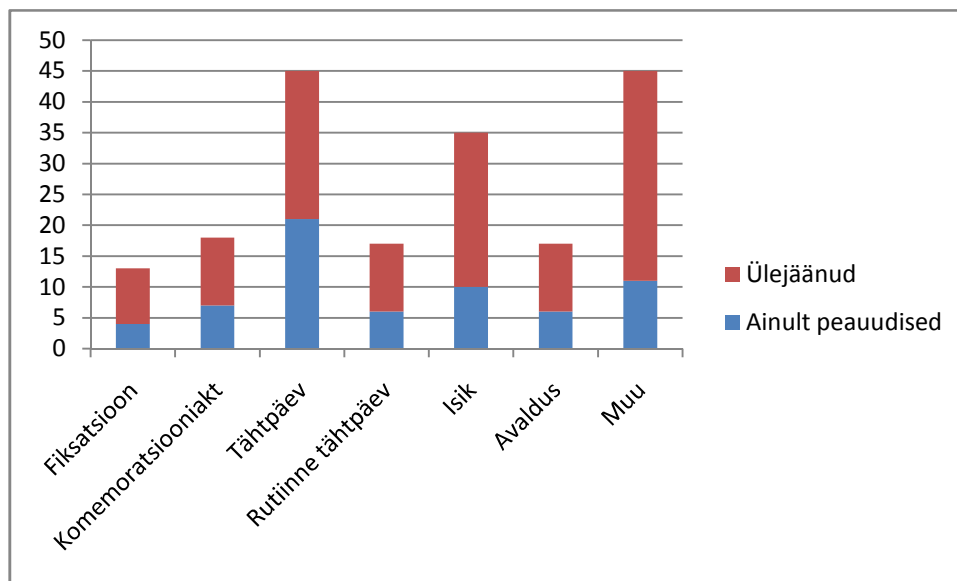
Uudiskünnise ületamise sagedasem põhjus oli tähtpäev. 115 uudise peale leidis tähtpäev äramärkimist 44-l korral, seejuures 16 uudise juures oli tegemist rutiinse tähtpäevaga. Rutiinse tähtpäevaga käsitletakse käesolevas uuringus neid tähtpäevi, mis on iga-aastaselt uudiskünnist ületavad sündmused, näiteks Vabariigi aastapäev, Tartu rahu aastapäev ja märtsiküüditamine.

Sama palju (45) oli ka neid juhte, kui uudiskünnise ületamisel oli mingi muu põhjus. Nendest enamiku (34 moodustasid) uudised, kus ajalugu ei olnud peateemaks ja nõnda oli ka üks uudiskünnise ületamise põhjus mingi päevakajalisem sündmus. Kahe kuu peale oli neid kokku 11 (6 veebruaris ja 5 märtsis).

Populaarse ajendina võib välja tuua veel isiku (35). Antud perioodil oli väga palju isikuga seotud lugusid näiteks seoses Lennart Meri 80. sünniaastapäeva tähistamisega. Samuti olid isikuga seotud mitmed Kultuuriuudiste lood. Veidi vähem leidsid märkimist komemoratsioonakt (18), avaldus (17) ja fiksatsioon (13).

Täiesti selgelt on enimlevinud ajend tähtpäev siis, kui vaatame ainult neid uudiseid, milles ajalugu on peateemaks. Nende seast oli tähtpäev uudiskünnise ületamise põhjuseks 21-l juhul (neist 6 korda rutiinne tähtpäev) ehk rohkem kui pooltel uudistel (38 kokku). Ülejäänud kriteeriumid jäid selgelt maha: muu (11), isik (10), komemoratsiooniakt (7) ja avaldus (6).

Graafik 1: Uudiskünnise ületamise põhjused (peauudis = uudis, kus ajalugu on esitatud peateemana)

Ajalugu oli peateema 38 uudises. Neist ilma tähtpäevata ületas uudiskünnise 18 uudist ehk ca 47 protsenti. Ülejäänud 20-st tähtpäeva kaudu uudiskünnise ületanud lugu, kus ajalugu oli peateemaks, olid tähtpäevad järgmised: Tartu Rahu (2 korda), Afganistani sõja lõpust 20 aastat (2 korda), küüditamine, Laidoneri sünnist möödus 125 aastat, käsitööliidu aastapäev, vabariigi aastapäev, vene armee aastapäev, Jakob Liivi juubeliaastapäev, Ants Piibu 125. sünniaastapäev, Tartu Muusikapäevad, Ernesaksa laulu „Mu isamaa on minu arm“ 65. sünniaastapäev, Tallinna märtsipommitamine, 50 aastat Tiibeti ülestõusust, Barbi nukk sai 50-aastaseks, Palusalu sünnist 101 aastat, Teine Maailmasõda, 200 aastat Paciuse sünnist ja Lennart Meri sünniaastapäev. Nagu selgub, väärtustatakse rohkem neid tähtpäevi, mis on Eestiga seotud. Eriti paistab see silma isikute puhul.

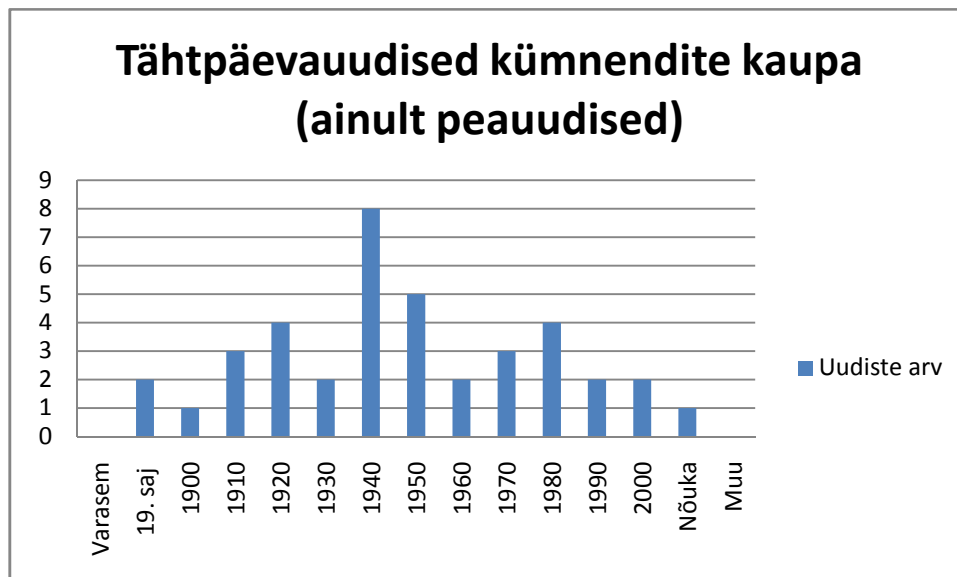
Aktuaalses kaameras oli uudiseid, kus ajalugu peateema 24, Kultuuriuudistes 7, Reporteris 8 (üks uudis oli nii AK-s kui Kultuuriuudistes).

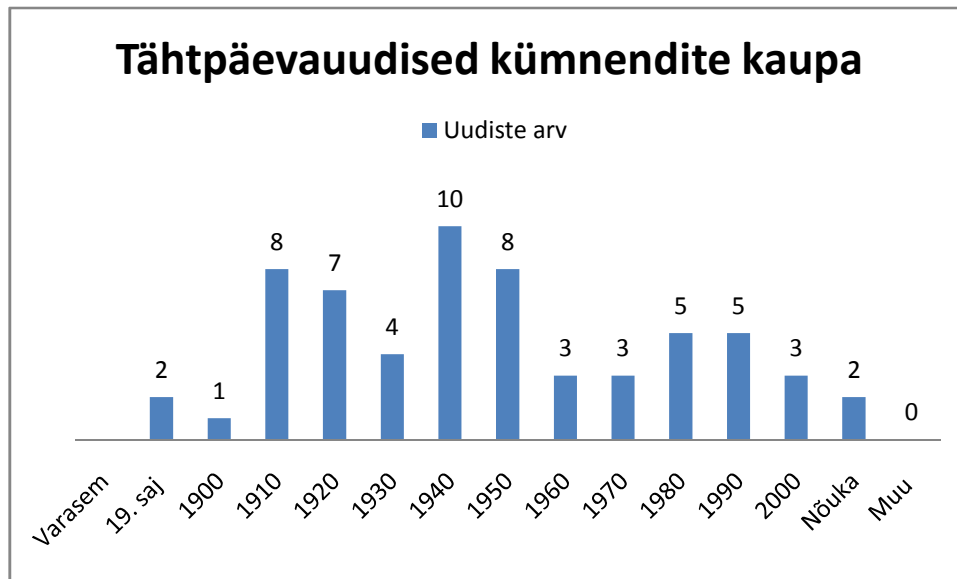
Kui võrrelda erinevaid kanaleid (ETV ja Kanal 2), siis edastatavad uudised on üsna samadel teemadel. ETV ületab Kanal 2-e küll mahult – Kanal 2 jätab kõrvale hulga väiksemaid tähtpäevi – kuid Kanal 2 kajastab kõiki tähtsamaid riiklikke tähtpäevi: Tartu Rahu, märtsipommitamine, küüditamine. Vabariigi aastapäeva puhul keskendutakse rohkem tänapäevasematele teemadele ja seltskonnaglamuurile. Kurvemate tähtpäevade puhul (märtsipommitamine, küüditamine) otsib Reporter rohkem konflikti ja ajaloo tõlgendamist (Näiteks "Uus tõde ajaloost: Kas Tallinna märtsipommitajate töö jäi pooleli?" ja "Nõukogude aja küüditatud: Meid represseeritakse tänini!"). Aktuaalne kaamera ja Kultuuriuudised hoiavad hinnangulisuses veidi tagasi. Sinna pääsevad ka teemad, mis ei puuduta laiasid masse (korrespondentide kohalikud uudised, Kultuuriuudiste lood).

Kahe vaadeldud kuu jooksul leidsid perioodidest enim käsitlemist 1940ndad, 1910ndad ja 1920ndad. Nendele aegadele langesid peamised ajaloosündmused, mis juhtusid veebruari või märtsikuus ehk siis Eesti iseseisvumine, vabadussõda ja Tartu Rahu (1918, 1918-1920 ja 1920) märtsipommitamine (1944) ning märtsiküüditamine (1949). Tuleb märkida, et eriti joonistusid need kümnendid välja uudistes, kus ajalugu oli kõrvalteema või taust.

Graafik 2: Tähtpäevauudised kümnendite kaupa (ainult peauudised)

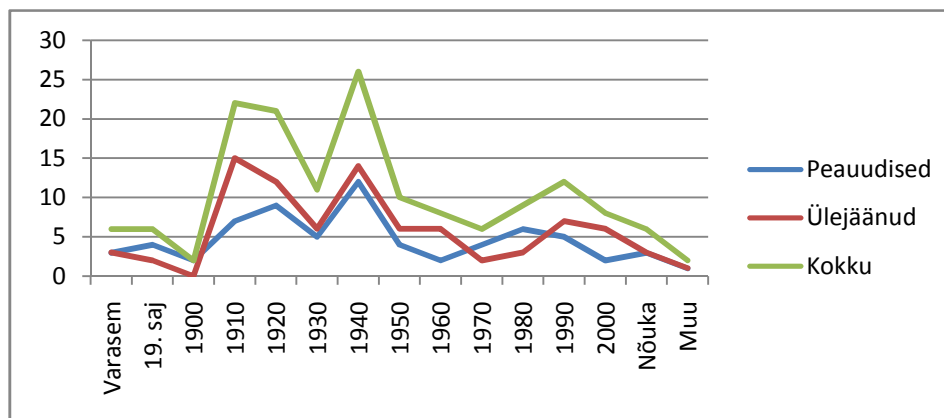

Graafik 3: Tähtpäevauudised kümnendite kaupa

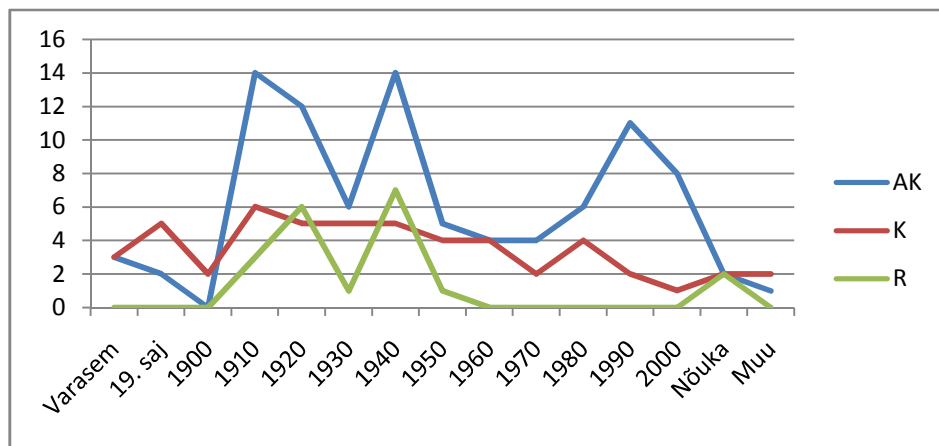

Tähtpäevauudiste arv, milles on ajalugu on kõrvalteema või taust, on eelkõige 1910. ja 1920. aastad kõige menukamad, kuna need kajastavad paljusid Vabariigi aastapäevaga seotud sündmusi.

Graafik 4: Uudistes kajastanud ajaperioodid (kümnendite kaupa).

Graafik 5: Uudistes kajastunud ajaperioodid saadete kaupa (AK = Aktuaalne kaamera, K = Kultuuriuudised, R = Reporter).

Antud graafikus on esitatud kõikides uudistes kajastatud ajaperioodid kanalite kaupa. Sellest lähtub, et kanalid järgisid ametlikult aktualiseeritud minevikuperioode, sest nendel kümnenditel (1910-1920, 1940, 1990) toimusid omariiklusega seotud tähtsad sündmused.

Aktuaalne kaamera ja Reporter pööravad tähelepanu nendele ajastutele (1910, 1920, 1940), mil toimusid vastavate kuude tähtsaimad ajaloosündmused.

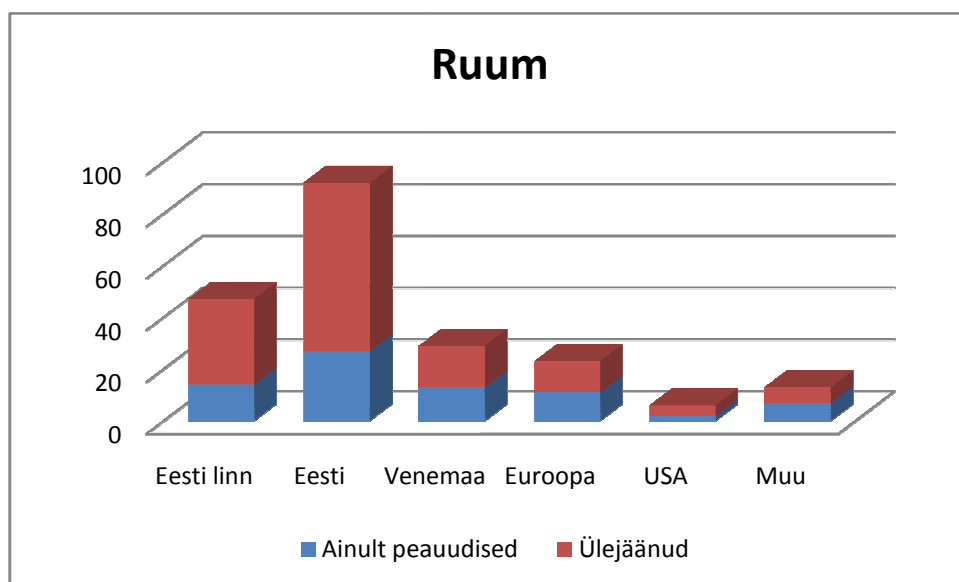
Kultuuriuudiste puhul on graafikujoon ühtlasem ning üsna võrdselt on kajastatud väga erinevad kümnendid. Põhjuse võib leida selles, et see on nišiuudiste saade. Kultuurivaldkonnas ei ole mainitud kümnenditel nii selgesti eristuvaid ajaloosündmusi, mis teistest väga palju rohkem kajastamist väärivad. Ka on siin juhtumeid, kus keskendutakse pikematele ajastutele (näiteks nõukogude aeg) ja elulugude jutustamisele.

Näiteks lugu „Unelmavabrikud, tööstus ja romantism 1945-1990 näitus (05.02.2009)“ viitab kogu nõukogude ajale, „Mihkel Muti mälestusteraamat võtab vaatluse alla EV esimese eliidi (02.03.2009)“ aga Eesti Vabariigi I perioodile. Elulugu (ja samas ajastu: nõukogude aeg) on fookuses loos „Anne Veskit võetakse Venemaal tänaseni hästi vastu (09.03)“. Eluloo tõstavad fookusesse ka „Ilmus raamat Urmas Otist (10.03)“ ja „Täna tähistatakse 200 aasta möödumist Paciuse sünnist (19.03)“.

Ruumiliselt oli enim uudiseid seostatav Eestiga üldiselt (92), peaaegu poole vähematel juhtudel oli tegemist väiksema koha, näiteks ühe linna keskse uudisega (47). Kontentanalüüsis väljatoodud kategooriates järgnesid Venemaa (29), Euroopa (23), Muu (13) ja USA (6).

Pilt ei erinenud väga palju ka ainult peauudiste puhul. Siingi oli populaarseim variant Eesti (27), linna (14), Venemaa (13), Euroopa (11), Muu (7) ja USA (2) ees.

Graafik 6: Ruumid, millega olid uudised seotud.

Kuna enamik uudiseid oli Eestiga seotud (115-st 107), siis on sarnased tendentsid ajaperioodide puhul näha ka siin: kõige enam viidati 1940ndatele (24), seejärel 1920ndatele (23) ja 1910ndatele (20). Kaheksa välisuudise puhul oli pilt kirjum: 1950ndatele ja 1990ndatele viidati neli ning 1970ndatele ja 1980ndatele kolm korda. Kuna ei olnud mingeid ajaloosündmusi, mis oleksid agendasse tõusnud, siis sellega võib seletada ka uudiste ühtlast jagunemist, kuid samas olid viited lähemal nüüdisajale.

Linnadest (või ka vallad/külad vms väiksemad asulad) mainiti kahe kuu jooksul kõige rohkem Tallinnat (18), järgnesid Narva (8) ja Tartu (6). Kõik teised kohad leidsid kajastamist 1-2 korda. Märkimisväärne on, et kõik kaheksa Narva kajastamist toimusid veebruaris ja seda suuresti põhjusel, et piirilinnas toimus vabariigi aastapäeva kaitsejõudude paraad. Tallinn oli veebruaris esindatud vaid kolmel korral, kuid märtsis 15. Seega võib öelda, et Tallinn domineerib

uudistevalikus ja teised linnad saavad suurema kajastuse ainult mõne väga olulise sündmuse toimumiskohana.

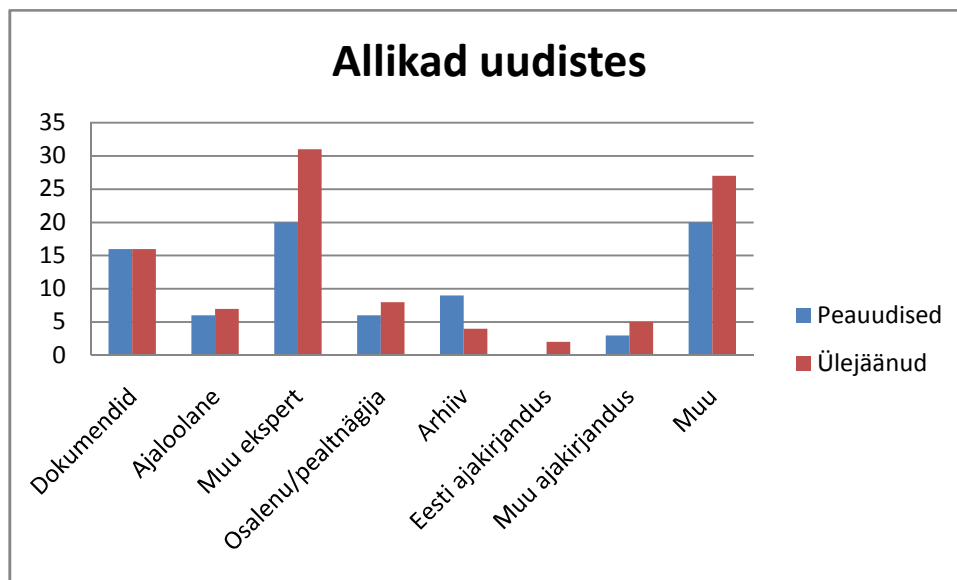
Linna (või mõne muu väiksema üksuse) tasandil tähtsustakse riigi väiksemat üksust, kui selles on toimunud mingi ajalooline sündmus, mida aktualiseeritakse tähtpäeva puhul. Teine võimalus on, kui sellest kohast on pärit mõni suurmees, kel on näiteks sünniaastapäev. Kolmanda võimalusena tähtsustakse linna, kui selles kohas toimub kunstinäitus, kultuurimaja renoveerimine vms.

Ajakirjanike kasutatavate allikate seas osutus populaarsemaks variant „muu“ (47) seda eelkõige ettekirjutatud tõdede poolest. Kuna ajakirjanikud ei kippunud oma lugudes eriti palju viitama, siis leidis väga paljudel juhtudel info esitamist ilma allikat märkimata. Ajakirjaniku jutust võib sellistel juhtumitel välja lugeda seda, et auditoorium teab ajaloo narratiive ja seeläbi mõistab uudiseid.

Kõige enam oli allikaks siiski muu ekspert (51), järgnesid dokument (32), osalenu/pealtnägija (14), ajaloolane (13), arhiiv (13), muu ajakirjandus (8) ja Eesti ajakirjandus (2).

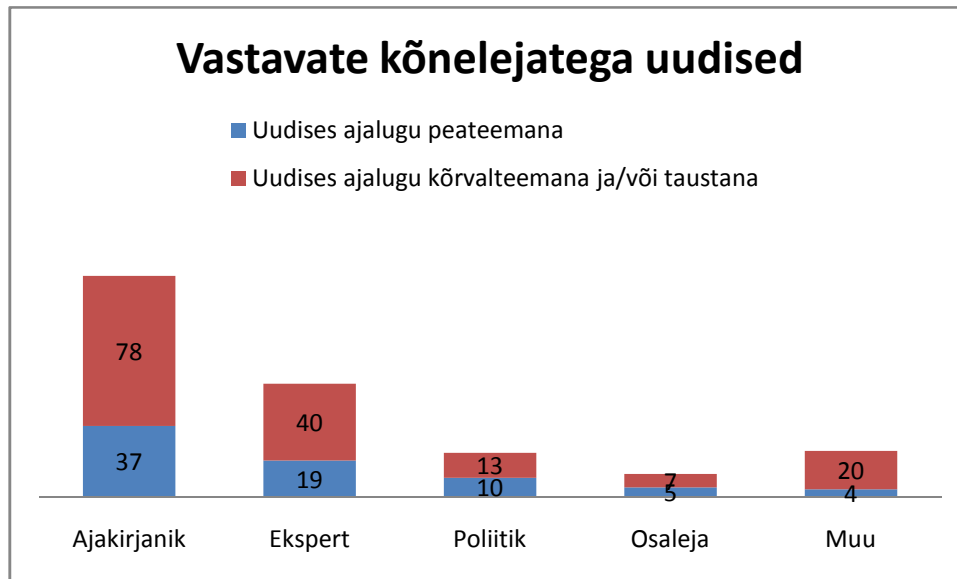
Ainult peauudiste puhul on allikakasutus järgnev: muu ekspert (20), muu (20), dokument (16), arhiiv (9), ajaloolane (6), osalenu/pealtnägija (6), muu ajakirjandus (3), eesti ajakirjandus (0).

Graafik 7: Allikad uudistes.

Kõnelejatest võtab enim sõna ajakirjanik. Igas teleuudises oli üks ajakirjanik, mis kokku tähendab seda, et ajakirjanik sai sõna 115-l korral. Populaarsuselt järgnesid ekspert (59), muu (24), poliitik (23) ja osaleja (12). Uudistes, kus ajalugu oli peateema, said veidi rohkem sõna poliitikut: ajakirjanik (37), ekspert (19), poliitik (10), osaleja (5), muu (4).

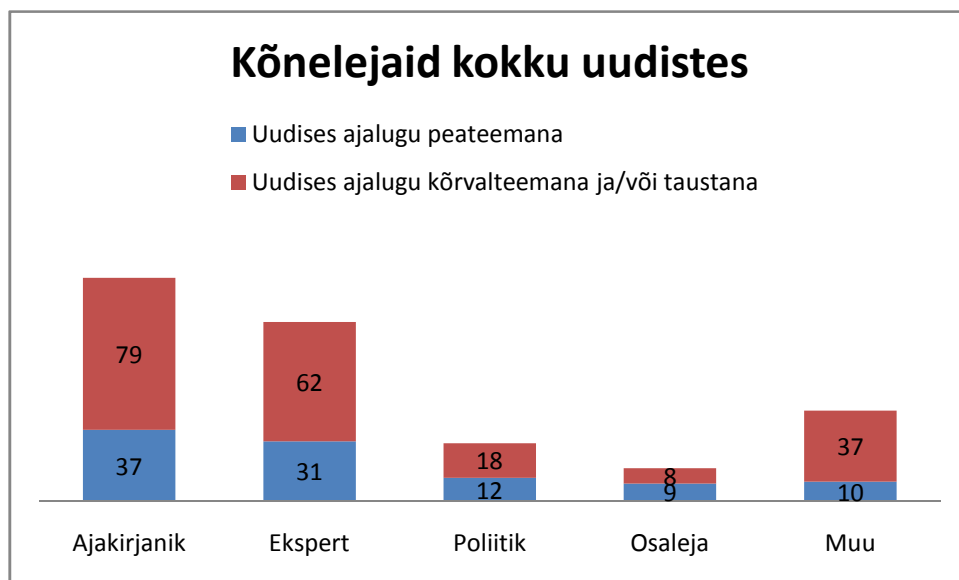
Graafik 8: Kui palju oli uudises vastavaid kõnelejaid? (Ehk palju oli uudiseid, kus vähemalt üks neist oli esindatud?)

Kui arvutada kõikide uudiste kõik kõnelejad kokku, siis ajakirjanikke jäi samaks, eksperte oli 93, muid 47, poliitikuid 30 ja osalejaid 12. Neist uudistes, kus ajalugu peateema, oli ajakirjanikke 37, eksperte 31, poliitikuid 12, muid 10 ja osalejaid 9.

Ajakirjanike ülekaal on mõistetav, sest tema on igas uudises. Ta kõneleb autori positsioonilt ja uudises on muud kõnelejad sageli need, kes ajakirjanikule intervjuu annavad või need, kes mingil üritusel kõnelevad, mida ajakirjandus kajastab või need, kelle sõnu refereeritakse.

Graafik 9: Kõnelejaid kõigi uudiste peale kokku.

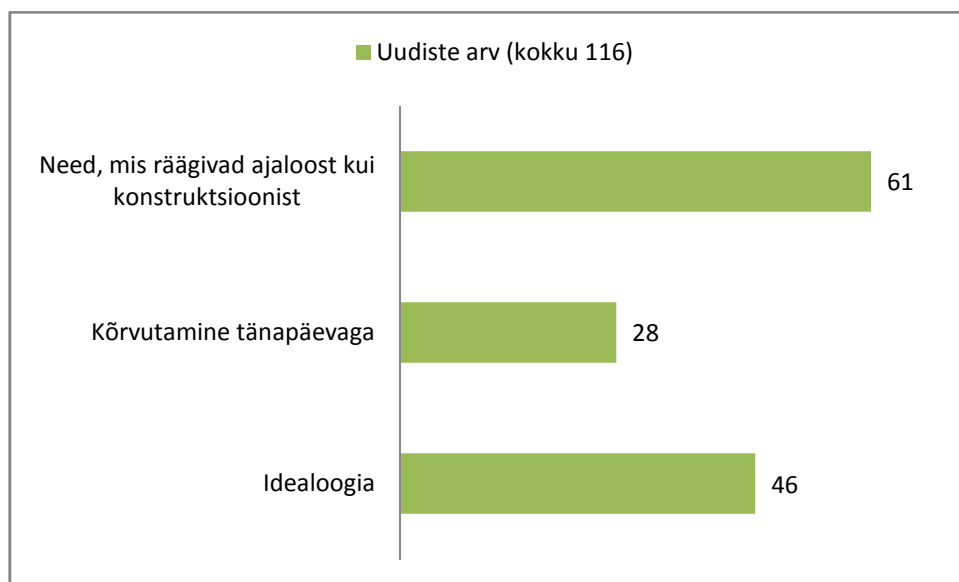

Kontentanalüüsi käigus sai ära märgitud ka uudised, mille puhul sai öelda, et neis on „ideoloogia või hinnangu suunatud minevikku“, „otsene kõrvutamine tänapäevaga“ ja/või „need, mis räägivad ajaloost kui konstruktsioonist“.

Ideoloogia või hinnang minevikku oli täheldatav 46-l (39,7%) uudisel, otsene kõrvutamine tänapäevaga 28 uudisel (24,1%) ja neid uudiseid, mis räägivad ajaloost kui konstruktsioonist, oli 61 (52,6%).

Kui vaatame uudiseid, kus ajalugu peateemaks, siis protsentuaalselt oli neid kategooriaid rohkem märgitud. Ideoloogia või hinnang minevikku esines 22-l juhul (59,5%), otsene kõrvutamine tänapäevaga 15-l (40,5%) juhul ja ajaloost kui konstruktsioonist rääkivaid uudiseid oli 27 (73,0%).

Graafik 10: uudiste omadused

Eesti ajalugu, mis seotud veebruari ja märtsiga

Kontentanalüüsis ilmnes, et suurem osa valimisse kuuluvatest uudistest käsitleb 20. sajandi ajalugu. Teistest eristub kolm perioodi, mis leidsid uudistes intensiivsemat kajastamist ning kõik nad on seotud Eesti riiki tekkimise või kadumisega. Suur põhjus on selles, et valimi perioodi sattus Eesti riigi iseseisvumise kuupäev (24. veebruar 1918). Sellest lähtuvalt pöörati palju tähelepanu nii iseseisvuse kindlustanud vabadussõjale (1918-1920), iseseisvuse kadumise toonud II maailmasõja perioodile (1939-1945) kui ka taasiseseisvumisele (1980ndate teine pool kuni 1991).

20. sajand oli kirev tervele maailmale, kuid Eesti positsiooni tegi keerulisemaks see, et pidevalt asuti nii geograafiliselt kui ideoloogilist rindejoonel. Esimese maailmasõja järel Vabadussõjas toimus ühtaegu võitlus nii eestlaste kui venelaste, eestlaste kui sakslaste vahel, kuid samal ajal ka rahvuslikult meelestatud eestlaste ja kommunistlikult meelestatud eestlaste vahel. Seega ei olnud riigi ega rahvuse seisukohalt selget „meie vs nemad“ suhet.

Teises maailmasõjas jäi Eesti kahe suurriigi (fašistlik Saksamaa ja kommunistlik Nõukogude Liit) huvifääri ja selle tulemusena oldi sunnitud kannatama mõlema režiimi okupatsiooni ja rindejoone korduvalt üleliikumist. Nendes oludes jagunes Eesti rahvas mitmel moel: satuti kummagi suurriigi vägede koosseisu ning rahvuslikel põhimõtetel moodustatud väesalkade olemasolu tekitas olukorra, kus eestlased võitlesid eestlaste vastu. Jäi ka kolmas variant – väejooksikuna põgeneda metsa ning jätkata sealt sissisõda.

Need sündmused on tekitanud eestlaste jaoks tänapäeval olukorra, kus sündmustest saadakse erinevalt aru, sõltuvalt sellest, kuhu elu parasjagu viis. Traumadest puutumata jäänud elusid praktiliselt ei olnud ja see mõjutab ka tänapäeval väga palju inimeste suhtumist minevikku ja sedakaudu tänasesse päeva.

Kui uudistes käsitletakse ajalugu peamiselt 20. sajandi näidetel, siis kumab läbi ka märksa pikaajalisem trauma, sest Eesti kui väikeriik on erinevate võõrvõimude all olnud aastasadu. See seisukoht on ortodoksne ka kooliõpikutes, kus eestlaste ajalugu käsitletakse peatükkide kaupa, mis puudutavad erinevate võõrvõimude valitsemist. Õpikutes on alates Muistsest Vabadusvõitlusest „meie“ siinsed põliselanikud, kes vallutati märksa arenenuma tsivilisatsiooni

poolt ning veetis järgneva 800 aasta jooksul erinevate võõrvõimude all peamiselt pärisorjadest talupoegadena.

Valitsev paradigma Eesti ajaloo kohta lähtub sellest, mis rollis oli mingil perioodil „eestlane“. Kusjuures „eestlane“ on olnud alates Muistsest Vabadusvõitlusest see, kes räägib eesti keelt.

Kuna Eesti geopoliitilise paiknemise tõttu on siin aastasade jooksul valitsenud mitmed võõrvõimud (sakslased, poolakad, venelased, rootslased, taanlased), siis etnilises mõttes eestlasest rääkida on raske. Seega – kuigi tänapäeva eestlasel pole kuigi otseseid sidemeid Muistse Vabadusvõitluses siinsete põliselanikega, siis defineeritakse neid ikka meie esivanematena keele kaudu ning kõik teised siinsed elanikud on olnud mingil perioodil võõrvõimu esindajad (eelkõige baltisakslased ja venelased).

Ehk siis alates Muistsest Vabadusvõitlusest kuni 20. sajandi alguses oma riigi loomiseni oli eestlane omal maal rõhutu rollis ning sellest tuleneval „meil“ kollektiivne trauma, mida süvendasid uuesti II maailmasõja sündmused ja sellele järgnenud nõukogude okupatsioon.

Kuna ajaloos on hilisematel perioodidel eesti keele rääkijaid rõhunud eelkõige venekeelsed, siis tänapäeval kõige suurem välisvaenlase kujund venelane. Kui näiteks aja jooksul hoopis pikemalt ja otsesemalt eestlasi rõhunud sakslased ei ole tänapäeval enam vaenlased (pigem vastupidi, mõlemad Euroopa liidus), siis venelaste tegemistesse suhtutakse suure huviga. Nagu kontentanalüüs näitas, siis minevikku käsitlevate uudiste juures on venelased või Venemaa tegelastena lood esindatud rohkemaarvuliselt kui kogu ülejäänud Euroopa kokku.

Tänapäeval mäletab suurem osa rahvast veel nõukogude aega ning sellega kaasnenud negatiivseid kogemusi. Pärast taasiseseisvumist 1991. aastal tõusid just kui paisu tagant esile läänemaailma väärtused, mida alguses isegi liiga püüdnud järgiti. Kuna kõike vana taheti kiiresti maha raputada, siis tõusid au sisse liberaalne kapitalism, individualism, riigi vähene sekkumine inimese eraellu. 1990ndate lõpus hakati tasapisi üha enam väärtustama ka nõukogude aja positiivseid külgi, mis omakorda nihutas pendli veidi enam tasakaaluasendisse.

Küll on aga tekitanud Eesti Vabariik pahameelt siinsete vähemuste seas, kes on keelebarjääri tõttu võrdlemisi eemal eestlaste inforuumist ning pigem Venemaa meedia mõjuväljas. Kuna Venemaal on valitsevaks paradigmatiks hoopis teistsugune ajalookäsitlus, siis põhjustab see

igapäevaelus eestlaste ja siinse suurima vähemusrühma vahel konflikte, mille ilmekamaks näiteks 2007. aastal olnud Pronksiöö. Lisaks meediale on erinevad ka eesti- ja vene keelsed kooliõpikud ning õpetajate ja eelkõige vanema generatsiooni isiklikud seisukohad, mis pingestavad olukorda veelgi.

Nagu kontentanalüüs näitas, eristuvad teistest kolm ajajärku: Eesti iseseisvumine ja Vabadussõda, Teine Maailmasõda ning taasiseseisvumine. Kõik need on eestlaste jaoks olnud äärmiselt tähtsad sündmused, mis on puudutanud igaüht.

Nende pöördeliste sündmuste kaudu suurelt jaolt ajalugu tõlgendataksegi. Erinevate aastapäevade tähistamise tõttu tõusevad need ka ikka ja jälle päevavalgele. Lisaks on probleemid vene rahvusest kodanike ja nende erineva ajalootõlgendamisega, mis hoiavad neid sündmusi aktuaalsetena.

Kvalitatiivse tekstianalüüsi tulemused

Küüditamise tähtpäeva kajastavad teleuudised

Kuna märtsis 1949 toimus Eesti pinnalt suur küüditamisaktsioon Siberisse, siis langes valimi aega ka selle sündmuse 60. aastapäev. Seega ilmus valitud perioodil viis uudist, mis olid küüditamisega seotud.

Need on:

1. Nõukogude aja küüditatud: Meid represseeritakse tänini! (25.03.2009, Reporter)
2. Eestis meenutati 1949. aasta küüditamist (25.03.2009, Aktuaalne kaamera)
3. Kopsuvähk viis küüditamises süüdistatud Arnold Meri (28.03.2009, Reporter)
4. Küüditatud saarlastele ja hiidlastele püstitati mälestusmärk (28.03.2009, Aktuaalne kaamera)
5. Genotsiidis süüdistatud Arnold Meri suri oma Tallinna kodus (28.03.2009, Aktuaalne kaamera)

Seega on kaks uudist seotud otseselt küüditamise 60. aastapäevaga, üks uudis küüditamise meenutamiseks püstitatud mälestusmärgiga (mälestusmärgi avamine võib-olla ka seotud tähtpäevaga, kuigi toimus kolm päeva hiljem küüditamise kuupäevast) ja kaks küüditamise ühe väidetava organiseerija Arnold Meri surmaga.

Nii Aktuaalne kaamera kui Reporter tegid loo küüditamise aastapäevast ja Arnold Meri surmast ning Aktuaalne kaamera lisas ka küüditatud saarlastele ja hiidlastele püstitatud mälestusmärgi avamise uudise.

Ohvrite kannatused

Kannatuste meenutamist esines uudistes peamiselt kahel kujul: kas ajakirjaniku tekstina makrotasandil või üksikisiku mälestuste tasandil.

Ajakirjaniku tekstina oli küüditamisega seotud kannatused igas uudises:

Nõukogude ajal tohtisid endised väljasaadetud peale amnestia elada vaid kindlates kohtades, ei saanud välisreisile ega kõlvanud ka kõikidesse ametitesse. (1)

Arvestuslikult viidi küüditamistega 1941. ja 1949. aastal Eestist Siberisse ligi 40 000 inimest. Suurem osa neist sai siiski 1956. aastal tagasi Eestisse tulla. Tagasi küll kodumaale, aga siiski mitte oma kodukanti. (1)

1949. aastal toimunud teise küüditamislaine käigus deporteerisid nõukogude okupatsioonivõimud Eestist Siberisse üle 20 000 inimese, kellest enamik olid naised, lapsed ja vanurid. (2)

Vagunitesse astusid nad tookord koos emade ja vanavanematega. Isad olid paljudel juba vanglas. (2)

Täna Tartus Rukkilille mälestusmärgi juurde küüditatute mälestuseks lille asetanud Eerik Lilienthal oli 1949. aastal 17-aastane koolipoiss, kui ta viidi koos ema ja vanaemaga kulakutena Siberisse. (2)

KGB kongide muuseumis täna avatud näitus räägib näiteks loo inimestest, kes olid Gulagi vangilaagris kanasupist välja õngitsenud kanaluid, teinud neist nõela ning oma riidetükkidest õmmelnud taskurätte ning linikuid. Vangisolnuil meenuvad aga õudused. (2)

Siberisse saadetute seas olid peamiselt naised, vanurid ja lapsed, kellest paljud surid enne Siberisse jõudmist. (3)

Paldiski kultuuri-, ajaloo- ja looduseuurija, Pakri poolsaare talupidaja poeg Ilmar Laherand kaotas oma kodu ja oli ka ise peaaegu Siberisse minemas. (4)

251 külmale maale saadetu seas oli hulk vanureid ja lapsi, kellest paljud teel surid. (5)

Teise rühma moodustasid uudistes sõna saanud tavainimeste kannatused. Intervjueeriti kas küüditatuid või neid, kelle lähedasi oli küüditatud ja/või kellest küüditamine oli napilt mööda läinud.

Leo Õispuu, Memento Tallinna ühenduse esimees: "Minu vanaisa ja vanaema viidi ka Venemaale. Vanaisa upitati või pandi mitme mehe poolt – haige, voodihaige inimesena – veokasti, masinale ja ta suri juba rongi peal kusagil Venemaal." (1)

Jaak Leemet: "Tee peal jäin haigeks, sattusin haiglasse, sealt aga vene peresse. Meid oli saadetud emaga, kaks õde oli ka – üks oli vanem, teine noorem. Mina olin keskmine vend. Õed jäid koos emaga, aga mina sattusin vene perekonda ja elasin nende peres kümme aastat." (2)

Aare Karu: "Esimene aasta oli muidugi raske kõigil. Kes kannatasid, olid muidugi väikelapsed, imikud ja vanurid. Neid juba suri tee peal sinna. Isegi mina magasin paar ööd ühe surnu kõrval vagunis juba." (2)

Eerik Lilienthal: "Minu vanaema oli lamajahaige voodis ja võeti kätest-jalust kinni ja visati auto peale. Ja elas nii kaua kui jõudsin Siberisse Omski oblastisse (...) rajooni ja rajooni keskuses sai ataki ja seal ta suri." (2)

Vambola Puru: "Mälestuseks on mulle antud julgeoleku poolt vaegkõrvakuulmine, vaegnägemine, kuklas luu purunemine, ninaluu purunemine, lõualuu purunemine ja varbaküüni muidugi ei ole ka." (2)

Lisaks esines ühes loos spetsialistina ajaloolane Mart Laar, kes samuti kirjeldas kannatusi makrotasandil: "Kui nad siis ka tagasi pöörduvad – kas nad said tagasi oma kodud? Üldiselt mitte. Kas nad muutusid täieõiguslikeks kodanikeks selles riigis? Kohe päris kindlasti mitte. Kas neile jäeti see märk igaveseks külge? Jah, kohe päris kindlasti." (1)

Esimeses loos saab sõna Memento Tallinna ühenduse esimees ja küüditatut Leo Õispuu, kes muuhulgas märgib, et tehtud ebaõiglus kestab siimaani. "Leo Õispuu: Peamised kurtmised, mis praegu on: inimesed ei saa ikka selle ajani oma kodudesse tagasi, need on ära müüdnud, need on laiali tassitud või nende eest antakse kompensatsiooni ... no ma ütlen – sada korda vähem, kui see turuhind on, või veelgi rohkem." Seega loob Õispuu jätkuva ohvri diskursuse ja vastutuse peaks võtma tänapäeva võim. See on näide, kuidas minevikus juhtunu on otseselt seotud tänapäevaga.

Süü otsimine

Reporteri esimeses loos “Nõukogude aja küüditatud: Meid represseeritakse tänini!” heidetakse Venemaale ette, et küüditamist ei käsitletata mitte inimsusevastase kuriteona, vaid “... *kui nõukogude võimu hädavajalikku operatsiooni vaenulike tegevuste vältimiseks ja seegi olevat olnud leebes variandis*”. Võib öelda, et siinkohal oodatakse Venemaa poolt vastupidise tunnistamist ja süü omaksvõttu. Ajaloolase ja seega eksperdi rollis olev Mart Laar väljendab seda järgnevalt: “*See on asi, mis jääb rahva hinge, mida ei saa sealt lihtsalt ära võtta ja sellised seletused on lihtsalt mitte inetud, vaid alatud.*”

Teises uudisloos soovib president Toomas Hendrik Ilves, et kõik küüditajad saaksid välja selgitatud, andes sellega mõista, et süüdlased peavad saama üles leitud. “*President Toomes Hendrik Ilves kutsus oma mälestuskõnes välja selgitama kõigi massiküüditamise ohvrite saatust ja ka kõiki küüditamise täideviijaid.*” Samuti tuleb siin märkida, et ajakirjandus on pigem presidendi institutsiooni võimendaja.

Samas loos vihjab endine poliitvang Vambola Puru, et nõukogude võimu julgeolekutöötajad on süüdi talle tekitatud kannatustes. “*Mälestuseks on mulle antud julgeoleku poolt vaegkõrvakuulmine, vaegnägemine, kuklas luu purunemine, ninaluu purunemine, lõualuu purunemine ja varbaküüni muidugi ei ole ka.*”

Arnold Meri surma puudutavates uudistes võib välja lugeda soovi süüdlase ametliku süüdimõistmise kohta. Eriti Reporteri loos “Kopsuvähk viis küüditamises süüdistatud Arnold Meri“, kus poolelijääv kohtuprotsess tõstetakse loo fookusesse: „*Ja nõnda jääbki kohtupidamine inimsusevastases kuriteos süüdistatud Meri üle pooleli.*“ Järgnevalt antakse sõna Arnold Meri kaitsjale Sven Sillarile, kes selgitab, miks kohtuasi lõpetatakse ja mis põhjustel see võiks veel jätkuda.

Aktuaalse kaamera sama sündmust käsitlevas uudisloos „Genotsiidis süüdistatud Arnold Meri suri oma Tallinna kodus“ avaldab kahetsust kohtuasja poolelijäämise üle prokurör Andres Kahar, kes aga soovib, et süü tuvastamine ei jääks sellest hoolimata olemata: „*Kaitsepolitsei komissari Andres Kahari sõnul mindi kohtusse vettpidavate tõenditega: „Kahjuks jah, tuleb tõdeda, et*

kohtu hinnang Arnold Meri tegevusele jääb nüüd olemata, aga ma usun, et Eesti rahva hinnang tema tegevusele siiski ei jää olemata ja see saab olema ka õiglane“.

Tuleb lisada, et Arnold Meri surma uudised on iseenesest negatiivsed, kuid negatiivsus ei avaldu siin mitte üldinimlikust kahjutundest – pigem oli see tema kõrge vanuse tõttu ette arvatud.

Negatiivne on see, et selle tõttu jäi pooleli tema üle peetud kohtuprotsess pooleli ja tõenäoliselt ei anta kunagi Arnold Meri tegevusele ametlikku hinnangut, mis võib riivata inimeste õiglusmeelt.

Mälestamise rituaal

Mälestamise rituaali juurde kuuluvad tähenduslikke mälestusmärkide juures ohvrite meelestpidamine. Peetakse kõnesid ning asetatakse pärjad ja küünlad. Sõna võtavad kõrged riigiametnikud (president), kodanikuühendused ja küüditatud. Nendel kogumistel saab ka televisioon pildimaterjali.

Nii olid mainitud uudistes pildi kujul kajastatud mälestusüritus Tallinnas Lindakivi juures ja Tartu Rukkilille mälestusmärgi juures. Samuti avatakse uusi mälestusmärke: vaatluse all olevates uudistes Koerus ja Paldiskis.

Lisaks käisid rituaalide juurde ka näituse ja teatrilavastuse (teine uudis) väljatoomine.

Uudislugude visuaalne külg

Lisaks mälestusüritustele kasutatakse lugude illustreerimisel ka arhiivikaadreid. Esimeses uudisloos olid kaadrid sellest, kuidas sõjaväelased avavad kõrget raudväravat (viide vangilaagritele), nõukogude ohvitserid (vaenuliku võimu esindajad), nõukogude sõjaväelased üle piiri sõitmas (viide kodumaalt äraviimisele) ja paraad Võidu väljakul (võõrvõim sümboliseerib oma vägevust eestlaste jaoks olulisel kohal).

Lisaks kasutati uudislugudes palju tugevaid visuaalseid märke, mis lahtiseletamist ei vaja: vedurid ja raudteeliiprid (inimesed küüditati Siberisse just rongidega). Ühes kaadris esimeses

loos on ka raudteeliiprite vahel paber pealkirja "Protokol", millest võib välja lugeda vihjet küüditamise nimekirjadele.

Arnold Meri surma puudutavate ürituste puhul on kasutatud arhiivikaadreid, kus ta asetab lilled Pronkssõduri kuju juurde. Kuna pronkssõdur sümboliseerib eestlastele võõrvallutajat, siis näidatakse sellega Arnold Meri kui vaenlast või reeturit, kuigi võib oletada, et neid kaadreid on kasutatud katteplaanidena ka muu materjali puudumise tõttu.

Hoiakud

Reporter kasutab mõlemas oma uudisloos saatvat sünget taustamuusikat, mis häälestab vaataja sellele lainele, et loos käsitletav teema on tingimusteta halb.

Kolmandas uudises avab ajakirjanik loo lausega "*(Küüditamises süüdistatav) Arnold Meri ei unustanud kunagi rinda kinnitamast Nõukogude Liidu kangelase kuldtähte*". Sellega vihjab ta, et mainitud autasu on halb, kuna saadud nõukogude võimult, kes on selgelt negatiivne kangelane. Seda kinnitab ka loos Arnold Meri nime ees kasutatud täiend "*kurikuulus*". (3)

Vihje negatiivsele hoiakule saab ka Aktuaalse kaamera tehtud mälestusmärgi püstitamise loost, kus autor lõpetab uudise järgneva seose loomisega:

"Ajalugu ise on pakkunud omamoodi lahenduse. Just siis, kui nõukogude võimu poolt Eesti saartelt küüditatud 3000 inimese kannatuste meelepidamiseks kerkis mälestuskivi, sai otsa Hiiumaal inimsusevastastele kuritegudele väidetava kaasaaitaja Arnold Meri elutee." (4)

Siin on tähelepanuväärne ka see, et ajakirjanik ise kasutab sõna „ajalugu“, astudes seega täiesti avalikult ajaloo konstrueerija rolli. Nende kahe sündmuse seose loomisega vihjab ta võib-olla ka ohvrite ja süüküsimuste aegumisele.

Väärtused

Küüditamisega seotud uudiseid väärtustatakse kindlasti mäletamise vajadusi järgi. Tegemist on kollektiivse traumaga – kogu rahva vastu suunatud kuriteoga, mille toimepanijaid tuleb karistada. Samuti suhtutakse siin valulikult ka ajaloo teistsugusesse tõlgendamisse, ohvritele tehtud kahju mitte tasumisele ja süüdlaste mitte karistamisse.

2009. aastal sai teema eriti palju tähelepanu, kuna tegemist oli ümmarguse tähtpäevaga – märtsiküüditamisest möödus täpselt 60 aastat. Lisaks võimendas seda ühe kuulsaima väidetavalt küüditamise organiseerimisega seotud olnud Arnold Meri surm kõigest kolm päeva hiljem.

Arnold Meri on küüditamisega seotud negatiivsetest kangelistest üks tuntumaid. Kuna ta oli etniline eestlane ja samas nõukogude võimu poolt kangelaseks tunnistatud, siis oli tal küljes mitte lihtsalt kurjategija, vaid ka reeturi märk. Ta sümboliseerib seda eestlast, kes asus tööle nõukogude võimu heaks, mis valdava arvamusel läbi Eestile kahju tõi.

Loos väärtustatakse inimeste vabadust ja eestlaste õigust elada Eesti territooriumil. Samuti selliseid väärtusi nagu õigus eraomandile, ebaõigluse hüvitamisele ja inimväärikust.

Vastandamine

Nendes uudistes on väga selgelt eristatud head ehk "meie" ja pahad ehk "nemad". "Meie" sekka arvatakse Eesti rahva esindajad ja "nemad" hulka nõukogude võimu esindajad, sh repressiivorganid, teised kommunistid ja nende järglasena praeguse Venemaa ametlik poliitika. Seejuures on märkimisväärne, et "meie" oleme eestlased kui rahvus, kuigi etnilisi eestlasi oli ka vastaspoolel - need, kes küüditamisega olid vahetult seotud (nt Arnold Meri). Vastasleeri ("nemad") moodustavad pigem institutsionaalsed jõud ja siin ei ole tegemist konkreetse rahvusega (mitte ainult venelased).

“Esiteks sellepärast, et muidu tavaliselt esinevad siin kommunistid ... teevad oma propagandat, aga tema ei ole kommunist.” (Küüditatud Aare Karu president Ilvese kohta).(2).

Laiemas plaanis asetuvad “meie” sekka mitte ainult küüditamise otsesed ohvrid vaid kõik, kes end nendega ja nende mõtetega samastavad – näiteks rahvuslikult meelestatud eestlased, kes olid punavõimu vastu.

Tänapäeval on “nemad” nõukogude võimu otsene järeltulija ehk Venemaa ametlik poliitika. See avaldub teravalt näiteks Arnold Meri surma puhul, kes eestlastele on pigem küüditamise organiseerija, kuid Venemaale nõukogude kangelane võitluses sakslastega II maailmasõjas.

Näiteks viiendas uudises pärast loo lõppu teatab stuudio diktor taustana, et "*Kremlis pressiteenistuse teatel väljendas Venemaa president Dmitri Medvedjev kaastunnet seoses Arnold Meri surmaga ning autasustas teda postuumselt austuse ordeniga.*"

Trauma

Nagu eelnevalt mainitud, väärtustavad küüditamise aastapäevaga seotud uudised seetõttu, et tegemist on kollektiivse traumaga.

Trauma seisneb Eesti inimeste küüditamises oma kodumaalt võõrasse keskkonda. Seejuures põhjustati inimesi palju kannatusi, inimesed seati jõupositsioonilt raskematesse tingimustesse ja ei säästetud ka naised, lapsed ja voodihaiged.

Lisaks oma loomulikust keskkonnast ärarebitusele ja vabadusele kaotusele suurendab ebaõiglust see, et Eesti riigi taastudes ei saanud kõik tagasi seda vara, mis neil nõukogude võimu eel oli.

Ajakirjaniku roll

Ajakirjaniku roll uudistes on väga tähtis, kuna küüditamise aastapäeva juures on mitmeid alateemasid, millele saab keskenduda. Näiteks võib rõhuda mäletamise vajadusele, ohvritele tehtud ebaõigluste tasumisele (neile nende vara tagasi anda), süüdlase (õigusjärglane Venemaa) teo ülestunnistamise vajadusele ja nende vastutama panemisele (kohus Arnold Meri üle).

Käsitletavate uudiste põhjal võib tõdeda, et ajakirjaniku roll on suurem Reporteri lugudes, kus on rohkem konfliktseid olukordi ja ka autori hinnangut. Seejuures näiteks keskendutakse kolmandas loos Meri kohtuprotsessi kajastamisele, aga süüdistaja argumente ei küsita.

Aktuaalse kaamera lugudes jäävad ajakirjanikud rohkem tahaplaanile ja viiendas loos antakse sõna erinevatele osapooltele ja pannakse nad omavahel arutama, kuid ei sekkuta omapoolsete seisukohtadega.

Esimeses Reporteri loos fokuseerib ajakirjanik eelkõige tänapäeva probleeme ehk süü ülestunnistamise ja ohvritele tehtud ebaõigluse tasumisele, samas kaldub ta liiga ühe osapoole arvamuste kajastamisele ja annab ka omapoolse hinnangu.

Ehkki ajakirjaniku (reporter Üllar Luup) sissejuhatavas tekstis esitatakse Vene poliitikute ja ajaloolaste seisukoht (*“Enamasti just Vene poliitikud ja ajaloolased püüavad küüditamisi käsitleda kui nõukogude võimu hädavajalikku operatsiooni vaenulike tegevuste vältimiseks ja seegi olevat olnud leebes variandis.”*), siis jäetakse mainimata konkreetset poliitikut ja ajaloolast ning esitatakse seda kui konsensuslikku arvamust.

Samuti annab reporter kohe järgmises lauses asjale isikliku hinnangu, esitades autoritektina vastuväite. *“Kui seda ka niimoodi tõlgendada võiks, siis on vägagi kummaline, et nõukogude võim pidas oma vaenlasteks ka vanureid ja lapsi.”*

Ka teises uudises ajakirjanik (diktor Monika Tamla) seab kohe sissejuhatuses rollid paika, et küüditatud on ohvrid, kuid üldiselt säilitavad reporterid siin pigem erapooletu ja kirjeldaja rolli.

Kolmandas loos (Reporter lugu Meri surmast) ajakirjanik avab loo lausega *“Arnold Meri ei unustanud kunagi rinda kinnitamast Nõukogude Liidu kangelase kuldtähte”*. Sellega vihjab ta, et mainitud autasu on halb, kuna saadud nõukogude võimult, kes on selgelt negatiivne kangelane. Seda kinnitab ka loos Arnold Meri nime ees kasutatud täiend "kurikuulus".

Samas seab autor kohe kahtluse alla, kas Meri autasu ka nõukogude võimu silmis väärt oli: *“Mis sellest, et nõukogude sõdurite ennastsalgav võitlus saksa automaaturitega 1941. aastal, mille eest Meri kangelaseks sai, peeti maha väidetavalt tema osaluseta.”*

Edasises loos sellest intsidendist juttu ei tehta ning ei mainita ka, milline oli Meri enda seisukoht küsimuses. Samuti pole väites viidet allikale, kust see pärineb.

Ajakirjanik toob välja Arnold Meri suguluse president Lennart Meriga. *"Sõjajärgse Eesti Vabariigi esimese presidendi Lennart Meri onupoeg Arnold Meri töökspidamised erinesid sugulase omadest kardinaalselt."* Seda võib võtta taas kui üht vastandamise katset, kuna Lennart Meri ei ole kogu ülejäänud looga seotud ja loo jooksul teda kordagi rohkem ei mainita.

Uudislugudes esinevad persoonid

Uudislugude kõnelejad võib jagada poliitikuteks, spetsialistideks (ajaloolasteks) ja osalejateks. Hüpoteesi kohaselt võiks pealinnas tegutsevatel ajakirjanikel olla rohkem institutsioonide-kesksed teemad, kuna nad asuvad füüsiliselt mitmete instantsidele lähemal, kui piirkondlikud korrespondendid. Küüditamise aastapäeva uudiste põhjal (uudised 1 ja 2) põhjal võib aga öelda, et piir jookseb pigem Reporteri ja Aktuaalse kaamera vahel, sest Reporter kasutab selgelt poliitikut-spetsialisti (Mart Laar) ja spetsialisti-osalejat (Leo Õispuu), aga Aktuaalne kaamera (ka pealinnas) annab sõna vaid sündmuses osalejatele ja institutsioonides puhul piirdub refereerimisega.

Reporteri loos antakse vaatajale ka segaseid sõnumeid. Nimelt loos kasutatakse allikana Mart Laari, keda subtiitrites esitletakse kui poliitikut, kuid tema jutu järgi räägib ta rohkem kui ajaloolane, kellena ta on samuti väga tuntud. Tipp-poliitikuna kuulub Laar rahuvsliku parem-konservatiivse Isamaaliidu koosseisu ja seega on tema valik intervjuueritavaks juba eelduseks üsna üheselt küüditamisse hukkamõistva suhtumise tagamine.

Loos saab sõna ka Memento Tallinna Ühenduse esimees Leo Õispuu. Kuna tegemist ei ole üldtuntud organisatsiooniga, siis võinuks selle ühenduse tausta paari sõnaga lahti seletada. Ehkki subtiiter annab eelduse, et räägitakse spetsialistiga, siis Õispuu räägib ka osaleja rollis, kirjeldades oma isiklikke kogemusi küüditamisel.

Kuigi loos on üleval kaks konfliktikohta, siis ei anta sõna nõ vastasleerile. Loos saavad sõna küll ainult kaks isikud, kuid nad on üsna hästi valitud ja täidavad seega ajaloolase, poliitiku,

spetsialisti ja osaleja rollid. Küll aga on täiesti puudu konflikti teise osapoole ehk Venemaa teistsuguse ajalootõlgendaja seisukoht - see on teksti alguses esindatud vaid üldsõnalisena ja ka loo autor asub kohe sellega opositsiooni, määraates nii kohe ära, kuidas peab vaataja uudisloosse suhtuma.

Institutsiooni ja tavainimese vahekord

Teises uudises saavad sõna küüditamisohvrid või nende põlvkonnakaaslased, kes on ise seda lähedalt pealt näinud. Küll aga mitte küüditajad ega operatsioonist teistsugusel arvamusel olijad (küüditamine kui võimu jaoks ohtliku ja seega kuritegeliku kontingendi likvideerimine). Sõnasaajad-ohvrid on siinkohal tavalised eraisikud, kuid süüdistatavad institutsioonid.

Institutsioonide kõnelemist välditakse ka neljandas uudisloos. Autor annab sõna vaid asjaosalistele, jättes välja kõik ametnikud. Uudise põhjuseks olnud mälestusmärgi avamise asjaosaliste juures saab sõna küll idee autor Ilmar Laherand, kuid ka tema on küüditamisega vahetult seotud ja räägib sündmustest osalejana. Kokku oli loos kõnelejaid peale ajakirjaniku kolm. Lisaks Laherannale veel kaks üritusel viibijat, kes olid ka ise küüditatute seas.

Kõva uudise skeemi alusel saavad kõik osapooled sõna viiendas loos, kus on olemas selge konflikt ja osapoolte arvamused.

Tulevikulootused

Esimese uudise loost kumab läbi peamiselt kaks tulevikulootust. Esiteks, et Nõukogude Liidu õigusjärglane Venemaa tunnistaks Eesti ametlikku ajalookäsitlust, mille alusel oli küüditamine kuritegelik, mitte ohtlikku kontingendi likvideerimine ja teiseks, et punavõimu otsuste tõttu kannatanud saaksid ükskord väärilise hüvitise.

Arnold Meri surma puudutavates uudistes on tähtis see, et kohtuprotsess sellega ka lõpeb. Samas võib aimata soovi ajaloolise tõe selgitamiseks vähemalt kahes küsimuses: milline oli tema Arnold Meri roll küüditamises ja kas Eestis oli nõukogude okupatsioon või mitte?

Aktuaalse kaamera uudises (viies) on suurim küsimärk see, et mida pidas Kahar silmas sellega, et Eesti rahva hinnang Arnold Meri tegevusele ei jää olemata ja see saab olema õiglane.

Neljandas loos loodetakse sellele, et mälestus küüditamisest ei kaoks. Autor: *"Mälestuskivi mõtet paarkümmend aastat südames kandnud Ilmar Laherand on õnnelik, et kunagise pargiala tänane omanik lubas mälestusmärgi ka hooldada."*

Tõlgendamine

Ajaloo tõlgendamise seisukohalt on põhiküsimused: Kas küüditamine oli vajalik operatsioon või hirmuõhkkonna tekitamiseks algatatud aktsioon?

Kolmandas loos seab autor kahtluse alla, kas Merile nõukogude võimu poolt omistatud autasu ka midagi väärt oli: *"Mis sellest, et nõukogude sõdurite ennastsalgav võitlus saksa automaaturitega 1941. aastal, mille eest Meri kangelaseks sai, peeti maha väidetavalt tema osaluseta."*

Ajalugu tõlgendatakse kõige selgemalt loo lõpuosas, kus on teemaks Arnold Meri vaated ja arutletakse mõiste "okupatsioon" tähenduse üle, mis on aluseks tõlgendustele, kas Eesti oli Nõukogude Liidu rüpes okupeeritud või mitte.

Arnold Meri: *"Tavaline inimene okupatsiooni all mõistab seda, et võim on võõra sõjavähe käes. Sõjavägi määrab kindlaks, mida teha, kuidas teha, ja nii edasi. Et okupeeritud maa ja okupeeritud maa kodanikel ei ole samasuguseid õigusi, nagu tähendab sellel, okupeeritava [sic] maa kodanikul ja nii edasi. Vot sellise tavalise okupatsioonimõiste seisukohast okupatsiooni pole olnud."*

Viiendas loos vaieldakse küll ajaloos juhtunu üle, kuid seda otseselt ei tõlgendata - pigem on küsimus vaidlemises selle üle, mis siis tegelikult objektiivselt juhtus.

Mälupoliitika aja ajaloo tõlgendamine teleuudistes

Märtsis tõusis teleuudistes esile teema soomlaste ajalootõlgendamisest Eesti kohta.

Aktuaalses kaameras ilmus valimisse jäänud perioodil selle kohta kolm uudist. Kõigepealt 21. märtsil uudis "Koivisto: soomlased mõistavad alalhoidlikku poliitikat Eesti iseseisvuse taastamise suhtes", siis 23. märtsil "Soomes anti välja Eesti lähiajaloo artiklite kogumik" ja 26. märtsil "Soome president ei pea vajalikuks Eesti ees vabandamist.

Teema sai alguse maineka Finlandia kirjanduspreemia laureaadi omaniku, Eesti päritolu Soome kirjaniku Sofi Oksaneni ja Soome endise parlamendiliikme Jutta Zilliacuse intervjuust ajalehele Aamulehti, kus Oksanen ja Zilliacus soovitasid riigi tollasel presidendil eestlaste ees vabandada, et 1991. aastal Eesti taasiseseisvumise protsessil ei avaldanud Soome Eestile rohkem toetust.

Esimene uudis on Soome televisiooni intervjuu vahendamine, kus Koivisto saab vastulause võimaluse ja märgib, et tollastes oludes käituti õigesti ja ta ei pea vajalikuks Eestilt andeks paluda.

Kaks päeva hiljem eetris olnud teise uudise fookuses on Oksaneni ja Imbi Paju Eesti lähiajaloost koosneva soome keelse artiklite kogumiku "Kõige taga oli hirm" esitlus Helsingis, suur huvi ja selle juurde käinud meeleavaldused koos erinevate tõlgendusviisidega ajaloost.

Kolmas uudis on põhimõtteliselt jätkulugu esimesele, kus Aktuaalne kaamera vahendab BNS-i uudist sellest, et Soome praegune president Tarja Halonen leidis sarnaselt Koivistole, et Eesti ees pole vaja vabandust paluda, vaid tuleb pigem õppida juhtunust ja muuta oma käitumist.

Nn. Soome-uudised on näideteks sellest, kuidas mitte niivõrd ei aktualiseerita minevikusündmusi, kuivõrd nende tõlgendusi ehk täpsemalt ajalugu.

Uudislugude alusteks olid Oksaneni väljaütlemised meedias ja raamatus - ehk teisisõnu oli tema isik teema agendasse kerkimisel määrava tähtsusega.

Ajalooraaamatu ilmumine on näide ajaloo tõlgendamisest ja selle otsesest sidumisest mälupoliitikuga, täpsemalt - kahetsuse või vabandamisega. Seda on viimastel aastakümnetel palju tehtud: Suurbritannia ekspeaminister Tony Blair inglaste rolli pärast iirlaste näljahäda ajal

19. sajandil ja Ameerika Ühendriikide president Bill Clinton ameeriklaste orjapidamismineviku tõttu.

Antud lugudes ootab ajakirjanik vabandust Soome poliitilistelt liidritelt: nii Eesti taasiseseisvumise aegu tegevalt Koivistolt kui ka praeguselt presidendilt Tarja Halonenilt.

Erinevatele rahvustele tehtud ülekohus on Euroopas pidevalt päevakorral. Kõige selgem näide on juudid ja holokaust, kuid viimasel ajal näiteks ootab Poola vabandust Venemaalt selle eellase Nõukogude Liidu tegude pärast teises maailmasõjas, näiteks Katõni massimõrv.

Sarnaselt küüditamist puudutavate uudistega, mille sisu taastab jutustusi minevikust, on ka need lood näiteks mälupoliitikast, mida minevikku tõlgendavad uudised endas kannavad. Need on näiteks, et lisaks tähtpäeva kajastamisega seotud uudistele ületavad uudiskünnise ka ajalootõlgendust kui riigi poliitika osa kirjeldavad lood.

Meie-teie rollid

Nagu eelpool öeldud, on andekspalumine üks kahetsusdiskursuse osa. Oluline on pidada silmas, kes ja kellelt vabandust nõuab. Vabandada võivad nii riigid, ühe riigi institutsioonid kui ka üksikisikud.

Ametlikud vabandused sageli leevendavad üksikisikute koormat, tehes ära töö, mida üksikisikud ja tsiviilühiskonna institutsioonid ei soovi ette võtta. Sellised vabandused on seega rohkem aseaine kui tõelise moraali ja poliitilise kahetsuse väljendajad (Olick 2007: 147).

Igasugused avaldused on aga poliitiliselt tähtsad, nendel on pikaajaline mõju.

Tänapäeva poliitika jätkab mineviku sõdu kui diskursiivseid lahinguid nende pärandi üle. Küsimus on, kas need diskursiivsed võitlused viivad lahenduseni või genereerivad uusi viha ja metsikuste tsükleid (Olick 2007: 139).

Esimene ja kolmas uudis

Esimeses uudisloos ("Koivisto: soomlased mõistavad alalhoidlikku poliitikat Eesti iseseisvuse taastamise suhtes") tahtsid Oksanen ja Zilliacusel, et ekspresident Koivistol kui isik paluks vabandust 1991. aastal Eesti iseseisvuse taastamise aegu alalhoidliku liini hoidmise eest.

Koivisto võtab aga selles olukorras Soome rahva eest kõneleja rolli (*"Soome endine president Mauno Koivisto teatas täna hommikul teleintervjuus, et suurem osa soomlastest kindlasti mõistab riigi omaaegset alalhoidlikku liini Eesti iseseisvuse taastamise suhtes"*) - vähemalt nii vahendab ajakirjanik. Sellega lükkab ta vastutuse endalt rahvale ehk siis viitab sellele (aga mis alusel?), et rahvas toetab tema toonaseid otsuseid.

Järgnenud tsitaadikates käsitles ta Eestit aga siiski institutsioonina, kuigi Soome puhul jääb see natuke kahtlaseks: *"Eesti on üks neid maid, mis sai iseseisvuse Nõukogude Liidu lagunedes. Ei olnud Eestil selles mingit osa ega meil."*

Uudisloo vältel oli ekraanil subtiiter "Alalhoidlik Soome", mis ei anna samuti selgitust, kas alalhoidlik on Soome kui riik ehk alalhoidlikud olid tema võimuinstantsid või oli alalhoidlik Soome rahvas. See tekitab küsimuse - kes täpselt vabandust peaks paluma: Soome riik, ekspeaminister Mauno Koivisto isik või hoopis rahvas?

Viis päeva hiljem eetris olnud nn. jätku-uudises "Soome president ei pea vajalikuks Eesti ees vabandamist" on toimunud üks muutus: kui esimeses uudises refereeriti Oksaneni ja Zilliacuse nõudmist kui Koivisto vabandamist "eestlaste" ees, siis viis päeva hiljem on see asendatud juba "Eestiga". *"Eesti-teemalise diskussiooni Soomes algatasid kirjanik Sofi Oksanen ja endine parlamendiliige Jutta Zilliacus, esinedes üleskutsega, et Soome ekspresident Mauno Koivisto peaks oma 1991. aastal väljendatud seisukohtade pärast Eestilt andeks paluma."*

Kuna mõlema uudise puhul on tegemist vahendatud uudisega (esimene Soome ajalehe ja televisiooni materjalid ja teine uudisteagentuuri BNS materjal), siis võib pidada tõenäoliseks, et muudatus on tekkinud rohkete tsiteerimiste tagajärjel (ajakirjaniku mõju). See, kas kasutatakse "eestlased" või "Eesti", muudab aga väga palju, sest ühel juhul peaks Koivisto vabandama eesti rahva, teisel juhul aga Eesti riigi kui institutsiooni ees.

Uudises "Soome president ei pea vajalikuks Eesti ee vabandamist" ütleb võimalolev president Tarja Halonen, et ta vabandamist tõepoolest tähtsaks ei pea, kuid mõonab, et *"Halose sõnul on andekspalumisest parem see, kui inimesed õpivad juhtunust ja muudavad oma käitmust, vahendas BNS."*

Sellest võib välja lugeda seda, et Halonen ei soovi anda asjale poliitilist käitumist ja vabandada riigi seisukohalt. Küll aga nõustub ta, justkui oleks minevikus tehtud vigu ja "inimesed" võtavad sellest õppust. Keda käsitletakse siinkohal "inimestena", jääb veidi arusaamatuks. Nendena võib võtta nii toonast Soome võimaladvikut kui soome rahvast.

Uudise lõpetab lause: *"Sarnaselt Halosele leidis ka Koivisto, et Eestilt andeks paluda pole vaja, sest toonastes protsessides osalemine käinuks Soomele üle jõu"*. See teeb asja veidi segaseks, sest kui Halonen leidis, et minevikus tehti asju õigesti, siis millest "inimesed" peaksid õppima?

Teine uudis

Soome-lugude teine uudis "Soomes anti välja Eesti lähiajaloo artiklite kogumik" on esimesest ja kolmandast erinev, sest siin on väga palju isikuid ja ka mahult on see uudis pikem ning rohkemate narratiividega.

Erinevateks sõna saavateks tegelateks isikute/gruppidenä on Sofi Oksanen ja Imbi Paju; Antifašistid, Öise Vahtkonna ja Naši liikmed ja Soome rahvuslikult meelestatud jõud.

Meie-teie teljel jagunetakse kaheks: ühel pool on Sofi Oksanen ja Imbi Paju; Soome rahvuslikult meelestatud jõud, Eesti ja eestlased ja teisel pool Antifašistlik liikumine, Öine Vahtkond, Naši ja Venemaa üldiselt, lisaks ka Soome Islamipartei. Neutraalsel või vaieldaval positsioonil Soome ja soomlased, ja esitlusel viibinud raamatuhuvilised ning poemüüjad.

Ehkki näiliselt on siis selgelt esindatud erinevad pooled (ühel poolel võib küll olla suhteliselt erinevate huvidega liikmeid), siis on loos palju väikseid narratiive, mis teeb uudise ülesehituse suhteliselt keeruliseks.

Näiteks vastandab Sofi Oksanen intervjuus soome kirjastused ja meedia ühel poolele ning eesti teadlased ja soome rahva teisele poolele. *"Minult on küsitud kogu aeg, kas eestlasi ei huvita üldse nende enda ajalugu ja kas nad ei tee ise midagi. Olen vastanud, et soome kirjastajad pole huvitatud olnud eesti uurijate tööst ja ka soome meedia pole nende tööde vastu huvi tundnud."*

Soome Antifašistliku Komitee juht Johan Bäckman aga viib asja riiklikule tasandile ega astu vastamisi mitte Oksaneni ja Pajuga, vaid Eesti riigiga. *"Eesti ja Läti saatkonnad on alustanud uut infosõda Soomes ja levitavad valelikku propagandat Soomes. Selle eesmärgiks on Soome ja Venemaa suhete nõrgendamine."*

Üks meeleavaldajatest on ka Lapua eurovalimiste kandidaat Kai Pöntinen, kes asetab end mõõdukale positsioonile, sest ei ütle, et Oksaneni ja Paju raamatus kirjutatu oleks õige või vale. Talle aga ei meeldi, et antifašistid ja teised selle vastu piketeerivad. Seega asetab ta end pigem Oksaneni ja co paati. *"Need meeleavaldajad, kes on Soome tulnud teistest maadest, üritavad alla suruda Soome sõnavabadust, määrata, mida tohib siin käsitleda, millest tohib kirjutada. See pole minu meelest õige."*

Järeldused ja diskussioon

Käesolev uurimistöö keskendus sellele, kui palju ja kuidas minevikku aktualiseeritakse ja ajalugu representeeritakse, aga seda mitte võrdluses sellega, kui suur osa uudistest tegeleb näiteks ainult olevikuga või kui suur osa uudistest ning mil määral viitab tulevikusündmustele. Seega, käesolev töö ei anna vastuseid, kas Eesti telemaastiku uudistemeedia on „kaldu“ mineviku suunas või mitte.

Küll aga võib öelda, et minevikku kontekstualiseeriti peamiselt tänapäeva kontekstis, minevik esines uudislugudes peamiselt taustana, konteksti või sündmustele kehtvust andva elemendina. See on tegelikult uudistele iseloomulik, uudiste väärtus seisnebki vahetuses ja aktuaalsuses. Kuna aga enamikel juhtudel ületab uudiskünnise mingi muu sündmus, millele peetakse vajalikuks lisada ajalooline mõõde, siis ajaloo narratiivide esitamine ja taasesitamine võib jääda märkamata, teadvutamata.

Uudistes konstrueeritud ajastutes domineerivad need, kus olid Eesti riikluse jaoks väga tähtsad sündmused. Kuna veebruaris olid Tartu Rahu aastapäev ja vabariigi aastapäev, siis need aktualiseerid ka minevikusündmused, mis on seotud riiklusega.

Tartu Rahu aktualiseeris minevikusündmustest Eesti vabariigi asutamise aastal 1918 ja selle lõpliku kindlustamise Tartu Rahuga 2. veebruaril 1920. Vabariigi aastapäev aktualiseeris aga iseseisvuse kui sellise. See sundis kõnelejaid muuseumis ka hoiatama, et iseseisvus ei ole midagi iseenesest mõistetavat ja sellega viidati 1940. aasta sündmustele, kui Eestis kehtestati nõukogude okupatsioon.

Intensiivselt aktualiseeritud sündmuste kõrvale jäid ka nn tühjad perioodid, mis ei saanud üldse tähelepanu. Võib oletada, et kuna mainitud kuudes olid mitmed tähtpäevad (lisaks Tartu Rahule ja vabariigi aastapäevale ja küüditamise aastapäev, Lennart Meri sünniaastapäev ja märtsipommitamise aastapäev), mis võtsid enda alla suure „uudsteruumi“, siis võis jääda muu minevik tähelepanuta. Kui kümnendi täpsusega vaadata, siis palju kümnendid said märgitud väga umbmäärase ajamääruse tõttu (Tsaari-aeg, nõukogude aeg, „Eesti aeg“).

Sündmustest kajastatakse enim tähtpäevaüritusi. Näiteks kui on tegemist ajaloo oluliost sündmust tähistava tähtpäevaga, siis sündmustest kajastatakse mälestusürituste toimumist, ajaloosündmustega seotud fiksatsioonakte (näitused, näidendid, raamatud). Samamoodi isikute tähtpäevade puhul. Kuna uudisteajakirjandus on suunatud päevakajalisusele, siis eelistatakse siin tänapäevaseid sõnavõtte ja kaadreid arhiivimaterjalidele. Ehk siis – eksplitsiitselt esitatakse pigem mäletamist või mäletamise olulisust, implitsiitselt aga aktiveeritakse ka selle sündmuse juurde erinevad narratiivid, seest „mis ja kuidas oli, kes tegi jms“. Arhiivimaterjalidele jääb eelkõige toetav roll näiteks katteplaanide näol. Samas on just teleuudiste puhul visuaalne materjal see, mis loob näilise „ajas tagasimineku“ või autentsuse tunde.

Uudislugudes kajastatavatest kohtadest on keskendutud enim Eestile. See on mõistetav seetõttu, et tegemist on üle-Eestiliseks tarbimiseks mõeldud uudistekanalitega. Teisalt mõne konkreetse linna või väiksema asulaga seotud uudised esineb poole vähem. Tuleb märkida, et sageli antakse mõnes linnas toimuva siiski üle-Eestiline mõõde. Puhtalt ajalooga seotud välisuudiseid esines kahe kuu peale vaid kaheksa korda ja sellest võib järeldada, et enim väärtustatakse puhtalt kohalikku minevikku ja Eestiga seonduvat minevikku. Lokaalse- üleriigilise ja globaalse ajaloo dimensiooni aspekt on tõenäoliselt seotud sellega, et analüüsitigi üleriigilise telekanali uudiseid. Kui tegemist oluks kohaliku meediaga, siis võib olla olnuks lokaalset ajalooesitust rohkem? Aga siit tulenebki võimalik edaspidine küsimus: kui me uudiste puhul teame, et uudisväärtuse määrab geograafiline lähedus või kaugus vastava kanali sihtgrupile, siis huvitav on küsida, kas sama kehtib ka minevikuseoste loomise puhul?

Erinevad kultuurimälu fiksatsioonid (näitused, raamatute ilmumised, teatritükkide lavastused) pälvisid suhteliselt palju tähelepanu ka seetõttu, et ETV-s olid eraldi saadena kultuuriuudised, mis võimaldasid kultuuriga seonduval minevikul pääseda rohkem fookusesse. Võib eeldada, et ajal, kui ETV programmis Kultuuriuudiseid ei ole, siis ei tõuse ka fiksatsioonidega seotud minevik esile.

Uurimistöös uuriti lähemalt küüditamise teemalisi teleuudiseid ja nendes kuvas selge ohvrite-vaenlaste diskursus. Küüditatud olid ohvrite rollis, kes esitasid ekraanil oma mälestusi küüditamises ning läbi kumasid nende personaalsed kannatused. Samuti makrotasandil rääkisid inimsusevastasest kuriteost ajakirjanikud. Vastupidi vaenlasteks olid küüditajad, nõukogude võimu esindajad ja on ka praegune Venemaa, kuna ei tunnista oma eelkäija Nõukogude Liidu

käitumist veana. See paneb küsima, miks ei võiks ajakirjandus kajastada küüditamisuudiseid veidi neutraalsemalt positsioonilt ja anda nõ vastasleerile võimalus oma seisukohti kaitsta. Uudislugudes ei seata kahtluse alla, kas küüditamine oli kuritegelik või mitte ning ajakirjanikud annavad siin ka oma hinnangu.

Tulevikus tehtavaid uuringuid silmas pidades võib küsida, kas veebruar ja märts on sellised kuud igal aastal või on need aastate lõikes olnud erinevad. Kas need võiksid teatud maatriksiga korduda? Võib eeldada, et näiteks küüditamine ei pälvi igal aastal nii palju tähelepanu, sest esiteks oli tegemist ümmarguse tähtpäevaga (60 aastat märtsiküüditamisest) ja teiseks suri sel perioodil ka küüditamissüüdistustega kohtu all olnud Arnold Meri. Kas vabariigi aastapäeva uudised hakkavad tulevikus vaatama rohkem olevikku või tulevikku või muutuv olukord sunnib veelgi enam minevikku vaatama?

Antud tööd on võimalik võrrelda ka rahvusvaheliselt. Kuidas teistes riikides tähistatakse vabariigi aastapäevi ja teisi tähtsaid pühasid. Mis narratiivid seal esinevad? Kas seal vaadatakse rohkem, sama palju või vähem minevikku, kui Eestis?

Käesolev uurimistöö võiks aidata kaasa ka sellele, et inimesed õpivad paremini märkama, mida minevikus aktualiseeritakse ja kuidas seda tehakse. Kuidas näha läbi, millal on tegemist faktidega ja mis hetkel hakatakse ajalugu tõlgendama. Praktiline väärtus võiks seisneda mineviku valikulise aktualiseerimise märgatavaks muutmises.

Kokkuvõte

Mineviku konstrueerimine toimub tänapäeval pidevalt ja väga erinevates meediumites. Käesolev uurimistöö valib neist televisiooni ja uudisteformaadi ning keskendub sellele, kuidas ajalugu aktualiseeritakse.

Töö teoreetiline osa räägib, kuidas uudisajakirjandus kujundab meie kollektiivset mälu, milline on selles televisiooni kui visuaalse meediumi spetsiifiline mõju, milline roll on ajakirjanikul ja kuidas minevikku ja ajalugu aktualiseeritakse tähtpäevade puhul.

Töö eesmärgid olid kaardistada kontentanalüüsi abil uudistevoog ning kvalitatiivse tekstianalüüsi abil keskenduda tähtpäevauudisele ja vaadata ka, millised narratiivid ja kelle läbi tekivad.

Uurimistöö üks olulisemaid järeldusi on, et tähtpäevauudised aktualiseerivad väga tugevalt teatud ajaperioodid, kuid mõned teised võivad jääda niimoodi vähe tähelepanu.

Minevikku kontekstualiseeriti peamiselt tänapäeva kontekstis, esinedes uudislugudes peamiselt taustana, konteksti või sündmustele kestvust andva elemendina.

Kvalitatiivse meetodiga uuriti lähemalt küüditamise-teemalisi teleuudiseid, kus kuvas selge ohvrite-vaenlaste diskursus, seda nii makrotasandil ajakirjanikutekstina kui ohvrite isiklike mälestuste kaudu.

Summary

The frequent contemporary construction of the past events is subject to exceedingly different forms of media. The thesis at hand has selected the form of televised media and the format of the newscast, focusing upon the definite actualization of past events.

The theoretical section of the thesis analyzes how the news media shapes our collective memory, the specific impact that the television as a visual media has upon it, the role of the reporter and how the past and history are actualized in case of anniversaries and events of considerable magnitude.

The objectives of the thesis at hand include mapping the news stream by means of content analysis and to focus on the anniversary journalism utilizing qualitative text analysis. The secondary goal of the thesis was to assess the narrative manifestation and its origins.

Among the significant conclusions of the thesis is the major actualization of anniversary journalism during certain time periods, whereas other such periods can be rendered without sufficient attention.

The past were contextualized primarily within the framework of the present, serving these events as a background item, providing an element of duration, place or context.

The qualitative analysis was utilized to evaluate the televised newscasts reporting the deportation theme, wherein the discourse between the victim and the enemy are clearly defined. This analysis was performed on a macro level upon reported article texts as well as through the personal recollections of the victims.

Kasutatud kirjandus

- Andersson, S (2001). *Television Histories: Shaping Collective Memory in the Media Age*, Gary R. Edgerton ja Peter C. Rollins, toim. Lexington: University Press of Kentucky.
- Ben-Aaron, D. (2005). Given and News: Evaluation in newspaper stories about national anniversaries. *Text*, 25 (5): 691-718.
- Bennett, W. Lance (2005). *News: the politics of illusion*, 6th edn. New York: Pearson Education.
- Carey, J. (1989). *Communication as Culture*. Boston: Unwin Hyman.
- Edy, J. (1999). Journalistic Uses of Collective Memory. *Journal of Communication*, 49 (2): 71-85.
- Edy, J & M. Daradanova (2006). Reporting through the lens of the Past. From Challenger to Columbia. *Journalism*, 7 (2): 131-151.
- Erjavec, K. (2005). Hybrid Public Relations News Discourse. *European Journal of Communication*, 20 (2): 155-179.
- Hennoste, T (2001). *Uudise käsiraamat: Kuidas otsida, kirjutada, toimetada ja serveerida ajaleheuudist*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hoskins, A. (2001). New Memory: mediating history. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 21 (4): 333-346.
- Kitch, C. (2002). Anniversary Journalism, Collective Memory and the Cultural Authority to Tell the Story of the American Past. *Journal of Popular Culture*, 36 (1): 44-67.
- Kitch, C. (2007). Selling the "Authentic Past": The New York Times and the Branding of History. *Westminster Papers in Communication and Culture*, 4 (4): 24-41.
- Kõresaar, E. (2001). Kollektiivne mälu ja eluloouurimine. T. Anepaio & E. Kõresaar (toim.). *Kultuur ja mälu*. Tartu: TÜ Kirjastus, 42-63.
- Lang, Kurt & G.E. Lang (1989). Collective Memory and the News. *Communication* 11: 123-39.
- Meyers, O. (2007). Memory in Journalism and the Memory of Journalism. Israeli Journalists and the Constructed Legacy of Haolam Hazeh. *Journal of Communication*, 57: 719-738.
- Morris-Suzuki, T. (2005). *The Past Within Us. Media, Memory, History*. Verso.
- Netta Ha-Ilan. (2001). Images of History in Israel Television The Territorial Dimension of Collective Memories, 1987-1990. G.R. Edgerton ja P.C. Rollins (toim.). *Television Histories: Shaping Collective Memory in the Media Age*. The University Press of Kentucky, 207-229.
- Olick, J.K. (2007). *The Politics of Regret. On Collective Memory and Historical Responsibility*. Routledge.
- Petersoo, P. & M. Tamm. (2008). Monumentaalne konflikt: sissejuhatuseks. P. Petersoo & M. Tamm (koost.). *Monumentaalne konflikt: mälu, poliitika ja identiteet tänapäeva Eestis*. Tallinn: Kirjastus Varrak, 5-15.
- Shoemaker, P.J. & S.D. Reese (1991). *Mediating the Message: Theories of Influence on Mass Media Content*. New York: Longman.

LISAD

LISA 1: Kontentanalüüsi kodeerimisjuhend

1. Ajalugu on :
  - 1.1. Peateema
  - 1.2. Kõrvalteema
  - 1.3. Taust
2. Aeg ja ajastu, periood millele viidatakse (võimalusel kümnendi täpsusega)
3. Uudiskünnise ületamise ajend:
  - 3.1. Fiksatsioon (film, raamat, näidend)
  - 3.2. Komemoratsiooniakt
  - 3.3. Tähtpäev
  - 3.4. Rutiinne tähtpäev
  - 3.5. Isik
  - 3.6. Avaldus
  - 3.7. Muu
4. Ruum
  - 4.1. Linn
  - 4.2. Eesti
  - 4.3. Venemaa
  - 4.4. Euroopa
  - 4.5. USA
  - 4.6. Muu
5. Allikad
  - 5.1. Dokumendid
  - 5.2. Ajaloolane
  - 5.3. Muu ekspert
  - 5.4. Osalenu/pealtnägija
  - 5.5. Arhiiv
  - 5.6. Eesti ajakirjandus
  - 5.7. Muu ajakirjandus
  - 5.8. Muu (etteantud tõed jms)
6. Kõnelejad
  - 6.1. Ajakirjanik
  - 6.2. Ekspert
  - 6.3. Poliitik
  - 6.4. Osaleja
  - 6.5. Muu
7. Žanr

7.1. Lühiuudis

7.2. Laiendatud uudis

8. Ideoloogia või hinnang suunatud minevikku

9. Otsene kõrvutamine tänapäevaga

10. Need, mis räägivad ajaloost kui konstruktsioonist

LISA 2

Lisa 2.1 Veebruari kodeerimistabel

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
AJALUGU ON							
Peateema	X	X	X		X		
Kõrvalteema				X			
Taust				X	X	X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	Hiliskeskaeg, varauusaeg	1920	1920	1920, nõukogude aeg	1920	1940, 2000	1940, 2000
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)				X			
Komemoratsiooniakt					X	X	X
Tähtpäev		x			X		
Rutiinne tähtpäev		X			X		
Isik			X			X	X
Avaldus						X	
Muu	X					X	X
RUUM							
Linn	X				X		X
Eesti		X	X	X	X	X	X
Venemaa		X	X			X	
Euroopa							
USA							
Muu							
ALLIKAD							
Dokumendid	X?	X	X		X		
Ajaloolane	X						
Muu ekspert		X			X (Margus Hanson – Tartu abilinnapea)		
Osalenu/pealtnägija							
Arhiiv	X		X				
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus						X	
Muu (etteantud töed jms)		X		X	X	X	X
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	x	x	X
Ekspert (nimeliselt)	X (Villu Kadakas, arheoloog)	x		X (Aare Toikka – lavastaja ja muusikaline kujundaja;			

				Andrus Kivirähk – näidendi autor)			
Poliitik		X (Ene Ergma – Riigikogu esimees)			X (Ene Ergma – Riigikogu esimees)		
Osaleja							
Muu						X (Aljona Gaidutšenko – Naši komissar)	
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiuudis			X				X
Laiendatud uudis	X	x		X	X	X	
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?		X			X	X	
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA				X	X		
NEED, MIS RAAGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST	X	X	X	X			
VISUAALNE MATERJAL	Leiud, arhiivifotod	Aastapäeva tähistamise üritus	President viib pärja hauale, arhiivifotod Poskast ja Tartu Rahu alla- kirjutamisest	Katkendid näidendist, inter- vjueeritavad	Tartu Rahu aastapäeva üritus Tartus, tahvel seinal, Ene Ergma kõnelejana	Naši meeleavaldus Moskvast Eesti saatkonna ees	Kohturuum

	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
AJALUGU ON							
Peateema			X	X	X		X
Kõrvalteema		X	X			X	
Taust	X	X				X	
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	-	1940, 1950, 1960, 1970, 1980, 1990	Tsaari-aeg, 1900, 1910	Renessaansist tänapäevani	1910, 1920	Vana-aeg, 19. saj.	1970, 1980
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)							
Komemoratsiooniakt			X				
Tähtpäev					X		X
Rutiinne tähtpäev							
Isik					X		
Avaldus							
Muu	X	X		X	X	X	
RUUM							
Linn	X				X	X	
Eesti	X	x	X	X	X	X	
Venemaa	X		X				X
Euroopa		X		X			
USA	X						
Muu						X	X
ALLIKAD							
Dokumendid		X	X			X	
Ajaloolane			X	X			
Muu ekspert	X (Mati Meos)		X			X	

	– Eesti Lennundusmuuseumi juhataja)						
Osalenu/pealtnägija							
Arhiiv							
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud töed jms)		X		X	X		X
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)	X (Mati Meos – Eesti Lennundusmuuseumi juhataja)	X (Piret Õunapuu – kuraator; Mart Kalm – kuraator)	X (David Vseviov – EKA professor; Ilme Mäesalu – Muinsuskaitseamet)	X (Anu Liivak – kunstiteadlane, KUMU direktor)		X (Pekka Erelt – näituse koostaja; Sergei Stadnikov – egiptoloog; Kadi Polli – Kadrioru kunsti- muuseumi direktor)	
Poliitik							
Osaleja							
Muu							
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiuudis					X		X
Laiendatud uudis	X	X	X	X		X	
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?		X	X				x
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA			X	X			
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST	X	X		X	X	X	X
VISUAALNE MATERJAL	Lennundusmuuseumi eksponaadid,	Näituse eksponaadid, intervjuueeritavad	Nevski katedraal, mälestustahvel, arhiivifotod	Eksponaadid	Kaitseminister asetab Laidoneri hauale lille, inimesed laulavad	Näituse materjalid, intervjuueeritavad	Afganistani sõda, aastapäeva üritus

	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
AJALUGU ON							
Peateema		X	X				X
Kõrvalteema	X						X
Taust	X			X	X	X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	-	1970, 1980	-	1930		1910, 1920	18. ja 19. saj. ja varasem, 1980
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)							
Komemoratsiooniakt		X					
Tähtpäev	X	X	X		X	X	
Rutiinne tähtpäev						X	
Isik						X	
Avaldus						X	

Muu	X	X		X			X
RUUM							
Linn	X			X	X	X	
Eesti		X	X		X	X	X
Venemaa		X					X
Euroopa					X		X
USA							
Muu		X				X	X
ALLIKAD							
Dokumendid				X			X
Ajaloolane							X
Muu ekspert			X	X	X	X	
Osalenu/pealtnägija							
Arhiiv							
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud töed jms)	X	X					
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)			X (Liivi Sooda – Eesti Käsitöölidu president; Silja Nõu – pärandihoidja autasu laurea; Kadi Pajupuu – tekstiilikunstnik, innovatsiooni-auhinna laurea)	X (Hidveg-Ines Järvekül; Tõnis Tatar – kunsti-ajaloolane)	X (Anne Parikka - Läänemere linnuste assotsiatsiooni tulevane president; Virge Laaneste – Läänemere linnuste assotsiatsiooni juhatuse liige)		X (Tõnis Liibak – ajaloolane, Ajaloomuuseumi teadusdirektori KT; Sirje Karis – ajaloolane, Eesti Ajaloomuuseumi direktor)
Poliitik	X (Urmas Sukles – Haapsalu volkogu liige, endine linnapea; Talis Vare – Haapsalu aselinnapea)						
Osaleja							
Muu							
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiuudis		X				X	
Laiendatud uudis	X		X	X	X		X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?			X				
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA			X	X	X		
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST		X		X	X		X
VISUAALNE MATERJAL	Ehitav Haapsalu, intervjuueeritavad, linnapilt	Tallinnas toimunud mälestus-üritused	Juubeli tähistamise üritus	Maal, Põltsamaa vastavad kohad tänapäeval, muusikakool?		Võidupüha paraadi arhiivikaadrid	Materjalid näituselt, intervjuueeritavad

	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

AJALUGU ON							
Peateema			X			X	
Kõrvalteema							
Taust	X	X		X	X		X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	1950, 1960	1910, 1920	Väga ammu	-	-		1910, 1920
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)			X				
Komemoratsiooniakt							
Tähtpäev				X			
Rutiinne tähtpäev							
Isik		X					
Avaldus		X					
Muu	X (näitus)			X	X	X	X (sõjaväetehnika viimine paraadile)
RUUM							
Linn				X		X	X
Eesti	X	X	X		X		X
Venemaa	X			X			
Euroopa				X			
USA							
Muu	X						
ALLIKAD							
Dokumendid							
Ajaloolane	X			X			
Muu ekspert		X		X		X	
Osalenu/pealtnägija				X			
Arhiiv							
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud tõed jms)	X		X			X	
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)	X (Liisa Kaljula – kuraator)			X (Katrin Roomet – Tallinna Giidide Ühingu juhatuse liige; Krista Heinpalu – giid)			
Poliitik		X (Taavi Aas – Tallinna abilinnapea)					
Osaleja							
Muu				X (turistid Luksemburgist, Venemaalt, Eestist)	X (Pärt Uusberg – Lauluvõistluse “Mu isamaa on minu arm” võitja; Kristiina Pruul – lauluvõistluse “Mu isamaa on minu arm” 3. koht)		
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiuudis			X				
Laiendatud uudis	X	X		X	X	X	X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?					X		

OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA							
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST	X						
VISUAALNE MATERJAL	Tartu Kunsti- muuseumi näitus	Arhiivi-kaadrid eelmistest paraadidest, abilinnapea Taavi Aas pressi- konverentsil			Laulu-võistluse laulude esitused ja publik, auhindade kätte-andmine		Sõjaväe- tehnika ja paraadi arhiivikaadrid

	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.
AJALUGU ON							
Peateema		X		X			
Kõrvalteema				X			
Taust	X	X	X	X	X	X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	1910, 1920	1910	1910, 1920	Nõukogude aeg, 1990, 2000	1910	-	-
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)							
Komemoratsiooniaht		X					
Tähtpäev		X	X	X	X	X	X
Rutiinne tähtpäev		X	X	X	X	X	X
Isik					X		
Avaldus					X		
Muu	X						
RUUM							
Linn	X	X	X		X	X	X
Eesti	X	X	X		X	X	X
Venemaa				X			
Euroopa							
USA							
Muu				X (Gruusia)			
ALLIKAD							
Dokumendid		X					
Ajaloolane							
Muu ekspert				X	X		
Osalenu/pealtnägija				X			
Arhiiv							
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud töed jms)		X	X		X		X
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)				X (Dmitri Jazov – Nõukogude liidu marssal, putšist; Aleksei Fomin – kindralleitnant, NL ohvitseride liidu esimees; Ljudmilla Aleksejeva – Moskva Helsingi grupi esimees)	X (Hardo Aasmäe – Entsüklopeedia- kirjastuse peatoimetaja; Peeter Olesk – Maaülikooli rektori nõunik; Indrek Teder – õiguskantsler)		X (kindralleitnant Ants Laaneots – kaitseväge ülemjuhataja)
Poliitik				X (Gennadi Zjuganov – Venemaa		X (Ene Ergma – Riigikogu	X (Veikko Luhala – Vaivara

				kompartei peasekretär)		esimees)	vallavanem)
Osaleja				X			
Muu		X (Märt Avandi – näitleja)				X (Regina Šefer – Narva Kesklinna gümnaasiumi 11. klassi õpilane)	X (Villu Jürjo – EELK Aleksandri koguduse õpetaja, Aleksandr Belov – sillamäelane, Marek Velda Palm – narvalased, Aleksei Malin – narvalane;
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiuudis			X				
Laiendatud uudis	X	X		X	X	X	X
Feature							
Intervjuu või dialoog					X		
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?				X		X	X
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA				X	X		X
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST		X	X		X		
VISUAALNE MATERJAL	Sõjaväe- tehnika, arhiivikaadrid eelmiste aastate manöö- verdamisest, uue tehnika kaadrid välisallikatelt	Iseseisvus- manifesti ettelugemise üritus	Kaitseväge paraadi peaproov ja seda jälgiv publik	Armee aastapäeva üritused	Vabariigi aastapäeva üritus Jõhvis, sh presidendi kõne	Vabariigi aastapäeva lipu- heiskamine Narvas, kõnelejad ja publik	Aastapäeva- üritused Narvas ja Tartus

	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.
AJALUGU ON							
Peateema	X						
Kõrvalteema		X	X				
Taust		X	X	X	X	X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	1910	1910, 1940, 1990					
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)							
Komemoratsiooniakt							
Tähtpäev		X	X	X	X	X	X
Rutiinne tähtpäev		X	X	X	X	X	X
Isik		X					
Avaldus							
Muu	X (üritus muuseumis)	X				X	
RUUM							
Linn		X				X	
Eesti	X	X	X	X	X	X	X
Venemaa							
Euroopa							
USA							

Muu							
ALLIKAD							
Dokumendid		X					
Ajaloolane							
Muu ekspert	X						
Osalenu/pealtnägija							
Arhiiv							
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud töed jms)	X	X				X	
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)	X (Merike Lang – Vabaõhu-muuseumi direktor)	X (Rüdo Müls – Pärnuse eramuuseumi omanik)	X (Ingrid Rüütel)				
Poliitik							
Osaleja							
Muu	X (Rebekka Vaino – skaut; Valdik Kask – Eesti Skautide Ühingu Peastaabi liige; Juhan Teppart; Erna Tänav)	X (Endla Jürgens – Rüdo vanaema; Ülle Müls – Rüdo ema)	X			X	X
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühimuusika							
Laiendatud uudis	X	X	X	X	X	X	X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog				X			
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?	X					X	
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA	X						
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST		X	X				
VISUAALNE MATERJAL	Üritus Vabaõhu-muuseumis	Pärnuse muuseum	Vabariigi aastapäeva üritus	Vabariigi aastapäeva üritus	Vabariigi aastapäeva üritus	Vabariigi aastapäeva üritus (paraadi peaproov ja paraad)	Sõdurite elu-olu paraadi eel

	43.	44.	45.				
AJALUGU ON							
Peateema			X				
Kõrvalteema							
Taust	X	X					
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	1990	2000	1920, 1930				
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)			X				
Komemoratsiooniakt							
Tähtpäev			X				
Rutiinne tähtpäev							
Isik	X	X	X				

Avaldus							
Muu	X	X					
RUUM							
Linn		X	X				
Eesti		X					
Venemaa							
Euroopa	X						
USA							
Muu							
ALLIKAD							
Dokumendid							
Ajaloolane							
Muu ekspert		X (prokurör)	X				
Osalenu/pealtnägija							
Arhiiv			X				
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus	X						
Muu (etteantud tõed jms)							
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X				
Ekspert (nimeliselt)			X (Toomas Suuman – näitleja ja lavastaja; Joonas Tartu – Rakvere Teatri direktor; Kati Kivitar – lavastaja)				
Poliitik							
Osaleja							
Muu							
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiauudis	X	X					
Laiendatud uudis			X				
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?			X				
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA			X				
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST	X	X					
VISUAALNE MATERJAL	Milutinovici kohtu-protsess	kohtusaal					

- 01.02 – AK – Vabaduse väljakult leiti keskaegse keldri jäänused
- 02.02 – R – Tartus tähistati Tartu rahu aastapäeva
- 02.02 – R – President Ilves viis Jaan Poska hauale pärja
- 02.02 – K – Näidend 1924. aasta riigipöördekatse ajast
- 02.02 – AK – Tartu Rahu sünnikohas täna peetud kõnekoosolekul rõhutati vajadust selle ajaloolise sündmuse jäädvustamiseks
- 02.02 – AK – Naši korraldas pronksiöö neliku suhtes toetava piketi
- 02.02 – AK – Jüri Margelovi üle algas kohus seoses aprillirahutustega
- 04.02 – AK – Lennundusmuuseumis võib näha JAK 28 ja F11

9. 05.02 – K – „Unelmavabrikud, tööstus ja romantism 1945-1990“ näitus
10. 06.02 – K – Mälestustahvel kirikus meenutab Eesti liitmist Venemaaga
11. 09.02 – AK – KUMUs on floromaania näitus
12. 12.02 – AK – Johan Laidoneri sünnist möödub 125 aastat
13. 13.02 – K – Iidsete kõrgkultuuride muistised
14. 14.02 – AK – Afganistanis tähistati 20 aasta möödumist Nõukogude okupatsiooni lõpust
15. 14.02 – AK – Haapsalu valmistub 730. sünnipäevaks
16. 15.02 – AK – Tallinnas meenutati 20 aasta möödumist Nõukogude liidu ja Afganistani sõja lõpust
17. 15.02 – AK – Eesti Käsitööliit tunnustas esemelise rahvuskultuuri kandjaid
18. 16.02 – K – Leiti Endel Kõksi kadunud maal
19. 17.02 – AK – Linnusmuuseumid aitavad säilitada rahva kultuurilist omapära
20. 17.02 – AK – Eesti ja Läti jätavad ära ühise võidupüha paraadi Võnnus
21. 19.02 – K – Haruldused Eesti Ajaloomuuseumis
22. 20.02 – K – Tartus on väljas näitus 1960-ndate aastate kunstist
23. 21.02 – R – Kaitseväe iseseisvusparaad jääb edaspidi paikseks
24. 21.02 – R – Eestisse tulevad tuurile eelajaloolised saurused
25. 21.02 – AK – Giidide päeva puhul sai Tallinnas tasuta ekskursioone
26. 21.02 – AK – Tallinna Keskraamatukogu korraldas isamaaliste laulude võistluse
27. 21.02 – AK – Täna avas taas ukse Viru-Nigula rahvamaja
28. 22.02 – R – Täna liigub Virumaa teedel kaitseväekolonn
29. 22.02 – AK – Kaitseväe kolonnid liiguvad homme Narva
30. 23.02 – AK – Pärnus kantakse pidulikult ette iseseisvusmanifest
31. 23.02 – AK – Narvas valmistatakse kaitseväe paraadiks
32. 23.02 – AK – Venemaa tähistas armee aastapäeva nostalgia tähe all
33. 24.02 – AK – Eesti Vabariik peab 91. sünnipäeva
34. 24.02 – AK – Traditsiooniliselt heiskas esimesena lipu Narva
35. 24.02 – AK – Kaitseväe paraadil Narvas oli rivis üle tuhande mundrikandja
36. 24.02 – AK – Vabaõhumuuseumis peeti vabariigi vastlaid
37. 24.02 – AK – President kutsus 17-aastase vabariigi aastapäeva vastuvõtule
38. 25.02 – R – Aastapäevaballi kuluaarijutud: operetist, genekarihmast, mustast porist ja tabloididest
39. 25.02 – R – Koorekihi kostüümid ja kehakatted aastapäevaballil
40. 25.02 – R – Presidendi soovitus kokku hoida leidis ballil kohe järgimist
41. 25.02 – R – Kaitseväe paraadile tehti eelõhtul kaks läbimängu
42. 25.02 – R – Kuidas ajateenijad iseseisvuspäeva paraadiks valmistusid
43. 26.02 – AK – Sõjatribunal mõistis õigeks Milan Milutinovici
44. 27.02 – AK – Viru Maakohus mõistis Magerovi õigeks
45. 28.02 – AK – Rakvere tähistab Jakob Liivi juubeliaastapäeva

LISA 2.2: Märtsi kodeerimistabel

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
AJALUGU ON							
Peateema		X			X		
Kõrvalteema							
Taust	X		X	X		X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	Nõukogude aeg	19. saj, 1910, 1920, 1940	1910, 1920	1910, 1920	1890-1940	1910, 1920	
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)					X		
Komemoratsiooniakt	X		X	X		X	
Tähtpäev		X					X
Rutiinne tähtpäev							
Isik		X			X		
Avaldus	X						
Muu							
RUUM							
Linn	X	X		X			
Eesti	X	X	X	X	X	X	X
Venemaa		X					X
Euroopa		X					X
USA							X
Muu							X
ALLIKAD							
Dokumendid		X			X		
Ajaloolane							X
Muu ekspert		X		X	X		
Osalenu/pealtnägija							
Arhiiv							
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud tõed jms)	X	X					
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)		X (Erik Piip – Ants Piibu pojapoeg)			X (Mihkel Mutt – kirjanik, Loomingu peatoimetaja; Rein Veidemann – kirjanduskriitik)		X (Marge Pärnits – Tartu Mänguasja- muuseumi arendusjuht)
Poliitik				X (Eha Võrk – Tallinna abilinnapea; Jaak Aaviksoo – kaitseminister)			
Osaleja							
Muu			X (Jaanis Kuld – Sans Souci Eesti poolne esindaja)	X (Jaanis Kuld – 2HP Eesti esindaja; Reijo Kerdmann – Celandar objekti juht)			
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiauudis	X					X	
Laiendatud uudis		X	X	X	X		X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							

Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?		X			X		
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA		X			X		
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST		X			X		
VISUAALNE MATERJAL	Fotod, bareljeef, Jüri Liim	Eesti Posti üritus	Vabadusrist	Ehitus- ja paigaldustööd	Raamat	Vabadusristi toomine	Barbied

	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
AJALUGU ON							
Peateema			X	X	X		
Kõrvalteema			X		X	X	X
Taust	X	X	X		X	X	
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE				1940	1920, 1930, 1940	Tsaari-aeg	1960
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)		X	X				
Komemoratsiooniaht							
Tähtpäev	X	X	X	X			
Rutiinne tähtpäev							
Isik					X		X
Avaldus							
Muu			X		X	X	
RUUM							
Linn			X		X	X	
Eesti	X	X		X	X		
Venemaa							
Euroopa							
USA					X		
Muu					X		
ALLIKAD							
Dokumendid			X		X	X	
Ajaloolane							
Muu ekspert		X	X			X	
Osalenu/pealtnägija			X				
Arhiiv			X		X		
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud töed jms)					X	X	X
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)		X (Mare Tommingas – Vanemuise balletijuht)	X (Erki Berends – Tartu Muusika-päevad 30 üks korraldajatest)		X (Karen Decker – USA saatkonna ajutine asjur; Tiiu Vitsut – USA saatkonna kultuuri- programmide assistent)	X (Erja Raidma – Tallinna Kultuuri- vääruste Ameti miljöö-alade peaspetsialist)	
Poliitik							
Osaleja							
Muu	X	X (Ruslan Stepanov – lavastaja)				Tõnu Liivoja – Kopli 11a korterühistu juhatuse esimees; Helle Solnak – Kopli	

						24 omanik)	
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiuudis	X			X			X
Laiendatud uudis		X	X		X	X	
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?					X		
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA						X	
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST			X	X	X	x	X
VISUAALNE MATERJAL	Laulmine	Kevade proovid	Arhiivikaadrid	Ühislaulmine Toompeal	Irene Wiley maalid näitused, fotod	Erinevad miljöö- väärtusega majad	foto

	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
AJALUGU ON							
Peateema	X			X	X	X	X
Kõrvalteema							
Taust		X	X			X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	1940	1910-1960	Nõukogude aeg	1950	1950- 2000	1920	1930, 1940, Nõukogude aeg
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)							
Komemoratsiooniaht						X	X
Tähtpäev	X	X		X	X		X
Rutiinne tähtpäev							
Isik			X				
Avaldus	X						
Muu		X			X		
RUUM							
Linn	X	X				X	X
Eesti						X	X
Venemaa			X				
Euroopa	X	X			X		
USA					X		
Muu				X	X		
ALLIKAD							
Dokumendid	X	X	X			X	
Ajaloolane		X					
Muu ekspert	X	X	X				X
Osalenu/pealtnägija	X		X				
Arhiiv	X		X			X	
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud töed jms)	X			X	X	X	X
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)	X (Jüri Liim)	X (Tiiu Talvistu – kunstiteadlane, Ahti Sepper – kuraator)	X (Nadežda Prusenikova – ajalehe Kommersant ajakirjanik)				X (Mart Siimann – EOK president)
Poliitik	X (Toomas Vitsut –					X (Jaak Aaviksoo –	X (Edgar Savisaar –

	Tallinna linna- volikogu esimees)					kaitseminister)	Tallinna linnapea)
Osaleja	X (Heli Susi – pealtnägija)		X (Anne Veski – laulja)				
Muu			X (Juri Kulik – Moskva õhu- ja veetranspordi valitsuse ülem; Dima Bilan – laulja)				
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiauudis				X	X	X	
Laiendatud uudis	X	X	X				X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?	X		X	X			X
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA	X		X	X			X
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST	X	X	X	X	X	X	X
VISUAALNE MATERJAL	Arhiivikaadrid, mälestusmärk	Näitus	Anne Veski esinemine, arhiivikaadrid	Tiibeti üritused	Barbied	Üritus	Palusalu kuju avamise üritus

	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.
AJALUGU ON							
Peateema							
Kõrvalteema	X		X	X			
Taust	X	X	X	X	X	X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	1980, 1990, 2000	1950	1920, 1940, 1990	1940	1940	1940	
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)	X						
Komemoratsiooniaht			X	X			
Tähtpäev		X					
Rutiinne tähtpäev							
Isik	X						
Avaldus						X	
Muu					X		X
RUUM							
Linn			X	X	X		X
Eesti	X		X			X	
Venemaa	X					X	
Euroopa							
USA							
Muu		X					
ALLIKAD							
Dokumendid	X		X				X
Ajaloolane							
Muu ekspert			X				X
Osalenu/pealtnägija	X			X		X	
Arhiiv	X						
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus		X					
Muu (etteantud tõed jms)		X	X		X		

KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)	X (Marii Karell – toimetaja ja koostaja)	Tiibeti mungad (2 tk)		X (Mark Klompus – Pärnu Juudi Seltsi juhatuse esimees)	X (Jaanus Kokkonen – Otepää politseijaoskonna juhtiv-konstaabel)		X (Boris Dubovik – Tallinna Kultuuri-väärtuste ameti muinsuskaitse osakonna juhataja)
Poliitik		X (Ma Zhaoxu – Hiina välis-ministeeriumi pressiesindaja; dalai-laama – Tiibeti vaimne liider)	X (Toomas Vitsut – Tallinna linna-volikogu esimees; major Vahur Murulaid – Kõrgema Sõjakooli ülem; Jaak Haud – taastamise idee autor)				
Osaleja	X (Gerda Kordemets-“Teletutvuse” assistent 1986-1988)			X (Voldemar Kaasik – Pärnu haigla töötaja 1941)			
Muu							X (Tiina Mägi – vanalinna elanik)
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühimuusika					X	X	
Laiendatud uudis	X	X	X	X			X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?	X	X	X				
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA							
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST	X	X	X	X	X		
VISUAALNE MATERJAL	Arhiivikaadrid, raamat	Erinevad Tiibeti meele-avaldused	Nurgakivi panek	Surnuaed, vastavad hooned	Leitud relvad	Naši meele-avaldus	Erinevad hooned

	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.
AJALUGU ON							
Peateema							
Kõrvalteema		X		X		X	
Taust	X	X	X	X	X		X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	1940	1980		1860, 1910, 1930, 1970			
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)							

Komemoratsiooniaht							
Tähtpäev		X	X				
Rutiinne tähtpäev							
Isik			X			X	x
Avaldus	X						
Muu			X	X	X	X	X
RUUM							
Linn					X		
Eesti	X	X	X	X	X	X	X
Venemaa	X			X			
Euroopa	X						
USA							
Muu							
ALLIKAD							
Dokumendid			X				
Ajaloolane							
Muu ekspert	X		X	X	X		
Osalenu/pealtnägija		X					
Arhiiv							
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus	X						
Muu (etteantud tõed jms)			X	X			X
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)		X (Toomas Kiho – Akadeemia peatoimetaja)	X (Tõnu Kaljuste – muusik)	X (Andres Põder – EELK peapiiskop; Aivar Mäe – Eesti Kontserdi direktor)			
Poliitik	X (Rein Lang – justiitsminister)						
Osaleja		X (Hando Runnel – Peatoimetaja asetäitja Akadeemia algusaegadel)					
Muu							X (Peeter Langovits – Postimehe fotograaf)
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühimuus	X		X		X	X	
Laiendatud uudis		X		X			X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?		X		X		X	
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA		X		X			
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST		X		X			
VISUAALNE MATERJAL	Valitsuse pressikonverents, Naši meelevaieldus		Fotod, eksponaadid, üritus	kirik	Näituse avamine	Risto Teinoneni pilt	Rüvetatud hauaplats

	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

AJALUGU ON							
Peateema					X		X
Kõrvalteema			X		X		
Taust	X	X	X	X	X	X	
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE			1930, 1940		1940		1910-1990
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)			X				
Komemoratsiooniakt							
Tähtpäev					X		
Rutiinne tähtpäev							
Isik		X					
Avaldus				X			X
Muu	X	X			X	X	
RUUM							
Linn	X						
Eesti	X	X	X	X		X	
Venemaa							X
Euroopa				X	X		X
USA							
Muu							
ALLIKAD							
Dokumendid							
Ajaloolane							X
Muu ekspert	X	X			X		X
Osalenu/pealtnägija	X						
Arhiiv							
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud töed jms)		X	X	X	X		X
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)	X (Einar Lillo – Põhja prefektuuri analüüsi- ja planeerimisbüroo ülemkomissar)		X (Priit Pedajas – lavastaja)		Karlis Dauksts (sotsioloog)	X (Arno Tamm; Sandra Sillamaa)	X (Nicolas Werth – Prantsusmaa Kaasaegse Ajaloo Instituudi juhataja)
Poliitik				Ken-Marti Vaher (Riigikogu õiguskomisjoni esimees)			X (Tunne Kelam – eurosaadik, Euroopa Rahvapartei; Jan Marinus Wiersma – europarlamenti Sotsiaal-demokraatliku faktisiooni esimees; Gyorgi Schöpflin – Ungari eurosaadik, Euroopa Rahvapartei)
Osaleja	X (anonüümne tunnistaja)						
Muu				X (Ulrika Eesmaa – Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse juhataja; Tauno	Lätlane tänavalt		

				Rahnu – Iseseisvuspartei juhatuse liige; tänavaküsitlus)			
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiuudis		X					
Laiendatud uudis	X		X	X	X	X	X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?			X		X		X
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA						X	
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST			X		X		X
VISUAALNE MATERJAL	Rüvetatud haud ja Paks Margareeta	Rüvetatud haud ja kordatehtud haud	Näidendiproov	Rahutused välismaal + aprillirahutused	Vabadus- sammast, radikaalid	Muusika- katked	

	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.
AJALUGU ON							
Peateema	X		X	X		X	
Kõrvalteema				X			
Taust		X			X		X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	1810, 1840, 1860	1910	1990	Nõukogude aeg		1940, 1950	1910-1960
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)				X			
Komemoratsiooniaht		X					
Tähtpäev	X					X	
Rutiinne tähtpäev							
Isik	X		X				
Avaldus			X			X	
Muu		X			X		X
RUUM							
Linn		X					
Eesti	X		X	X	X	X	X
Venemaa			X	X		X	X
Euroopa	X		X	X			
USA							
Muu							
ALLIKAD							
Dokumendid							X
Ajaloolane						X	
Muu ekspert			X	X	X	X	X
Osalenu/pealtnägija						X	
Arhiiv	X						
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus			X				
Muu (etteantud tõed jms)	X			X		X	
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)				X (Sofi Oksanen – kirjanik; Johan Bäckman – Soome Antifašistide komitee juht)	X (Indrek Kaing – tenniste idee autor; Reet Piiri – ERMi		X (Madis Järv – Kultuuri- ministeeriumi välissuhete osakonna

					teadur)		juhataja asetäitja; Ljudmila Gluškovskaja – näituse koostaja)
Poliitik			X (Mauno Koivisto – Soome endine president)	X (Kai Pontinen – Lapua euro- valimiste kandidaat)		X (Mart Laar)	
Osaleja						X (Leo Õispuu – Memento Tallinna Ühenduse esimees)	
Muu							
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiauudis	X	X					
Laiendatud uudis			X	X	X	X	X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?			X	X	X	X	
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA			X		X	X	
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST	X		X			X	X
VISUAALNE MATERJAL	Arhiivi-fotod, 2008. aasta Vabariigi aastapäev			Raamatuesitus, piketid		Arhiivi- kaadrid, rongid.	Näituse materjalid

	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.
AJALUGU ON							
Peateema			X		X		X
Kõrvalteema				X			
Taust	X	X		X		X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE		1910, 1920	1990	1930, 1990			1980
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)				X		X	
Komemoratsiooniaht		X					
Tähtpäev				X			X
Rutinine tähtpäev							
Isik	X		X	X			X
Avaldus			X				
Muu	X				X	X	
RUUM							
Linn		X			X	X	
Eesti	X	X	X	X		X	X
Venemaa				X			
Euroopa			X	X			
USA							
Muu							
ALLIKAD							
Dokumendid				X		X	X
Ajaloolane						X	
Muu ekspert			X	X	X		

Osalenu/pealtnägija							
Arhiiv				X			X
Eesti ajakirjandus							
Muu ajakirjandus			X				
Muu (etteantud tõed jms)							
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)				X (Tarmo Vahter – raamatu autor)	X (Aleksander Sünter – Eesti pärimusmuusika teabekogu juhataja; Sofia Joons – August Pulsti õpistu juhataja)	X (Olev Liivik – Ajaloomuuseumi vanemteadur, raamatu autor; Mika Orava – Eesti Muinsuskaitse Ümarlaue esimees, raamatu autor)	
Poliitik				X (president Toomas Hendrik Ilves)			
Osaleja							
Muu		X (Jaanis Kuld – 2HP Eesti esindaja; Rainer Sternfeld – Vabadus-sõja Võidu-samba kaasautor; Aare – kraanajuht)					
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiuudis	X		X				X
Laiendatud uudis		X		X	X	X	
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?			X	X			
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA							X
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST				X			
VISUAALNE MATERJAL	Arhiivikaadrid ja -fotod	Võidusamba paigaldamine			Teabekogu	Erinevad muinsuskaitse all olevad objektid	Kaadrid Lennart Meri filmidest

	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.
AJALUGU ON							
Peateema			X				
Kõrvalteema	X		X	X			
Taust	X	X	X	X	X	X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE			1940	1940, 1960, 2000			
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)							
Komemoratsiooniaakt			X				
Tähtpäev						X	

Rutiinne tähtpäev							
Isik	X	X		X	X	X	X
Avaldus							
Muu							X
RUUM							
Linn			X	X			X
Eesti	X	X	X	X	X	X	X
Venemaa	X				X		
Euroopa		X					
USA							
Muu							
ALLIKAD							
Dokumendid				X			
Ajaloolane				X			
Muu ekspert	X	X			X		X
Osalenu/pealtnägija	X		X				
Arhiiv				X			
Eesti ajakirjandus				X			
Muu ajakirjandus							
Muu (etteantud töed jms)		X	X				
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)	X (Sven Sillar – Arnold Meri kaitsja)	X (Mart Meri – poeg)	X (Ilmar Laherand – idee autor, Pakri poolsaare uurija)	X (Andres Kahar – Kaitsepolitsei komissar, ajaloolane)			X (Hindrek Meri – vend; Edward Lucas – sõber, raamatu “Uus külm sõda” autor; Rein Loik – Lennart Meri Tallinna Lennujaama juhatuse esimees)
Poliitik							X (president Toomas Hendrik Ilves)
Osaleja	X (Arnold Meri)		X (Helve Sillamaa – küüditatu, Rein Väli – küüditatu)	X (Arnold Meri)			
Muu							
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiuudis					X	X	
Laiendatud uudis	X	X	X	X			X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?	X	X		X	X		X
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA							
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST	X		X	X			
VISUAALNE MATERJAL	Arhiivikaadrid küüditamisest, Arnold Meri intervjuud	Näituse avamine	Mälestusmärgi avamise üritus	arhiivikaadrid		kontsert	Üritused lennujaamas ja raamatu esitlus

	64.	65.	66.	67.	68.	69.	70.
AJALUGU ON							
Peateema				X			
Kõrvalteema	X	X	X	X			X
Taust	X	X	X		X	X	X
PERIOOD, MILLELE VIIDATAKSE	10 000 aastat tagasi	1950, 1990, 2000	1940	1930			Muinasaeg
UUDISKÜNNISE ÜLETAMISE AJEND							
Fiksatsioon (raamat, näidend, film)						X	X
Komemoratsiooniaht	X						
Tähtpäev		X					
Rutiinne tähtpäev							
Isik	X	X					
Avaldus			X	X	X		
Muu							
RUUM							
Linn							
Eesti	X	X	X	X	X	X	X
Venemaa			X		X		
Euroopa		X				X	
USA		X			X		
Muu		X					
ALLIKAD							
Dokumendid				X		X	
Ajaloolane							
Muu ekspert		X				X	
Osalenu/pealtnägija							
Arhiiv							
Eesti ajakirjandus							X
Muu ajakirjandus			X				
Muu (etteantud tõed jms)	X						
KÕNELEJAD							
Ajakirjanik	X	X	X	X	X	X	X
Ekspert (nimeliselt)	X (Aivar Niinemägi – mälestusürituse korraldaja)	X (Uffe Elleman- Jensen – Balti arengufoorumi esimees; Kadri Liik – Rahvus- vahelise Kaitse- uuringute Keskuse direktor; Ronald Asmus – Marshalli Fondi Saksamaa keskuse direktor;				X (Livia Viitol – literaat; Anneli Mihkelev – Underi ja Tuglase kirjandus- keskuse vanemteadur; Guntars Godinš – tõlk, Läti suursaatkonna kultuuriatašee)	X (Tanel Saimre – arheoloog, filmi produtsent)
Poliitik		X (Jüri Luik – Eesti suursaadik NATOs; Carl Bildt – Rootsi välisminister; president Toomas Hendrik Ilves)				X (Jaak Jõerüüt – kirjanik, Eesti suursaadik Lätis)	
Osaleja							
Muu	x (Maiu Kunnberg ja Evian Lepa –						

	Väike-Maarja Gümnaasiumi õpilased)						
ZANR VÕI KÕNEVIIS							
Lühiauudis			X	X	X		
Laiendatud uudis	X	X				X	X
Feature							
Intervjuu või dialoog							
Monoloog							
Muu?							
IDEOLOOGIA VÕI HINNANG SUUNATUD MINEVIKKU?		X	X	X		X	
OTSENE KÕRVUTAMINE TÄNAPÄEVAGA		X		X		X	
NEED, MIS RÄÄGIVAD AJALOOST KUI KONSTRUKTSIOONIST	X	X	X	X		X	X
VISUAALNE MATERJAL	Üritused	Konverents	arhiivikaadrid	arhiivikaadrid	Kaadrid isikutest ja meele- avaldustest	Raamatu esitluse üritus	

6. 01.03 – R – Punamonumentide juurimine tõi Jüri Liimile 100 000 nõude
7. 01.03 – AK – Eesti tähistab Ants Piipu 125-ndat sünniaastapäeva
8. 01.03 – AK – Täna jõudis kohale Vabadussõja võidusamba ristiosa
9. 02.03 – R – Vabadussamba rist jõudis Tallinna pärle
10. 02.03 – K – Mihkel Muti mälestusteraamat võtab vaatluse alla EV esimese eliidi
11. 02.03 – K, AK – Tallinnas hakkasid ettevalmistused vabadussamba ristiosa monteerimiseks
12. 03.03 – K – Barbie tähistab 50ndat sünnipäeva
13. 04.03 – R – Ernesaksa viisiga „Mu isamaa on minu arm“ sai 65-aastaseks
14. 04.03 – K – Vanemuise balletitrupp tähistab 70ndat sünnipäeva
15. 04.03 – K – Tänavu ärkavad varjusurmast Tartu Muusikapäevad
16. 04.03 – K – Täna tähistatakse Ernesaksa laulu „Mu Isamaa on minu arm“ 65-ndat sünniaastapäeva
17. 05.03 – AK – USA asjur avas Laidoneri muuseumis viimase sõjaeelse USA saadiku abikaasa näituse
18. 06.03 – K, AK – Toetused kaitsealadel ja miljööväärtussega hoonete omanikele on tekitanud huvi vana maja kordategemiseks
19. 06.03 – AK – Suri operaator Kalju Johanson
20. 09.03 – R – Uus tõde ajaloost: Kas Tallinna märtsipommitajate töö jäi pooleli?
21. 09.03 – K – Anton Starkopfi 125. sünniaastapäeva näitus
22. 09.03 – K – Anne Veskit võetakse Venemaal tänaseni hästi vastu
23. 09.03 – AK – Homme möödub 50 aastat tiibeti ülestõusust
24. 09.03 – AK – Barbie nukuk sai täna 50-aastaseks
25. 10.03 – R – Tondipoiste mälestusmärk sai nurgakivi
26. 10.03 – R – Palusalu mälestusmärk avab spordikuulsuste pargi

27. 10.03 – K, AK – Ilmus raamat Urmas Otist
28. 10.03 – AK – Mälestatakse tiibetlaste Hiina-vastast ülestõusu
29. 10.03 – AK – Tondil pandi nurgakivi Tondi-poiste mälestussambale
30. 10.03 – AK – Pärnus püstitatakse mälestussammas juudi lastele
31. 10.03 – AK – Valgamaal leiti II maailmasõja aegseid relvi
32. 11.03 – R – Aprillirahutuste järgsed kübarrünnakud oli Naši kätetöö
33. 11.03 – K – Paljudel on probleeme Vanalinna hoonete eest hoolitsemisega
34. 12.03 – R – Eestit küberrünnanud našistid võivad jõuda kohtu ette
35. 12.03 – K, AK – Akadeemia tähistab 20-ndat sünnipäeva
36. 13.03 – R – Rannarahva muuseum avas Lennart Meri näituse
37. 13.03 – K – Peterburis alustatakse Jaani kiriku taastamistööd
38. 13.03 – K, AK – Täna avati näitus Lennart Meri 80
39. 13.03 – AK – Ilves võtab ordenid Teinonenilt ja Simmilt
40. 14.03 – R – Vandaalid rüvetasid president Konstantin Pätsi hauatähise
41. 14.03 – AK – Rüvetati Pätsi hauda ja natslik noortekamp ründas Vanalinnas
42. 15.03 – R – Pätsi hauaplats sai tagasi endise ilme
43. 15.03 – AK – Draamateatris esietendus Arbujate luulelavakava
44. 16.03 – R – Kas uus märuliseadus teeb Eestist politseiiriigi?
45. 16.03 – AK – Riias mälestati II MS ajal Saksa poolel võidelnud lätlast
46. 17.03 – K – Pärimusfusiooniga tegelev ansambel Paabel sai valmis esimese heliplaadi
47. 18.03 – AK – Europarlamendis arutatakse kommunismi üle
48. 19.03 – K, AK – Täna tähistatakse 200 aasta möödumist Paciuse sünnist
49. 20.03 – AK – Nõmme asutaja samba autoriks valiti Simson Seakülast
50. 21.03 – AK – Koivisto: soomlased mõistavad alalhoidlikku poliitikat Eesti iseseisvuse taastamise suhtes
51. 23.03 – AK – Soomes anti välja Eesti lähiajaloo artiklite kogumik
52. 24.03 – K, AK – Rahvariietest inspireeritud mustrid on aina populaarsemaks muutunud
53. 25.03 – R – Nõukogude aja küüditatud: Meid represseeritakse tänini!
54. 25.03 – K – Rahvusraamatukogus avati Solženitsõnile pühendatud näitus
55. 26.03 – R – Lennart Meri sai postmargile
56. 26.03 – AK – Vabadussõja vabadusrist paigutati täna sambale
57. 26.03 – AK – Soome president ei pea vajalikuks Eesti ees vabandamist
58. 26.03 – AK – Lennart Meri sünniaastapäeva puhul ilmusid postmark ja raamat
59. 27.03 – K – Viljandis salvestiste ja trükiste teabekogu
60. 27.03 – AK – Eesti muinsuste seisund on viimase kümnendi jooksul tunduvalt halvenenud
61. 27.03 – AK – Lennart Meri sünniaastapäeva puhul taastati viis dokumentaalfilmi
62. 28.03 – R – Kopsuvähk viis küüditamises süüdistatud Arnold Meri
63. 28.03 – R – Lennart Meri sünniaastapäev tõi kokku saalitäie rahvast
64. 28.03 – AK – Küüditatud saarlastele ja hiidlastele püstitati mälestusmärk

65. 28.03 – AK – Genotsiidis süüdistatud Arnold Meri suri oma Tallinna kodus
66. 28.03 – AK – Venemaa president autasustas Arnold Merit postuumselt
67. 28.03 – AK – Viimsis peeti Lennart Meri mälestuskontsert
68. 29.03 – AK – Tallinna Lennujaamale anti Lennart Meri nimi
69. 29.03 – AK – Täna süüdati Lennart Meri mälestuslõkked
70. 29.03 – AK – Toimus Lennart Meri auks konverents
71. 30.03 – R – Pihkva kaalub anda tänavale Arnold Meri nimi
72. 31.03 – R – 23. augustist võib saada mälestuspäev
73. 31.03 – R – Našistid loobivad Ansipi pilti kingadega
74. 31.03 –K,AK – Valmis bibliograafia Balti riikide koostööst
75. 31.03 – K – Muinaslaevast Salme kavatakse teha film

LISA 3 Küüditamisuudiste transkriptsioonid

Uudis 1: Nõukogude aja küüditatud: Meid represseeritakse tänini! (K2, Reporter, 25.03)

Aeg	Kes räägib?	Jutt	Pilt
0.00-0.05	-	<i>NB! Süngevõitu taustamuusika kogu lugu läbivalt.</i>	Arhiivikaadrid:nõukogude võimu teostajatest (00.00-00.04).
0.05-0.26	Autor: Üllar Luup	Enamasti just Vene poliitikud ja ajaloolased püüavad küüditamisi käsitleda kui nõukogude võimu hädavajalikku operatsiooni vaenulike tegevuste vältimiseks ja seegi olevat olnud leebes variandis (0.05-0.18) Kui seda ka niimoodi tõlgendada võiks, siis on vägagi kummaline, et nõukogude võim pidas oma vaenlasteks ka vanureid ja lapsi (0.18-0.26).	Arhiivikaadrid: sõjaväelased avavad kõrget võrkväravat (00.04-0.11), ohvitserid (0.11-0.20), nõukogude sõjaväelased sõidavad üle piiri (0.20-0.29).
0.27-0.50	Mart Laar, poliitik	Selline samm, mis oli suunatud ühe rahva hinge hävitamiseks, mis oli suunatud absoluutse hirmuõhkonna tekitamiseks, sest ju muud eesmärki sellel sammul, ütleme ju avameelselt – ei olnud, mida ka need uurimused näitavad (0.27-0.40). See on asi, mis jääb rahva hinge, mida ei saa sealt lihtsalt ära võtta ja sellised seletused on lihtsalt mitte inetud, vaid alatud (0.40-0.50).	Intervjueeritav (0.29-0.40), arhiivikaader: paraad Võidu väljakul(?) (0.40-0.52)
0.50-0.53	-	-	Leo Õispuu kõnet pidamas (0.52-0.56).
0.53-1.06	Autor: Üllar Luup	Leo Õispuu sattus esimest korda küüditatute sekka 1941. aastal, aga tal õnnestus sealt pageda (0.53-1.00). 1949. aasta märtsiküüditamine aga viis temalt vanaisa (1.00-1.06).	Vanaaegne vedur (0.56-1.06).
1.06-1.30	Leo Õispuu, Memento Tallinna Ühenduse esimees	Minu vanaisa ja vanaema viidi ka Venemaale (1.06-1.13). Vanaisa upitati või pandi mitme mehe poolt – haige, voodihaige inimesena – veokasti, masinale ja ta suri juba rongi peal kusagil Venemaal (1.13-1.30).	Intervjueeritav (1.06-1.31)

1.30-1.34	-	-	Vanaaegne vedur (1.31-1.40)
1.34-1.55	Autor: Üllar Luup	Leo Õispuu ütleb, et väljasaatmisega tehtud ebaõiglus on siiani heastamata (1.34-1.39). Nõukogude ajal tohtisid endised väljasaadetud peale amnestia elada vaid kindlates kohtades, ei saanud välisreisile ega kõlvanud ka kõikidesse ametitesse (1.39-1.49). Pärast Eesti Vabariigi taastamist tunnevad represseeritud, et ebaõiglus kestab siiani (1.49-1.55).	Rongi liiprite vahel A4 paber "Protokol" (1.40-1.52), Vana mees käsi südame kohal (1.52-1.57)
1.55-2.16	Leo Õispuu, Memento Tallinna Ühenduse esimees	Peamised kurtmised, mis praegu on: inimesed ei saa ikka selle ajani oma kodudesse tagasi, need on ära müüdnud, need on laiali tassitud või nende eest antakse kompensatsiooni ... no ma ütlen – sada korda vähem, kui see turuhind on, või veelgi rohkem (1.55-2.13). See teeb inimestes tuska (2.13-2.16).	Intervjueeritav (1.57-2.17)
2.16-2.32	Mart Laar, poliitik	Kui nad siis ka tagasi pöörduvad – kas nad said tagasi oma kodud? Üldiselt mitte. Kas nad muutusid täieõiguslikeks kodanikeks selles riigis? Kohe päris kindlasti mitte. Kas neile jäeti see märk igaveseks külge? Jah, kohe päris kindlasti (2.16-2.32).	Intervjueeritav (2.17-2.33)
2.33-2.38	-	-	President asetab mälestuseks pärja (2.33-2.45).
2.38-2.56	Autor: Üllar Luup	Arvestuslikult viidi küüditamistega 1941. ja 1949. aastal Eestist Siberisse ligi 40 000 inimest (2.38-2.47). Suurem osa neist sai siiski 1956. aastal tagasi Eestisse tulla. Tagasi küll kodumaale, aga siiski mitte oma kodukanti (2.47-2.56).	Küüditamise mälestusürituse(?) pealtvaatajad (küüditatud?) (2.45-2.56).
2.56-3.04	-	-	Raudteeliiprid must-valgete kaadritena (2.56-3.04)

Uudis 2: Eestis meenutati 1949. aasta küüditamist (ETV, Aktuaalne kaamera, 25.03)

Aeg	Kes räägib?	Jutt	Pilt
01.18-1.46	Diktor: Monika Tamla	Üle Eesti mälestati täna kuuekümneme aasta tagase märtsiküüditamise ohvreid. President Toomes Hendrik Ilves kutsus oma mälestuskõnes välja selgitama kõigi massiküüditamise ohvrite saatust ja ka kõiki küüditamise täideviijaid. 1949. aastal toimunud teise küüditamislaine käigus deporteerisid nõukogude okupatsioonivõimud Eestist Siberisse üle 20 000 inimese, kellest enamik olid naised, lapsed ja vanurid.	Diktor
1.47-2.04	Autor: Vahur Lauri	Lindakivi juures oli täna kõigil oma lugu, kuigi kõigi lood algasid ühtemoodi – rongisõiduga. (1.47-1.54) See pime vanahärra tuli koerajuhtumisel kohale Kalamajast. Kui ta kuulis, et kuju jalamile asetatakse presidendi pärg, küsis ta kõrvalseisjalt, kas president ka ise kohal on (1.54-2.04).	Lindakivi mälestusüritus: vanamees lilledega (1.47-1.56), pime vanahärra koeraga (1.56-2.01), president asetab pärja (2.01-2.07)
2.04-2.19	Aare Karu	Ma ei tea, mul ikka on tema vastu mingi austus. Esiteks sellepärast, et muidu tavaliselt esinevad siin kommunistid ... teevad oma propagandat, aga tema ei ole kommunist.	Intervjueeritav (2.07-2.19).
2.19-	Autor: Vahur	Teine vanahärra aga rääkis hoopis parema meelega	Sõjaväelane asetab pärja (2.19-2.27)

2.27	Lauri	vene keeles. Nelikümmend aastat oli see tema igapäevane suhtlemiskeel.	
2.27-2.53	Jaak Leemet	Tee peal jäin haigeks, sattusin haiglasse, sealt aga vene peresse. Meid oli saadetud emaga, kaks õde oli ka – üks oli vanem, teine noorem. Mina olin keskmine vend. Õed jäid koos emaga, aga mina sattusin vene perekonda ja elasin nende peres kümme aastat.	Intervjueeritav (2.27-2.53)
2.54-3.07	Autor: Vahur Lauri	Kui olnuks võimalik Lindakivi juures aega tagasi kerida aastasse 1949, seisuks siin lapsed (2.54-3.01). Vagunitesse astusid nad tookord koos emade ja vanavanematega. Isad olid paljudel juba vanglas (3.01-3.07).	Vanadaam süütab küünla (2.53-2.59), vanamees pärjaga (2.59-3.05), erinevad lipuvalved (3.05-3.07)
3.07-3.24	Aare Karu	Esimene aasta oli muidugi raske kõigil. Kes kannatasid, olid muidugi väikelapsed, imikud ja vanurid. Neid juba suri tee peal sinna. Isegi mina magasin paar ööd ühe surnu kõrval vagunis juba.	Intervjueeritav (3.07-3.24)
3.24-3.30	Jaak Leemet	Praegu naeran selle üle, et kui ära viidi, polnud veel pioneergi, aga tagasi tuln juba pensionärina.	Intervjueeritav (3.24-3.30)
3.30-3.43	Autor: Vahur Lauri	Aare Karu tuli Eestisse tagasi 1956. aastal. Jaak Leemet jäi Venemaale, eelkõige oma kasuema pärast, kelle ainuke poeg oli sõjas surma saanud. Leemet tuli Eestisse 1990. aastal.	Pimeda juhtkoer (3.30-3.35), Lindakivi kuju (3.35-3.39), vanahärra asetab küünla (3.39-3.45)
3.45-4.05	Autor: Priit Rajalo	Kuuskümmend aastat tagasi oli ilm sama selge, kui täna. Ainult külma oli rohkem ja lund oli vähem. (3.45-3.49) Täna Tartus Rukkilille mälestusmärgi juurde küüditatute mälestuseks lille asetanud Eerik Lilienthal oli 1949. aastal 17-aastane koolipoiss, kui ta viidi koos ema ja vanaemaga kulakutena Siberisse (3.49-4.01). Kuigi talu oli perelt võetud juba aastaid tagasi ning elati ühe metsavahi saunas (4.01-4.05).	Mälestusmärk Tartus (3.45-3.51), küünal (3.51-3.54), üldplaan mälestusüritusest (3.54-3.59), vanem naisterahvas asetab lille (3.59-4.03), küünal kellegi käes (4.03-4.05)
4.05-4.30	Eerik Lilienthal, küüditatu	Meie oleme kolmekesi: mina, minu ema ja minu vanaema. Minu vanaema oli lamajahaige voodis ja võeti kätest-jalust kinni ja visati auto peale. Ja elas nii kaua kui jõudsim Siberisse Omski oblastisse (...) rajooni ja rajooni keskuses sai ataki ja seal ta suri.	Intervjueeritav (4.05-4.30)
4.30-4.44	Autor: Priit Rajalo	KGB kongide muuseumis täna avatud näitus räägib näiteks loo inimestest, kes olid Gulagi vangilaagris kanasupist välja õngitsenud kanaluid, teinud neist nõela ning oma riidetükkidest õmmelnud taskurätte ning linikuid. Vangisõlmuil meenuvad aga õudused.	Foto (küüditatutest?) ja teised rekvisiidid, sh kongid (4.30-4.44)
4.44-5.02	Vambola Puru, endine poliitvang	Mälestuseks on mulle antud julgeoleku poolt vaegkõrvakuulmine, vaegnägemine, kuklas luu purunemine, ninaluu purunemine, lõualuu purunemine ja varbaküüni muidugi ei ole ka.	Intervjueeritav (4.44-5.02)
5.02-5.05	Autor: Priit Rajalo	Näitus jääb avatuks augustini.	Näituse plakat (5.02-5.07)
5.08-5.29	Autor: Olev Kenk	Järvamaa keskseim küüditamisohvrite mälestusüritus toimus Koerus, kuhu kogunesid sajad inimesed, et avada 184-le Siberisse küüditatuile pühendatud mälestuskivi (5.08-5.18). Koeru Huviteater tõi lavale Herbert Lasti draama "Valupisarais märtsipäevad", mis näitab halastamatu aususega, ent väärikalt kogu tööde sellest inimsusevastasest kuritööst (5-18.5.29).	Mälestuskivi avamine Eesti lipuvärvides lindiga (5.08-5.14), kõnepidamine (5.14-5.20), fragmendid lavastusest (5.20-5.57)
5.29-5.44	Fragment teatritükist (räägib	Algab uus päev. See otsustav märtsipäev, mil me saadame siit endi keskelt minema poliitilise saasta.	

	politruk(?)		
5.44-5.57	Autor: Olev Kenk	Näidend jälgib kahte päeva talupidaja Juhan Soobergi, tema naise Maria ning nende kahe tütre elus. Draama autor Herbert Last tugines näidendi kirjutamisel kohalike inimeste ja ka enda lapsepõlvemälestustele.	
5.57-6.07	Herbert Last, autor ja lavastaja	Me läksime pärast küüditamist kooli ja kui me hakkasime küsima, et kus meie klassiõde või klassivend on, siis õpetajad tegid "tss".	Intervjueeritav (5.57-6.07)
6.07-6.13	Autor: Olev Kenk	Just Koeru, endise nimega Väimjärve, vald on see, kust küüditati inimesi kõige enam.	Fragment lavastuses välitingimustes (kodust väljatõstmine) (6.07-6.13)
6.13-6.21	Uno Aan, kaaslavastaja ja peaosatäitja	Siin oli vist Eesti mõte natuke liiga tugevalt sees ja igauhele see eestlus ei meeldinud.	Intervjueeritav (6.13-6.21)
6.21-6.28	Autor: Olev Kenk	Paljud küüditatud ei kaotanud kunagi lootust, et jõuavad oma kodutallu tagasi.	Fragment lavastusest välitingimustes (6.21-6.28)
6.28-6.50	Fragment teatritükist	Ei no uskuma peab alati. No selline inimvastane valitsus ei saa ju kaua kesta. Näed, laulgi ütleb nii (lauldes): "Jää vabaks Eesti meri, saa vabaks Eesti pind ..."	Fragment lavastusest (vt. teksti) (6.28-6.50)

Uudis 3: Kopsuvähk viis küüditamises süüdistatud Arnold Meri (K2, Reporter, 28.03)

Aeg	Kes räägib?	Jutt	Pilt
0.00-0.03	Hääl publikust	Au Nõukogude Liidu kangelasele Arnold Merile!	Arhiiv: Arnold Meri pärja ja lilleõitega, rahvas aplodeerib (0.00-0.15),
0.08-0.52	Autor: ?	Arnold Meri ei unustanud kunagi rinda kinnitamast Nõukogude Liidu kangelase kuldähte (0.08-0.14). Oli ta ju esimene eestlane, kes selle sai ja viimane, kes neist seni elus oli (0.14-0.19). Mis sellest, et nõukogude sõdurite ennastalgav võitlus saksa automaatidega 1941. aastal, mille eest Meri kangelaseks sai, peeti maha väidetavalt tema osaluseta (0.19-0.31). Nüüd on kurikuulus Arnold Meri surnud. Läks nii, nagu ta ise poolteist aastat tagasi kartis – kohtuasja lõppu tema silmad ei näe. Kopsuvähk sai 89-aastasest mehest enne jagu. Ja nõnda jääbki kohtupidamine inimsusevastases kuriteos süüdistatud Meri üle pooleli. (0.34-0.52)	fotod samast üritusest (0.15-0.23), ajakirjanikud jooksevad tormi kaameratele (0.23-0.27), Sillar vestleb Meriga (0.27-0.33), intervjuukaadrid, hääl maas (0.33-0.53)
0.52-1.29	Sven Sillar, Arnold Meri kaitsja	Kriminaalmenetluse seadustikus on kirjas, et kui kohtumenetluse ajal süüdistatav ära sureb, siis protsess lõpetatakse. Ja ma arvan, et seda teed läheb ka see protsess. Kuigi seal on üks aga on nüüd seal veel olemas, et süüdistatava sugulased võivad seda protsessi jätkamist taotleda, kui seda on vaja rehabiliteerimise eesmärgil. Aga Arnold Meri suhtes pole ühtegi süüdimõistvat otsust olnud. Teda pole vaja kuidagi rehabiliteerida. Nii, et ma praktiliselt välistan selle võimaluse, et tema sugulased peaksid vajalikuks seda protsessi jätkata.	Intervjueeritav (0.53-1.29)
1.32-1.37	Sven Sillar, Arnold Meri kaitsja	Iseenesest ei Hitlerit ei mõistetud süüdi, ei kõiki. Kui on ikka surnud, siis on surnud, ongi kõik.	Intervjuukaader Meriga, heli maas (1.29-1.32), intervjueeritav Sillar (1.32-1.37)
1.37-2.05	Autor: ?	Süüdistuste järgi juhtis Arnold Meri enam kui 200 inimese küüditamist Hiiumaalt Novosibirski rajooni	Arhiivikaadrid küüditamisest (ohvitserid seisavad, auto sõidab läbi piiripunkti)

		(1.37-1.43). Siberisse saadetute seas olid peamiselt naised, vanurid ja lapsed, kellest paljud surid enne Siberisse jõudmist (1.43-1.50). Kohtupingis istudes ei tunnistanud Meri end genotsiidis süüdi, kuid ei eitanud oma osalust Hiiumaal toimunud küüditamises, väites, et tema roll oli siiski hoopis erinev sellest, mida talle süüks pandi (1.50-2.05).	(1.37-1.48), tänapäeval filmitud vedur (1.48-1.52), Arnold Meri annab seoses kohtuasjadega ajakirjanikele intervjuud (1.52-1.57), Meri annab intervjuud K2-le (1.57-2.05)
2.05-3.16	Arnold Meri, genotsiidis süüdistatu	Ma ei tunnista ennast genotsiidis süüdi (2.05-2.10). Ma tõesti võtsin sellest ... Hiiumaa kulakute ja metsavendade abistajate ja nii edasi küüditamisest osa. Ainult millega ma ei ole nõus ... Mulle tahetakse omistada selle küüditamise juhtija rolli. Vot see ei ole õige (2.10-2.49). Käisin mööda mõningaid tarusid, kust saadeti välja ja kontrollisime, et asi käiks noh ... nii palju, kui selles situatsioonis oli ikka veel võimalik, noh, enam-vähem veel inimlikult. Et ei oleks vägivalda, et inimesed saaksid aega oma kraami kokkupanemiseks (2.49-3.16).	Meri räägib ajakirjanike ees mobiiliga (2.05-2.10), intervjuueeritav (2.10-2.49), Meri annab seoses kohtuasjadega ajakirjanikele intervjuud (2.49-3.00), intervjuueeritav (3.00-3.16)
3.16-3.26	Autor: ?	Sõjajärgse Eesti Vabariigi esimese presidendi Lennart Meri onupoeg Arnold Meri tööekspidamised erinesid sugulase omadest kardinaalselt.	Meri jalutab K2 reporter Elo Möttösega aias (3.16-3.26)
3.26-4.04	Arnold Meri, genotsiidis süüdistatu	Tavaline inimene okupatsiooni all mõistab seda, et võim on võõra sõjavähe käes. Sõjavägi määrab kindlaks, mida teha, kuidas teha, ja nii edasi (3.26-3.41). Et okupeeritud maa ja okupeeritud maa kodanikel ei ole samasuguseid õigusi, nagu tähendab sellel, okupeeritava (sic!) maa kodanikul ja nii edasi. Vot sellise tavalise okupatsioonimõiste seisukohast okupatsiooni pole olnud (3.41-4.04).	Intervjuueeritav (3.26-3.29), vedur (3.29-3.31), arhiivikaadrid Võidu väljaku(?) paraadist (3.31-3.41), intervjuueeritav (3.41-4.04)
4.04-4.17	Autor: ?	Oma vaadetele, näiteks okupatsiooni osas, jäi Arnold Meri truuks elu lõpuni (4.04-4.09). Venemaal peetakse aga Arnold Merit kangelaseks. Vene president Dmitri Medvedjev andis talle täna postuumselt ordeni (4.09-4.17).	Meri annab ajakirjanike intervjuud kohtuprotsessi järel (4.04-4.10), venemaa president Dmitri Medvedjev punasel vaibal (4.10-4.18)

Uudis 4: Küüditatud saarlastele ja hiidlastele püstitati mälestusmärk (ETV, Aktuaalne kaamera, 28.03)

Aeg	Kes räägib?	Jutt	Pilt
1.00-1.24	Diktor	Liigi 3000-le 1941. ja 1949. aastal nõukogude võimu poolt Siberisse küüditatud saarlastele ja hiidlastele püstitati täna Paldiski raudteejaama juures mälestusmärk. Ettevõtmise eestvedaja on Pakri poolsaarelt pärit noorukina napilt küüditamisest pääsenud Ilmar Laherand. Mälestusmärgi püstitamist toetasid Memento ja Paldiski linnavalitsus.	Stuudio (1.00-1.24)
1.24-1.41	Autor: Kadi Alatalu	Just täna, 60 aastat tagasi läks Paldiski raudteejaamast loomavagunitest koosnev rong Saaremaa, Muhumaa ja Hiiumaa kodudest väljakamandatud ja küüditamislaevadel Paldiskisse veetud inimestega. Toonased vanad on ammu läinud, toonased väikelapsed eakaks saanud.	Raudteeliigid (1.24-1.31), Paldiski jaamahoone (1.31-1.38), inimesed mälestusmärgi avamisel (1.38-1.43)
1.41-2.09	Helve Sillamaa, 1949. aastal	Sadamast ja laevast ma mäletan nõnda nii palju, et hästi selge tähine taevas oli, pime, külm. Ja	Intervjuueeritav (1.43-2.10)

	Hiiumaalt Siberisse küüditatu	mäletan, kui me olime kaatris. Ja mäletan seda, kui me jõudsime laeva poordi. Ja ma vaatasin üles, et kuidas me sinna üles saame. Mõtlesin, et mina mööda seda trappi lähen üles. Aga kuidas nad vanaema üles vinnavad? Hakkama nad sellega said.	
2.10-2.33	Autor: Kadi Alatalu	Viieaastase Helve vanaema oli halvatud ja paari päeva eest 85-aastaseks saanud. Laev aga seisis Hiiumaa kaldast kaugel eemal meres, kuhu küüditatute vedamiseks oli kaatrite leidmisel initsiatiivi üles näidanud Arnold Meri. Seda rääkis eelmisel aastal Meri ise. Toona kuueaastane Muhumaa poiss Rein Väli mäletab põnevust, inimeste kompse ja ... kraanasid vaadates.	Mälestusmärgi avamine, kõnepidamine, pärg, inimesed (2.10-2.34)
2.34-2.50	Rein Väli, 1949. aastal Muhumaalt Siberisse küüditatu	Kas ma nüüd hirmu oskasin tunda. Teatud jagu muidugi see, et teised ümberringi olid hirmul. Eks ta kandus ka minule üle. Istusime kompsude otsas ja ega siin midagi ei olegi olnud. Vaatasime, et midagi kaduma ei läheks.	Intervjueeritav (2.34-2.50)
2.50-3.11	Autor: Kadi Alatalu	Küüditamise ööst erinevalt tulid saarte inimesed täna Paldiskisse praami ja mugavate bussidega. Mälestuskivi mõtet parkümmend aastat südames kandnud Ilmar Laherand, et kunagise pargiala tänane omanik lubas mälestusmärgi ja hooldada. Koht Paldiski jaamahoone kõrval on ka täpselt õige, sest just siit asusid saarlased sundreisile Siberisse.	Mälestuskivilt katte võtmine (2.50-2.56), inimesed laulavad hümnid (2.56-3.10)
3.11-3.19	Ilmar Laherand, mälestussamba püstitamise idee autor, Pakri poolsaare uurija	Paldiski jaam oli ikkagi see, mis oli konkreetselt küüditamisega seotud. Siit anti roheline tuli sellele rongile.	Intervjueeritav (3.11-3.19)
3.19-3.27	Autor: Kadi Alatalu	Paldiski kultuuri-, ajaloo- ja looduseuurija, Pakri poolsaare talupidaja poeg Ilmar Laherand kaotas oma kodu ja oli ka ise peaaegu Siberisse minemas.	Pärgade asetamine mälestusmärgi ette, inimesed (3.19-3.27)
3.27-3.51	Ilmar Laherand, mälestussamba püstitamise idee autor, Pakri poolsaare uurija	Mina olin ka küüditatute nimekirjas, aga me saime informatsiooni varem, et rongid ootavad ja muidugi pakkisime oma seljakoti. Ema oli mul juba niigi, tervis läbi. Ema sai haiglasse ja mina siis lihtsalt varjasin ennast nende heh repressiivorganiste eest ja jäin niimoodi ellu.	Intervjueeritav (3.27-3.51)
3.51-4.08	Autor: Kadi Alatalu	Ajalugu ise on pakkunud omamoodi lahenduse. Just siis, kui nõukogude võimu poolt Eesti saartelt küüditatud 3000 inimese kannatuste meelestpidamiseks kerkis mälestuskivi, sai otsa Hiiumaal inimsusevastastele kuritegudele väidetava kaasaitaja Arnold Meri elutee.	Kitarril saadetav laul üritusel (3.51-3.57), mälestusmärk ja inimesed (3.57-4.05), raudteeliiprid (4.05-4.08)

Uudis 5: Genotsiidis süüdistatud Arnold Meri suri oma Tallinna kodus (ETV, Aktuaalne kaamera, 28.03)

Aeg	Kes räägib?	Jutt	Pilt
4.10-4.30	Diktor	Genotsiidis süüdistatud 89-aastane Arnold Meri suri eile õhtul oma Tallinna kodus. Süüdistuse kohaselt küüditati 49. aasta märtsis Arnold Meri juhtimisel Hiiumaalt Venemaale Novosibirski oblastisse 251	Stuudio (4.10-4.30)

		inimest. Kohtualuse surma tõttu see kohtuprotsess lõpetatakse.	
4.30-5.13	Autor: Riina Koit	Kohtuprotsess genotsiidis süüdistatud Nõukogude Liidu kangelase Arnold Meri üle algas kärklase läinud aasta 20. mail. Protsessi osalist arv oli toona sedavõrd suur, et kohtuistung viidi üle suuremasse saali Kärkla Kultuurimajja. Tunde väldanud süüdistusakti ettelugemisest kaugemale aga ei jõutud, sest kaitsja taotles süüdistatavele uut kohtuarstlikku terviseekspertiisi, sest väidetavalt oli Meril diagnoositud kopsuvähk. Süüdistuse kohaselt osales Arnold Meri EKP keskkomitee esindajana nii märtsiküüditamise ettevalmistamisel Hiiu maal kui kontrollis isiklikult selle läbiviimist. 251 külmale maale saadetu seas oli hulk vanureid ja lapsi, kellest paljud teel surid. Arnold Meri ennast süüdi ei tunnistanud.	Arnold Meri saabub kohtuistungile Kärkla kultuurimajja ja kohtusaal, kohtunik, asjaosalised (4.30-5.12), Vene kanalite mikrofonid (5.12-5.13).
5.13-5.43	Arnold Meri (20.05.2008)	Mis puutub seda, et ma ikkagi juhtisin seda küüditamist – see on puhas jama. Palun vabandust nii-öelda toore väljenduse eest, aga see on täiesti jama. Seal tunnistused, et mina kontrollisin mingeid nimekirju ja nii edasi. See on kõik jama, sest mittemingisuguseid nimekirju ma pole saanud. Mittemingisugust kontrollimist ma teostada ei ole saanud.	Intervjueeritav (5.13-5.43)
5.43-5.48	Autor: Riina Koit	Kaitsepolitsei komissari Andres Kahari sõnul mindi kohtusse vettpidavate tõenditega.	Inimesed kohtusaalis (5.43-5.48)
5.48-6.03	Andres Kahar, Kaitsepolitsei komissar, ajaloolane	Kahjuks jah, tuleb tõdeda, et kohtu hinnang Arnold Meri tegevusele jääb nüüd olemata, aga ma usun, et Eesti rahva hinnang tema tegevusele siiski ei jää olemata ja see saab olema ka õiglane.	Intervjueeritav (5.48-6.03)
6.03-6.19	Autor: Riina Koit	President Lennart Meri onupoeg Arnold Meri oli sõja ajal Eesti Laskurkorpuse poliitosakonna ülema abi ning tema teeneid pärjati 1948. aastal Lenini ordeniga. 61. aastal oli Arnold Meri Eesti NSV haridusministri asetäitja.	Arnold Meri asetab pärja ja lilled pronksõdurile (6.03-6.19)
6.19-	Diktor	Kremli pressiteenistuse teatel väljendas Venemaa president Dmitri Medvedjev kaastunnet seoses Arnold Meri surmaga ning autasustas teda postuumselt austuse ordeniga.	Stuudio (6.19-6.33)

LISA 4: Mineviku tõlgendamise uudiste transkriptsioonid

Uudis 1: Koivisto: soomlased mõistavad alalhoidlikku poliitikat Eesti iseseisvuse taastamise suhtes (ETV, Aktuaalne kaamera, 21.03)

Aeg	Kes räägib?	Jutt	Pilt
-----	-------------	------	------

6.44-7.29	Diktor: Monika Tamla	Soome endine president Mauno Koivisto teatas täna hommikul teleintervjuus, et suurem osa soomlastest kindlasti mõistab riigi omaaegset alalhoidlikku liini Eesti iseseisvuse taastamise suhtes (6.44-6.55). Ekspresidendi sõnul otsustati toona mitte sekkuda asjadesse, mis käisid soomlastele üle jõu. Koivisto väitel võib sellist suhtumist tagantjärelegi põhimõtteliselt edukaks pidada (6.55-7.06). Eesti juurtega Soome kirjanik, hiljuti Finlandia preemia saanud Sofi Oksanen ja endine parlamendiliiga Jutta Zilliacus soovitasid usutluses Aamulehtili Koivistol oma 1991. aastal väljendatud seisukohtade eest eestlastelt andeks paluda (7.06-7.23). Koivisto sõnul ei pea ta aga vajalikuks tollaegsetes asjades urgitsemist (7.23-7.29).	Stuudio, taustapildil Eesti ja Soome lipud (6.44-6.52), intervjuu Mauno Koivistoga Soome televisioonis, hääli maas (6.53-7.13), subtiitrid Alalhoidlik Soome. Koivisto: Soome käitus Eesti suhtes 90-ndate aastate alguses õigesti (6.53-7.25), Oksaneni ja Zilliacuse pildid (7.13-7.29)
7.29-7.54	Mauno Koivisto, Soome endine president	Eesti on üks neid maid, mis sai iseseisvuse Nõukogude Liidu lagunedes. Ei olnud Eestil selles mingit osa ega meil. Jutta on kena naine ja ma saadan talle tervisi.	Mauno Koivisto räägib Soome telestuudios (7.29-7.54)

Uudis 2: Soomes anti välja Eesti lähiajaloo artiklite kogumik (ETV, Aktuaalne kaamera, 23.30)

Aeg	Kes räägib?	Jutt	Pilt
1.36-1.56	Diktor: Kadri Hinrikus	Kirjanikud Sofi Oksanen ja Imbi Paju koostöös kirjastusega WSOY Soomes Eesti lähiajalooost koosneva artiklite kogumiku "Kõige taga oli hirm", mis tekitas Soomes elavat huvi. Kohal olid ka mõned Õise Vahtkonna ja Naši liikmed Eestist, kellele sekundeerisid meeleavaldajad Soomest.	Stuudio (1.36-1.57)
1.56-2.22	Autor: Vahur Lauri	Sofi Oksanen ja Imbi Paju andsid välja 500-leheküljelise kogumiku artikleid Nõukogude võimu mõjust Eestile. Alates küüditamisest ja Gulagist kuni Nõukogude mentaliteedi praeguste ilminguteni. Sanomatalos Helsingi kesklinnas toimus täna see, mida eestlased ootasid 20 aastat tagasi. Et keegi läänes tunneks huvi selle vastu, mida meie oma asjadest arvame. Sofi Oksanen ütles, et soomlaste huvi meie ajalookäsitluse vastu sundis teda raamatut välja andma.	Raamatuesitlus: Oksanen ja Paju, pildistajad, raamatud (1.56-2.22)
2.22-2.45	Sofi Oksanen, kirjanik	Minult on küsitud kogu aeg, kas eestlasi ei huvita üldse nende enda ajalugu ja kas nad ei tee ise midagi. Olen vastanud, et soome kirjastajad pole huvitatud olnud eesti uurijate tööst ja ka soome meedia pole nende tööde vastu huvi tundnud.	Intervjueeritav (2.22-2.45)
2.45-3.01	Autor: Vahur Lauri	Sofi Oksase sissejuhatuse lõppeb sõnadega, et igaüks tunneks end ebamugavalt, kui tal ei õnnestu oma eluolu selgeks teha tema elukeskkonnast väljaspool elavatele inimestele. Kuni eesti ajalugu pole eestlaste endi poolt kirjutatud Euroopa ajalooks, on Euroopa ühinemine pelk sõnakõlks.	Oksanen raamatuesitlusel, raamatud, ajakirjanikud, raamatuvälireklaam (2.45-3.01).
3.01-3.11	Sofi Oksanen, kirjanik	See sovetiseerumise protsess on puudutanud kogu Ida-Euroopat. See on osa Euroopa ajaloost. Soomlased võiks küll Euroopa ajalugu tunda.	Intervjueeritav (3.01-3.11)
3.11-3.33	Autor: Vahur Lauri	Sanomatalosse kogunes ka neid, kes raamatut ise kätte ei võtnud, kuid kellel selle ilmumise kohta Soomes oli oma arvamus (3.11-3.18). Kümnekond	Kaks meest räägivad vene keeles (3.11-3.14), Bäckman ja antifašistid (või Õise Vahtkonna või Naši) liikmed räägivad

		Õise Vahtkonna ja Naši liiget olid kohal. Neid oli külla kutsunud Soome Antifašistliku Komitee juht, Helsingi Ülikooli õppejõud Johan Bäckman (3.18-3.27). Kuid antifašiste oli vähe ja Bäckman pidi neid telefonitsi lõunasöögi juurest ära kutsuma (3.27-3.33).	telefonitega (3.14-3.27), antifašistid plakatitega ("Sofin Valinta EeSSti", "Alas Viron ja Latvian Apartheid", "Mayday Mayday SS Estonia" (3.27-3.33).
3.33-3.43	Johan Bäckman, Soome Antifašistliku Komitee juht (telefonis)	Tulge nii kiiresti, kui saate! Kas teil on toidud tellitud? Kas te olete alles söömas või?	Bäckman ja mingi teine mees räägivad telefoniga (3.33-3.42)
3.43-3.54	Johan Bäckman, Soome Antifašistliku Komitee juht	Eesti ja Läti saatkonnad on alustanud uut infosõda Soomes ja levitavad valelikku propagandat Soomes. Selle eesmärgiks on Soome ja Venemaa suhete nõrgendamine.	Intervjueeritav (3.43-3.51), mees Vene lipuga (3.51-3.57).
3.54-3.58	Autor: Vahur Lauri	Antifašistidele oli Sofil öelda niipalju:	Intervjueeritav (3.57-4.07)
3.58-4.18	Sofi Oksanen, kirjanik	Ma ei pea vajalikuks saata tervisi propagandistidele (3.58-4.06). Aga üldiselt inimestele soovin, et neile jõuaks pärale, et igal maal, kaasaarvatud Eestil on õigus kirjutada ise oma ajalugu (4.06-4.18).	Bäckmani käes plakat "Sofin Valinta: EeSSti" (4.07-4.12), intervjueeritav (4.12-4.18)
4.18-4.23	Autor: Vahur Lauri	Vastukaaluks oli eurovalimiste kandidaat Kai Pöntinen kutsunud kohale oma jõud.	Pöntineni toetajad (4.18-4.24)
4.23-4.37	Kai Pöntinen, Lapua eurovalimiste kandidaat	Need meelevaaldajad, kes on Soome tulnud teistest maadest, üritavad alla suruda Soome sõnavabadust, määrata, mida tohib siin käsitleda, millest tohib kirjutada. See pole minu meelest õige.	Intervjueeritav, taustal rahvas Soome lippudega ja mingite raamatutega (soome keeles pealkirjad), ei ole Oksaneni äsjailmunud raamat, ja plakatitega "Sananvapaus on perusoikeus" (4.24-4.38)
4.37-4.50	Autor: Vahur Lauri	Soomes oli ka Soome Islamipartei eesotsas oma juhiga, kuid piketeerijad pälvisid vaid ajakirjanike ja ratsanike tähelepanu. Suurem osa inimesi tahtis kuulda, mida raamatu koostajatel öelda on.	Islamistide esindaja plakatiga "Alas viron ja latvian apartheid" (4.38-4.42), politseinikud ratsudel (4.42-4.46), Oksanen ja Paju raamatu esitlus (4.46-4.50)
4.50-5.00	Autor: Vahur Lauri (stander)	Sofi Oksase raamatud tekitavad alati ülisuurt huvi ja isegi paanikat, ütlevad selle poe müüjad. Kuid mitte kunagi pole isegi Sofi Oksasel olnud esimesel päeval nii palju ostjaid, kui täna.	Vahur Lauri raamatuvirna taustal (4.50-5.00)

Uudis 2: Soome president ei pea vajalikuks Eesti ees vabandamist (ETV, Aktuaalne kaamera, 26.03)

Aeg	Kes räägib?	Jutt	Pilt
7.07-7.47	Diktor: Monika Tamla	Soome presidendi Tarja Halose hinnangul ei pea Soome Eestilt andeks paluma vaikiva käitumise pärast Eesti taasiseseisvumise eel. Halose sõnul on andekspalumisest parem see, kui inimesed õpivad juhtunust ja muudavad oma käitumist, vahendas BNS (7.07-7.22). Eesti-teemalise diskussiooni Soomes algatasid kirjanik Sofi Oksanen ja endine parlamendiliige Jutta Zilliacus, esinedes üleskutsega, et Soome ekspresident Mauno Koivisto peaks oma 1991. aastal väljendatud seisukohtade pärast Eestilt andeks paluma (7.22-7.38). Sarnaselt Halosele leidis ka Koivisto, et	Stuudio, taustapildil Eesti ja Soome lipud (7.07-7.16), Halonen kätleb Toomas Hendrik Ilvesega ja seisab kõrvuti (7.16-7.21), subtiitrid Soome ei vabanda. Soome president ei pea vajalikuks Eesti ees vabandamist (7.19-7.45), Oksaneni ja Zilliacuse pildid (7.22-7.25), Oksanen esitleb raamatut (7.25-7.39), Mauno Koivisto mingil üritusel (7.40-7.50).

		Eestilt andeks paluda pole vaja, sest toonastes protsessides osalemine käinuks Soomele üle jõu (7.38-7.47).	
--	--	---	--